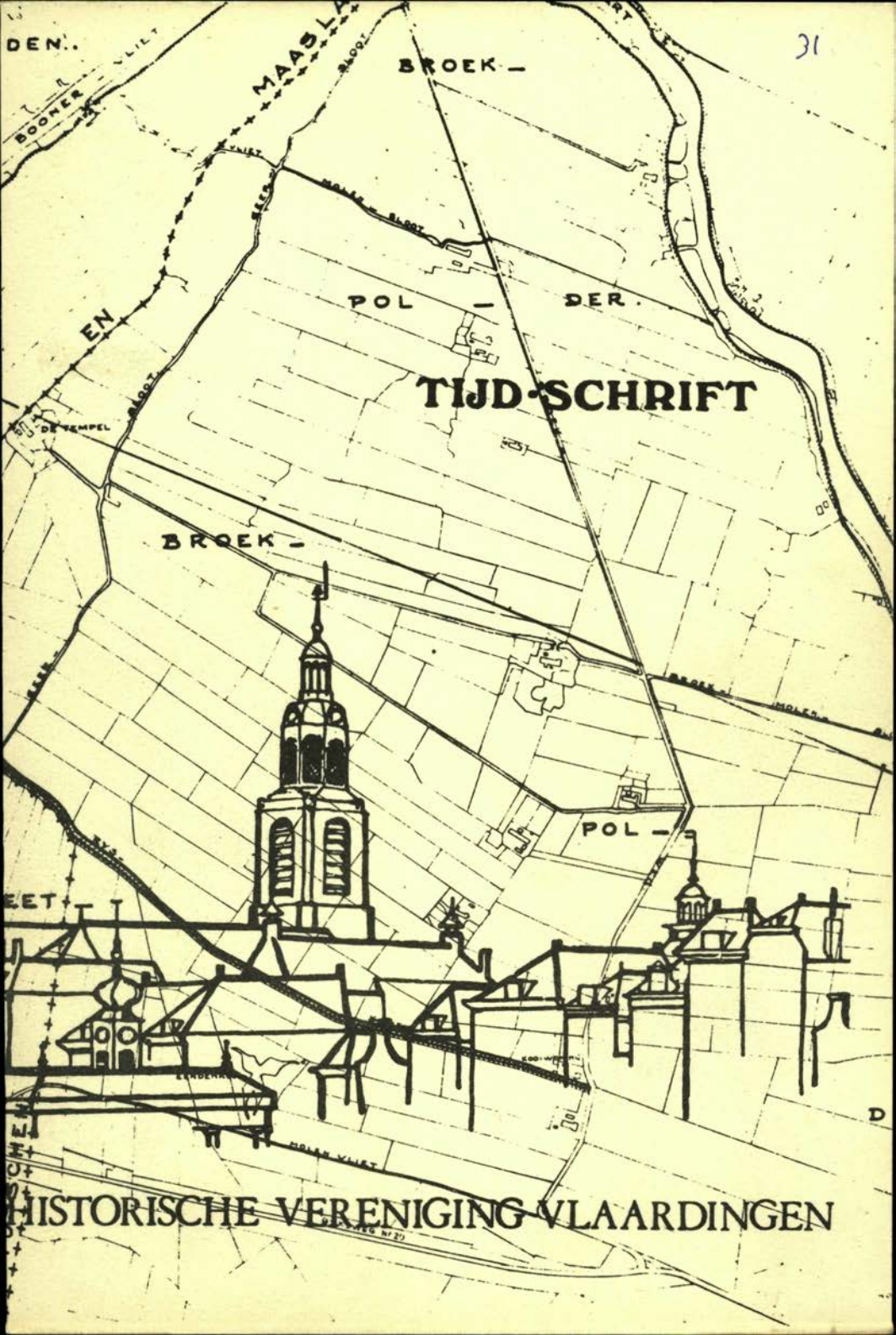

TIJD-SCHRIFT

Aan de leden,

Dit nummer van Tijd-Schrift is vrijwel geheel gewijd aan de Broekpolder. Het is een werkstuk van de hand van bestuurslid Frans Assenberg, die in gaat op de geschiedenis van de polder in het algemeen, maar ook en vooral op de geschiedenis van het opspuiten van die polder met Rotterdamse baggerspecie. Met name gaat hij in op de rol die de heer G. van der Molen als eenzame protestant tegen de opspuiting, in die geschiedenis heeft vervuld. De commissie dankt de heer Assenberg voor het vele werk hieraan besteed.

Verder een bijdrage van de voorzitter, terwijl vanwege de aktualiteit ook een bijdrage is opgenomen van Bert van Bommel, lid van de Commissie Restauratiepenning, die een uiteenzetting geeft over de betrokkenheid van de vereniging bij de architectuur- en stedenbouwmanifestatie Markt-Maassluisdijk.

Zoals gebruikelijk in deze tijd van het jaar bevat dit nummer ook het lezingenprogramma voor het komende seizoen. Wij meenden er goed aan te doen dit programma ook nog eens losbladig in te voegen, zodat u meer mogelijkheden heeft de diverse data vast te leggen. Let u op: er zijn dit seizoen avonden op maandag óf op dinsdag!

Tot slot nog dit: wij zijn overgegaan op een ander adresseringssysteem. Mochten er bij die overgang onjuistheden in de adressering zijn ontstaan, dan bijvoorbeeld onze verontschuldigen en het dringende verzoek die onjuistheden **direct** te melden bij de ledenadministratie.

De commissie wenst u wederom veel genoegen met dit Tijd-Schrift.

P.M.J. van den Berg-Man in 't Veld

M.A. Struijs

E.C. van der Vlis-Dijkema

f 7,50

TIJD-SCHRIFT van de

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

Nummer 31, september 1984.

Sekretariaat: Lepelaarsingel 374
3136 PK VLAARDINGEN
Telefoon: 010 - 74 80 25
Postgiro: 750978 ten name van de penningmeester.

**Redactieadres Tijd-Schrift,
verkoop verenigingsuitgaven en ledenadministratie:**

Markt 7
3131 CR VLAARDINGEN
Telefoon: 010 - 34 33 46

INHOUD

Voorwoord van de commissie Tijd-Schrift	omslag 2
Van de voorzitter	2
De architectuur- en stedenbouwmanifestatie Markt-Maassluissedijk	5
Winterprogramma 1984/1985	8
<u>Frans Assenberg</u>	
De Broekpolder	11

VAN DE VOORZITTER.

Als nieuwe voorzitter van onze vereniging ben ik begonnen me nader te verdiepen in alle aspecten van het verenigingsgebeuren. Uiteraard waren allerlei zaken mij niet onbekend: als lid word je immers ook regelmatig gekonfronteerd met de verenigingsactiviteiten en gedurende de periode dat ik als bestuurslid funktioneerde heb ik ruimschoots de gelegenheid gehad in 'de keuken' te kijken. Mijn meer gerichte bezigheden van de afgelopen maanden hebben me toch wel het één en ander doen beseffen, waarvan ik ook u graag deelgenoot wil maken.

Het jaarboek bijvoorbeeld blijkt ieder jaar opnieuw heel wat tijd te vragen van mensen die hiervoor als eersten verantwoordelijkheid dragen. Zo moet er gezocht worden naar interessante, lezenswaardige teksten; lang niet altijd liggen die voor het grijpen. Bovendien wordt er geprobeerd een diversiteit aan onderwerpen te vinden, zodat iedere lezer wel iets van zijn of haar gading vinden zal. Nadat de teksten zijn goedgekeurd, komt het zoeken naar illustraties aan de orde. Ook de lay-out van het jaarboek vraagt de nodige aandacht, om nog maar te zwijgen over de onderhandeling met de drukker: het gaat er dan om een aantrekkelijk boek te maken dat binnen de grenzen der financiële mogelijkheden blijft. Alles tesamen, voor het jaarboek van de Historische Vereniging Vlaardingen bij u thuis is, zijn er vele uurtjes commissiewerk aan besteed. En terwijl het ene boek nog bij de drukker ligt, wordt er al weer aan het boek van het komende jaar gewerkt.

De commissie voor de lezingen, waar ik vervolgens te gast was, treedt wat vaker op de voorgrond. Ook hier wordt het nodige werk verzet. Het is niet eenvoudig om elk jaar opnieuw inleiders te vinden die nog wat te

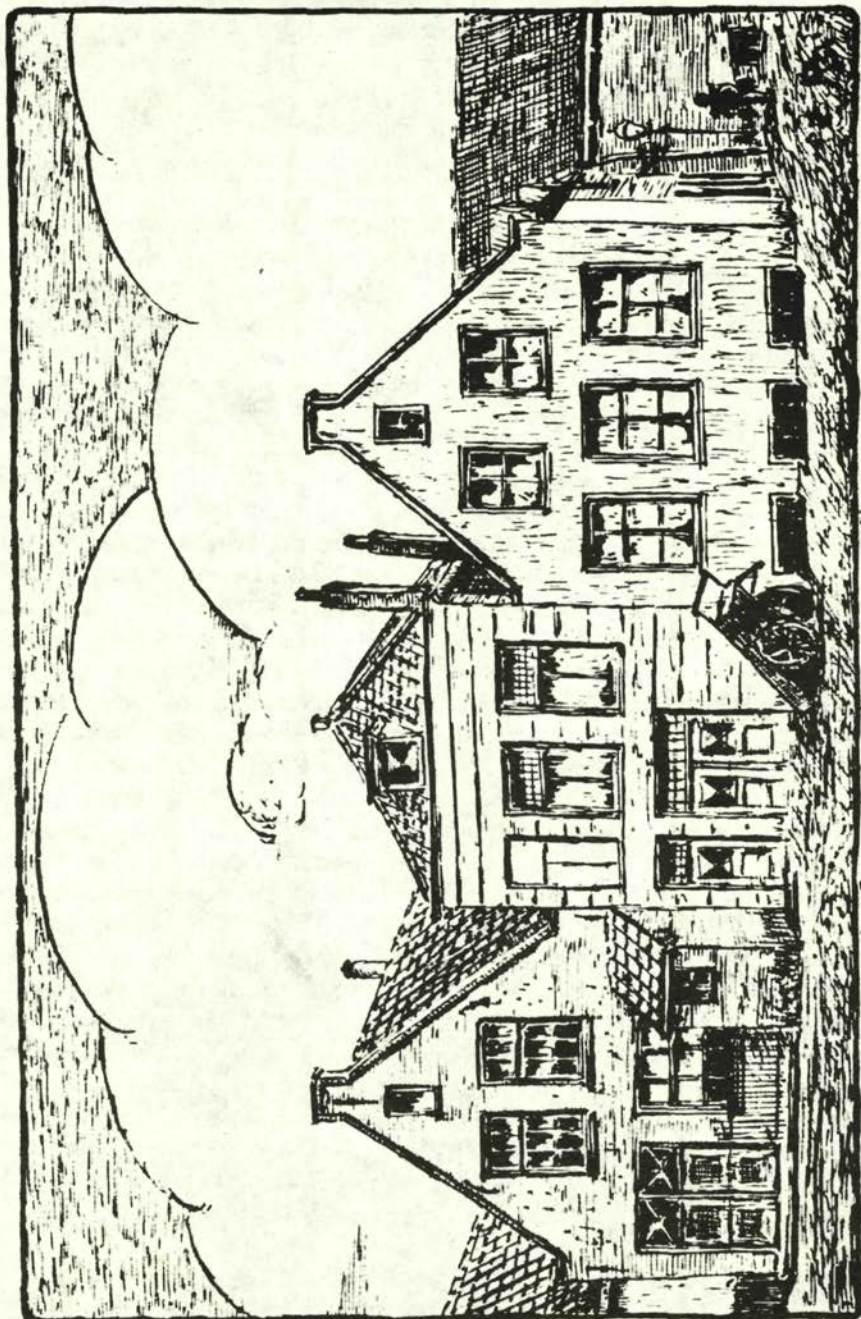
zeggen hebben ook. Bovendien moeten de onderwerpen passen in het vrij beperkte kader dat de doelstelling van de vereniging aangeeft. Zijn de sprekers gevonden, dan komt het er op aan geschikte zalen te vinden. Kort voor de betreffende avonden wordt dan nog een persbericht gemaakt, dat aan alle plaatselijk verschijnende kranten wordt toegestuurd. Niet altijd wordt zo'n bericht in de bestaande vorm opgenomen en dan is het maar afwachten of de inhoud nog overeenstemt met de te houden lezing. Het is een goede gewoonte dat de lezingenavonden doorgaans worden afgesloten door een lid van de betreffende commissie. Dat benadrukt nog eens te meer dat niet alleen het bestuur voor u werkt.

Alles bij elkaar zijn zo ongeveer veertig leden op één of andere wijze actief bezig om het geheel van de vereniging goed te doen verlopen. En wanneer er af en toe wel eens iets niet geheel gladjes verloopt, dan moet u maar bedenken dat het allemaal vrijwilligerswerk is, dat doorgaans in de avonduren moet gebeuren. Mijn mening is dat, juist doordat veel leden op de één of andere manier een steentje bijdragen, we een echte vereniging zijn. Niet het bestuur alléén maakt de vereniging, het zijn de leden gezámelijk die dat doen.

Tenslotte nog een nieuwtje: na vele jaren op secure wijze de verenigingsgelden te hebben beheerd, heeft de heer J. de Ligt het penningmeesterschap overgedragen aan het bestuurslid D.C.H. Ross. Voor de bijzondere wijze waarop de heer De Ligt altijd weer voor de penningen heeft gezorgd, is een compliment op deze plaats wel terecht. Het is goed te weten dat hij in het bestuur blijft.

In het nieuwe seizoen hoop ik velen uwer te mogen begroeten.

K.W. van Netten.

De Markt tussen Brede Steeg en Maassluissedijk.
Tekening door A.Bijl Mz., 1928.

DE ARCHITECTUUR- EN STEDEBOUWMANIFESTATIE

MARKT - MAASSLUISSEDIJK.

Het zal niet onopgemerkt zijn gebleven dat de Historische Vereniging Vlaardingen in samenwerking met de Vlaardingse Kunststichting en de Bewonersorganisatie Centrum een "Architectuur- en stedenbouwmanifestatie" organiseert. De plaatselijke pers maakte herhaalde malen melding van deze manifestatie. Bij weinig leden van de Historische Vereniging zal echter precies bekend zijn, wat deze manifestatie inhoudt en waarom de Historische Vereniging er aan deel neemt.

De manifestatie werd georganiseerd naar aanleiding van de bouwplannen voor de locatie Markt-Maassluisdijk, de plek waar eertijds het carrosserie-bedrijf Van der Horst was gevestigd. Zoals u zich ongetwijfeld zult herinneren, was dit bouwplan de oorzaak van de val van het P.v.d.A.-C.D.A.-college. De bouwplannen waren niet volgens de juiste procedures tot stand gekomen - de voorgeschreven mogelijkheid tot inspraak werd b.v. niet geboden - en het gebouw wat zou moeten verrijzen paste volgens velen niet in de omgeving.

Uit de nadien gevoerde politieke strijd kwam het huidige P.v.d.A.-C.D.A.-college voort. Het was echter geenszins ondenkbaar dat het bouwplan, nadat de politieke storm was uitgewoed, vrijwel ongewijzigd uitgevoerd zou worden. Van de bewonersorganisatie kwam daarom het verzoek of de Historische Vereniging aan een rondom dit bouwplan georganiseerde manifestatie deel wilde nemen. Eén van de doelstellingen was te voorkomen dat het oude plan (vrijwel) ongewijzigd uitgevoerd zou worden. Belangrijker dan dit ene bouwplan echter, was de hele problematiek rondom dergelijke plannen aan de orde te stellen. De komende jaren zal er namelijk op veel meer plaatsen in de binnenstad gebouwd worden. Vergelijkbare

situaties komen bovendien in vele andere steden voor. De manifestatie zou derhalve leiden tot een studie van bovenstedelijk belang en terecht was de Historische Vereniging Vlaardingen van mening dat de historische invalshoek daaraan niet mocht ontbreken.

De Historische Vereniging Vlaardingen is één van de belanghebbenden met betrekking tot het bouwen in de binnenstad. Het centrum is, ondanks alle nieuwbouw die er inmiddels tot stand is gekomen, toch een levend stuk verleden van Vlaardingen. Weliswaar zijn in Vlaardingen slechts enkele gebouwen officieel als monument beschermd, er zijn daarnaast nog voldoende "monumentwaardige" en karakteristieke panden en structureel gave stadsgedeelten om enige voorzichtigheid ten aanzien van de toekomstige ontwikkelingen te rechtvaardigen. Deelname aan de manifestatie was voor de Historische Vereniging een gelegenheid bij uitstek om te demonstreren welke voorwaarden ten aanzien van nieuwbouw vanuit het historische belang geformuleerd kunnen worden.

Hoewel zij ieder een heel verschillend belang hebben willen alle drie de organisaties graag dat een grote mate van zorgvuldigheid bij het bouwen in de binnenstad wordt betracht en dat de belanghebbenden in de planvorming hun eigen inbreng kunnen hebben. In plaats van telkenmale omwille van politiek of economisch belang te worden gepasseerd, willen zij een dialoog met het gemeentebestuur. De manifestatie zelf wil aantonen welke waardevolle bijdragen vanuit belangengroeperingen aangedragen kunnen worden.

De verschillende manieren waarop van diverse gezichtspunten over het binnenstads-bouwen gedacht kan worden zullen ter sprake komen in een tentoonstelling en in een boek. Een aantal architecten en beeldend-kunstenaars hebben hun ideeën verwoord in een ontwerp voor een gebouw op de locatie Markt-Maassluisdijk. Een groep - meest landelijk bekende - architectuurcritici, journalisten en schrijvers geven daarop in de tekst een

aanvulling. Naar de organisaties hopen kan op basis van tentoonstelling en boek de zo noodzakelijk geachte discussie met het gemeentebestuur over het bouwen in de binnenstad plaats vinden.

Voor belangstellenden wordt in oktober ruimschoots de gelegenheid geboden met één en ander kennis te maken. Op 10 oktober om 20.00 uur wordt in de Stadsgehoorzaal de tentoonstelling geopend en het eerste exemplaar van het boek uitgereikt. De leden van de Historische Vereniging zijn voor die openingsavond en de daarop volgende avonden van harte uitgenodigd. Op 16 oktober zullen de architecten hun plannen toelichten en op 24 oktober wordt een film- en video-avond georganiseerd. De tentoonstelling, waarvan de juiste openingstijden nog aangekondigd zullen worden, wordt afgesloten met een slotavond op 26 oktober. Daar hopen we de leden van het gemeentebestuur te treffen om met hen van gedachten te wisselen. Deze avond wordt met enig feestelijk vertoon besloten.

Na 10 oktober zal zowel bij de tentoonstelling als via de boekhandel het boek van de manifestatie verkrijgbaar zijn.

Bert van Bommel.

WINTERPROGRAMMA 1984-1985.

Dinsdag 25 september 1984.

"Vlaardingen, een laat middeleeuwse stad".

Lezing met dia's door de heer Th.J.Poelstra in samenwerking met de werkgroep "Helinium".

Maassluisdijk 7, aanvang 20.00 uur.

Dinsdag 23 oktober 1984.

"Het leven en werk van de boer en dichter Hubert Cornelis Poot te Abtswoude".

Lezing met dia's door de heer J.Moerman te Schipluiden. Zaal van Het Valkenhof, Frank van Borselenstraat 95. Aanvang 20.00 uur.

Maandag 26 november 1984.

"Van tappers tot stokers".

Ir J.van Toor vertelt "in eigen huis", het verbouwde "Schele Hoekje", Markt 20, over de geschiedenis van de firma H.van Toor, Distilleerderij. Tevens wordt een kleine expositie gehouden.

Aanvang 20.00 uur.

Dinsdag 22 januari 1985.

"De Vlaardingers en hun centen".

Een causerie door de heer J.H.van der Hout van de Bondsspaarbank te Vlaardingen over de geschiedenis van de Vlaardingse Spaarbank.

Bethelzaal, Bethelkerk, Burg.Verkadessingel.

Aanvang 20.00 uur.

Dinsdag 26 februari 1985.

Algemene ledenvergadering.

Aanvang 19.30 uur.

"Heraldiek of Wapenkunde"

Na de ledenvergadering lezing met dia's door M.A.Struijs over heraldiek in het algemeen en Vlaardingse (familie) wapens in het bijzonder.

Zaal Maassluissedijk 7. Toegang voor belangstellenden na 20.15 uur.

Maandag 25 maart 1985.

"Het roemruchte geslacht Evertsen en de Vlaardingse galeien".

Lezing met dia's door de Vlaardingse auteur P. van der Leeden.

Visserijmuseum, Westhavenkade 53-54. Aanvang 20.00 uur.

Dinsdag 23 april 1985.

"Oud Vlaardingen".

De heer L.A.Kalden vertoont een collectie dia's van de heer L.de Blois, die door de heer Kalden van een toelichting zullen worden voorzien.

Dienstencentrum "Drieënhuysen", Wm.de Zwijgerlaan 470. Aanvang 20.00 uur.

Zie voor nadere toelichting t.z.t. de plaatselijke bladen.

Detail van de kaart van Delfland door Krukius, 1712.

Frans Assenberg

DE BROEKPOLDER

*

Introductie

Mijn persoonlijke onbekendheid met de oude Broekpolder in Vlaardingen en Maasland, de archeologische vondsten, nieuwsgierigheid naar de ontwikkeling van de polder en de huidige toestand daarvan, brachten mij ertoe de archieven in te duiken op zoek naar gegevens, feiten, oude krantenknipsels, kaarten, boeken, akten, rapporten, foto's en ga maar door, over de Broekpolder. Ongeveer een jaar werken ligt aan dit werkstuk ten grondslag.

Met het schrijven, of beter samenstellen, van een dergelijk boekwerk over de prehistorie en de latere geschiedenis van de Broekpolder moet men voor de lezer trachten uit de ongelooflijke hoeveelheid materiaal een helder beeld te scheppen over een gebied dat, zij het zijdelings, in de belangstelling staat en dan ook nog, vanwege de aanwezige giftige baggerspecie, op een negatieve manier. Hierbij dient voor de beknoptheid niet te diep gegraven te worden in de bestaande bronnen. Niettemin is naar mijn mening een genuanceerd beeld ontstaan over een groot aantal jaren van een polder die ten behoeve van een stadsuitbreiding die (nog) niet doorging, opgeofferd moest worden aan giftig havenslib. Positief in die ontwikkeling is wellicht het feit dat er geen woningen in de Broekpolder zullen worden gebouwd, maar dat Vlaardingen in de toekomst een heus bos aan haar boezem kan koesteren! Dat is dan de winst van de (giftige) aktie van de bestuurders uit de vijftiger jaren.

De volgorde in de tijd is dan ook als volgt te typeren:

van broek (moeras), broekpolder, baggerbergplaats
en bouwland naar bos!

Een unieke gang van zaken.

De "wilde aktie" van de heer G. van der Molen in de Nieuwe Vlaardingsche Courant uit de jaren vijftig was een aktie die respekt afdwingt; jammer genoeg bijna zonder resultaat. Van de berichten omtrent de Rijskade en de molens in de Broekpolder straalt de romantiek af, maar helaas, dat is grotendeels kapot, want nog slechts een klein stukje Rijskade rest ons. Laten we er zeer zuinig op zijn en daartoe de oude Rijskade vanwege haar bijzondere waarde tot monument verheffen. Nu kan het nog!

Met dank aan de medewerkers van het Stadsarchief en anderen die hun medewerking aan de totstandkoming van dit werkstuk verleenden.

Vlaardingen, november 1983.

Frans W. Assenberg.

INHOUD

De opspuiting van de Broekpolder en de Aalkeetbuitenpolder.	15
Het verweer van G.van der Molen tegen de opspuitplannen.	31
Boerderijen in de Broekpolder.	57
De Oost- of Rijkskade.	77
Bemaling en molens in de Broekpolder.	81
Bronnen en literatuur	89

*

Broek, (onzijdig) : Laag en drassig land.

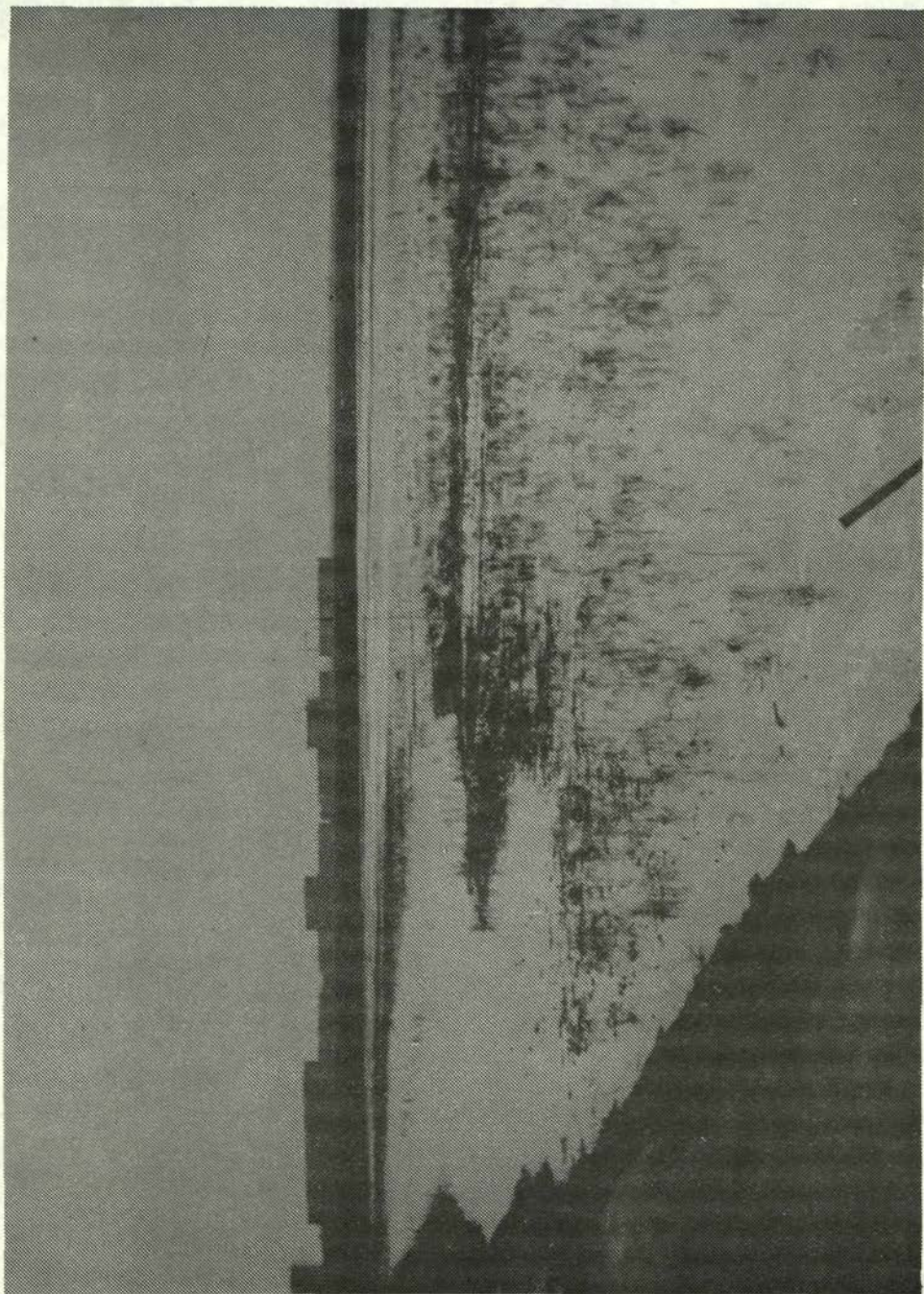
Polder, (mannelijk) : Door dijken of kaden afgescheiden
terrein, zodat men het buitenwa-
ter keren en het binnenwater
(kunstmatig) afvoeren kan.

DE OPSPUITING VAN DE BROEKPOLDER EN DE AALKEETBUITENPOLDER IN VLAARDINGEN.

Als op 29 juli 1952 de burgemeester van Vlaardingen de raadsvergadering waarin het "partieel uitbreidingsplan in hoofdzaken" is vastgesteld, sluit, is er in feite een begin gemaakt met de nieuwe geschiedenis van de Broekpolder in Vlaardingen. In dat uitbreidingsplan zal de Broekpolder en de Aalkeetbuitenpolder aan stadsuitbreiding worden opgeofferd ten nadele van de aldaar wonende boeren. De nieuw te bouwen wijk zou de naam "Noordwestwijk" krijgen. Bijzonder origineel, dat wel. De polder is één van de velen die destijds groten-deels tot de gemeente Vlaardinger-Ambacht behoorde; een klein deel ervan was van de gemeente Maasland.

Beschrijving van het gebied.

De Broekpolder, gelegen in Delfland, "paalt" volgens het aardrijkskundig woordenboek van Van der Aa, in het noorden aan de Boonervliet, in het oosten aan de Vlaardingse Vaart, die ook wel Breevaart, Lichtvoetsevaart of Platvoetsevaart werd genoemd, en in het zuidwesten en westen aan de Aalkeetbuitenpolder. De grens van de Broekpolder liep vroeger aan de westkant vanaf het zuidelijk deel van de Bommeer via de Rijkskade naar de Broekweg en vervolgens via de Broekkade in dezelfde richting naar de Vlaardingse Vaart. Niet Rijksweg 20 vormde en vormt de zuidelijke grens van de Broekpolder, maar de noordzijde van het sportterrein van de hockeyclub "Pollux" en de voetbalvereniging "Vlaardingen". De oude Rijkskade, waarvan een deel én de vroegere vorm nog in de tegenwoordige Broekpolder is terug te vinden, alsmede het zuidelijke deel van de vuilstortplaats én een restant van een sloot ten noorden van boerderij Hoogstad, vormen de grens van de Broekpolder. Alles wat er ten zuiden van ligt behoort tot de Aal-

De Broekpolder tijdens het opspuiten.

keetbuitenpolder. De hockeyclub "Pollux" en de voetbalvereniging "Vlaardingen" liggen dus met de velden en mooie clubgebouwen in de Aalkeetbuitenpolder en niet in de Broekpolder.

Het begin van de gedaanteverandering.

Terug naar het begin. Het zwaard van Damocles hing in 1952 boven de Broek- en de Aalkeetbuitenpolder. De verwachtingen van de groei van de Vlaardingse bevolking waren hooggespannen. Vlaardingen zou uitgroeien tot een stad met in 1990 tenminste 100 tot 120.000 inwoners. Ten behoeve van die groei werden er grote delen van de stad "uitgelegd" en zouden de polders het slachtoffer worden van de landhonger van de stad. Hiertoe neemt de gemeenteraad van Vlaardingen op 8 januari 1953 het besluit tot vaststelling van "een uitbreidingsplan in hoofdzaken". Dit plan heeft betrekking op de beide polders, waarbij de bestemming van de Broekpolder grotendeels woningbouw blijkt te zijn met in die polder zowel als in de Holiërhoeksepolder langs de Vaart een strook groen voor recreatie van 200 á 250 meter breed. Aan de noordkant van de Broekpolder langs de Boonervliet en de Bommeer werd een beperkt agrarische bestemming gegeven. Onderwijl werd er tussen Provinciale Staten en de gemeente Rotterdam onderhandeld over het bouwrijp maken van de gronden door middel van opspuiten en het daarmee ophogen van het maaiveld met bagger uit de Rotterdamse havens. Op deze wijze werd dit een leuk maar geheimzinnig handeltje, want:

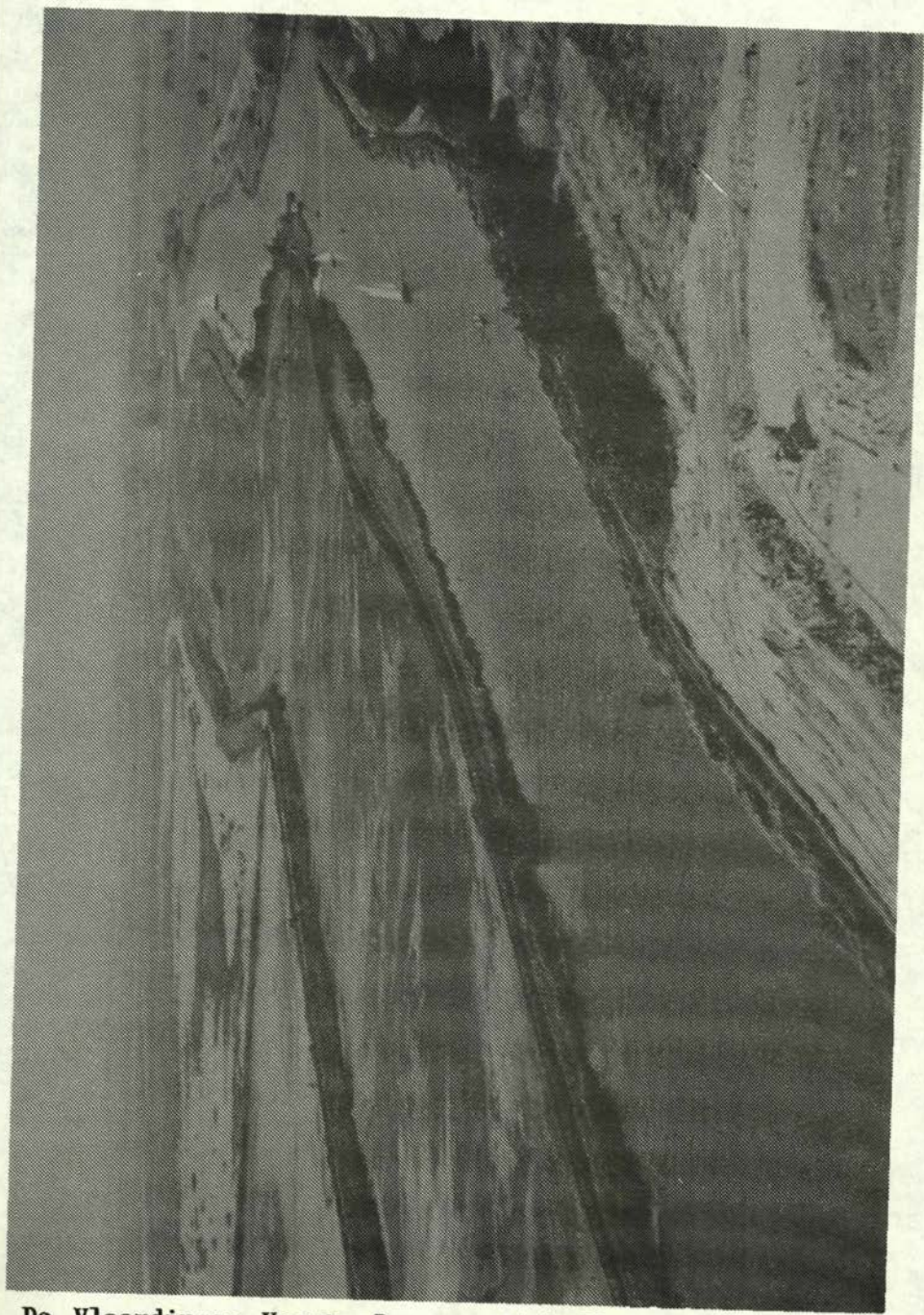
- a. Vlaardingen kwam goedkoop aan de noodzakelijke ophoging;
- b. Men hoefde niet, zoals bijvoorbeeld in de Holywijk, zand aan te schaffen.
- c. Rotterdam leverde het havenslib en zegde financiële steun toe bij het verwerven van de gronden ten behoeve van het bouwrijp maken.
- d. Op betrekkelijk korte afstand van de havens kon Rotterdam haar blubber kwijt. Enzovoort.

Zodoende verkreeg Vlaardingen voordelig de percelen in de Broekpolder. Een bouwrijp stuk grond in de achtertuin zonder dat men er veel voor moest doen. Dat er een giftige adder onder het malse Broekpoldergras zou zitten, wie dacht daaraan ?

Kritiek op de ambitieuze opspuitingsplannen was er nauwelijks. De leden van de huidige aktie- en milieugroepen liepen nog in poepluiers rond of moesten nog geboren worden. Slechts enkelen waagden het de gezagsdragers tegen te spreken. In een volgend hoofdstuk kunt u uitgebreid kennis nemen van de inhoud van de artikelenreeks die de heer G. van der Molen destijds in de Nieuwe Vlaardingsche Courant publiceerde en waarin hij protesteerde tegen de opspuitplannen. Uit de publikaties blijkt onder meer dat bepaalde ontwikkelingen, zoals de opspuitplannen, zich anders manifesteerden dan tegenwoordig het geval is. Democratie werd toen kennelijk anders bedreven...

Van archeologische vondsten tot baggerspecie in de Broekpolder.

Dat onder andere de heer Van der Molen zich verzette is, nu des te meer, te begrijpen. Want wat werd er eigenlijk opgeofferd ? In ieder geval een in vele opzichten interessant gebied, daar reeds in de ijzertijd, vanaf de 7e eeuw tot aan de Romeinse tijd, ca 1e eeuw voor Christus, van bewoning in de Broekpolder sprake was. Archeologische vondsten hebben aangetoond dat op tenminste elf plaatsen langs vroegere kreken mensen moeten hebben gewoond. Ten tijde van regressie, het dalen van de zeespiegel, viel het land droog. Op de bodem was reeds begroeiing aanwezig waarop later een laag veen kon ontstaan. Op deze plaatsen ging men wonen óók vanwege het feit dat de oeverwallen van de kreken het meest geschikt waren. De huizen waren gemaakt van houten palen die aangepunt waren en op rij in de grond zijn geslagen. Ertussen had men vlechtwanden aangebracht van takken die met klei werden bestreken. De

De Vlaardingse Vaart. De recreatiebuffer tussen het op te spuiten gebied en de Vaart is links goed te zien.

huizen of boerderijen waren ongeveer zes meter breed en vijftientwintig meter lang. Mogelijk langer. Om brand te voorkomen werd op de haardplaats in de woning eerst een laag zavelige klei gestort, waarop het vuur kon worden aangelegd. Soms werden dergelijke kleiplaten nog gefundeerd op tegen elkaar gelegde boomstammetjes. Uit het aantreffen van een dikke laag mest is gebleken dat de dieren in de winter binnen de boerderij, dus in de woning, werden gestald. Met geur en al!

Door de vondsten van aardewerk is het mogelijk inzicht te krijgen in de levenswijze van de Broekpolderbewoner in de late ijzertijd. Er zijn twee hoofdgroepen aardewerk te onderscheiden. Het niet versierde gladwandige en de potten die met nagels, spatels of andere zaken werden bewerkt waardoor een versiering ontstond.

De opgegraven artikelen uit de Broekpolder en ook andere vondsten zijn te bewonderen in de archeoruimte van het Hollandiagebouw aan de Oosthavenkade waar zij permanent zijn uitgesteld. Er werden bij de opgravingen geen resten van menselijke botten gevonden, wel echter verbrande beenderen van dieren. (Het boek van de archeologische werkgroep "Helinium", "Van steurvisser tot stedeling", geeft belangrijke informatie over dit onderwerp).

Bekend uit die tijd is dat men de doden eerder cremeerde dan begroef. De heersende opvattingen uit die tijd waren van Germaanse oorsprong. Grote volksverhuizingen ten gevolge van de veroveringsdrang van Alexander de Grote (ca 330 voor Christus) zullen aan de vestiging van ijzertijd-bewoners in de kuststreek debet zijn geweest. Wegens het ontbreken van dijken en inbraken van de zee via overvallen van het Rijn-Maasestuarium, waren zij waarschijnlijk in ca 150 voor Christus gedwongen hun heil elders te zoeken. Verdere sporen uit de ijzerijd zijn voorgoed met een zes meter dikke laag bagger bedekt.

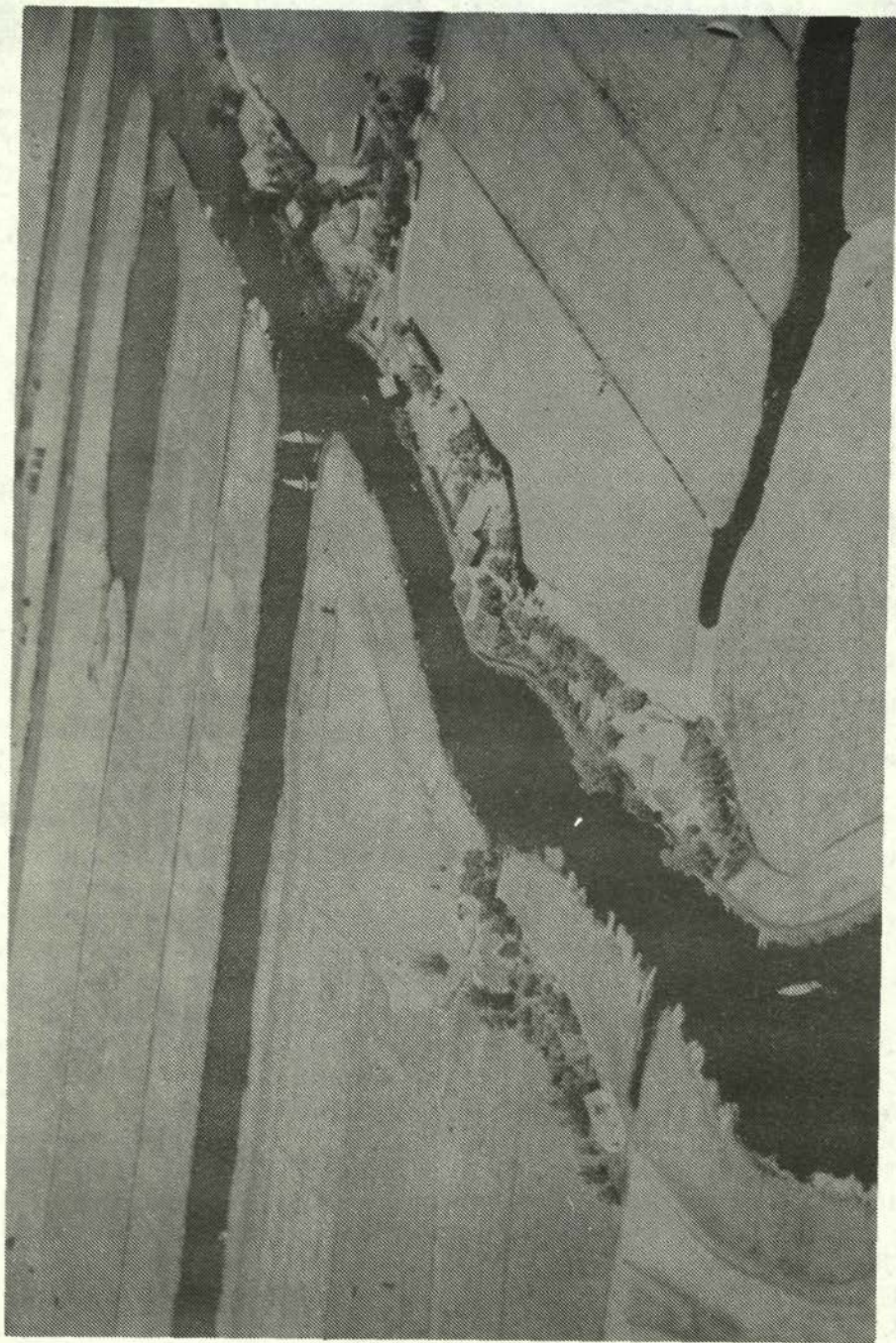
Ook uit de Romeinse tijd zijn vondsten gedaan. Onder meer werden in 1961 resten van inheems romeinse bewoning blootgelegd; aardewerk, speelschijfjes, een benen

dobbelsteen en een olielampje kwamen aan het licht in de Broekpolder. Mogelijk door oorlogen of door het stijgen van de zeespiegel trokken de bewoners de polder uit.

Of er in de Broekpolder ten tijde van de Middeleeuwen bewoning is geweest, kon niet worden achterhaald. De verkaveling en de vorm van de Broekpolder wijzen nochtans op zeer hoge ouderdom. De naam "Broekpolder" zal in die tijd zijn ontstaan. Immers, de Vlaardingse Vaart vormde een natuurlijke afscheiding. (Hoewel dat "natuurlijke" niet zeker is). Een zijtak van de Vaart in westelijke richting, ter hoogte van de huidige Watersportweg en ten noorden van de Hoogstadpolder, vormde destijds de natte zuid- en westgrens waaruit de Rijskade en de Broekkade zijn ontstaan.

Doordat het gebied dat thans Broekpolder heet, geïsoleerd lag ten opzichte van omringende polders, zal dit land als laatste zijn ontgonnen in de Middeleeuwen of daarna. Het bleef lange tijd een moerassig terrein terwijl de omgeving reeds in cultuur was of werd gebracht. Ook moerassen, of "broeken", waren belangrijke gebieden: zij leverden namelijk brandhout, vis, riet en dergelijke zaken, die veel waarde vertegenwoordigden. In de 7e eeuw kregen de Frankische koningen het hier voor het zeggen. Zij waren eigenaar van de wildernis en gaven het gebied in leen uit aan belangrijke families of personen die het beheer voerden. Graven werden zij genoemd en het waren ambtenaren van de koning. De graven lieten op hun beurt de wildernis beheren en in cultuur brengen. Als tegenprestatie moesten de mensen die een stuk oerwoud hadden toegewezen gekregen, op de boerderij van de graaf werken. (Een prima artikel over dit onderwerp en tevens over het ontstaan van de Maaslandse vlieten heeft K. Boschma in de Midden-Delfkranten van juli en november 1981 geschreven).

Uit onder andere 1559 en 1578 dateren akten waaruit blijkt dat de heerlijkheid Holy belangen had in de Broekpolder, of, zoals het in de akten staat, "Vlaar-

De Vlaardingse Vaart. Links de Broekpolder met de Boo-
nervliet. Rechts de Holierhoeksepolder.

dingerbrouck" of "op den Broeck". Er zijn vier achterlenen van Holy in de Broekpolder bekend. (De heerlijkheid zelf was sedert 1404 voor een klein deel leenroerig aan het Huis van Wassenaar en daarvóór aan het Huis van Mathenesse. Voor het overige was Holy allodiaal en had een eigen leenkamer). Aan de westzijde van de Broekweg lag het leen "De Steeckelkamp", die 4 morgen groot was. (Een morgen was zoveel land als een boer op één morgen kon omploegen en dat was in de regel minder dan 1 ha).

Andere namen van de lenen van Holy in de Broekpolder waren "De Koykamp", die een vogelkooi bezat en $2\frac{1}{2}$ morgen groot was. Met deze vogelkooi wordt niet de gesloopte eendenkooi van Maarten Hoogendam bedoeld. Die behoorde namelijk in 1604 aan Cornelis Meesz. van Adrichem, terwijl "De Koykamp" in 1605 in handen komt van ene Vranck Jaspersz. Mogelijk dat meer boerderijen voor eigen gebruik een vogel- of eendenkooi er op nahielden. Het leen "De Koykamp" lag trouwens tegen de in het noordelijk gedeelte van de Broekpolder liggende Geersloot aan. Een andere naam van een achterleen van Holy was "De Laenkamp" die aan de Broekweg lag en daaraan kennelijk zijn naam had te danken.

Niet alleen Holy had in de Broekpolder belangen, ook het Gasthuis van Schiedam had er eigendommen, getuige twee kaarten uit 1572.

Op de kaart van Vlaardingen van Jacob van Deventer uit circa 1570 is in de Broekpolder alleen de molen langs de Vaart te zien, andere onroerende goederen zijn niet waar te nemen omdat de kaart zich hoofdzakelijk op de oude stad richt, helaas! In één van de volgende artikelen zal op de molens in de Broekpolder nader worden ingegaan.

Op kaarten van latere datum is de indeling van de polder goed te herkennen zoals bijvoorbeeld op die uit de atlas van Krukius uit 1712. Die indeling is tot de opspuitingen van de jaren zestig van onze tijd nauwelijks veranderd. Waarom ook ? De Broekpolder was eigenlijk een polder die een beetje in een uithoek van Vlaardin-

ger-Ambacht lag. Slechts in het zuiden was hij te bereiken via de Broekweg of via de Broekkade en de Hoogstadkade, het pad langs de Vaart. De Vlaardingse Vaart speelde overigens ook een belangrijke rol in de bereikbaarheid van de polder. In de meeste gevallen was het vertrekpunt naar de Broekpolder in de stad gelegen. Door de noordelijke ligging van de polder gingen de veranderingen met betrekking tot de stadsuitbreiding lange tijd aan hem voorbij, waardoor het oude patroon lange tijd gehandhaafd kon worden. Totdat de komst van de nieuwe Rijksweg 20 een spaak in het wiel stak. Voor het eerst in zijn geschiedenis dient de nieuwe tijd zich aan en wordt een flinke hap uit de polder genomen. Maar de grote ingrepen moeten dan nog komen.

De opspuitplannen van provincie, Rotterdam en Vlaardingen van 1952 zijn een demonstratie van het volkomen negeren van historische waarden van een belangrijk gebied. Immers, wat is er archeologisch gezien nu nog voor eer aan de Broekpolder te behalen? Op welke wijze kan het destijds gestaakte onderzoek worden voortgezet? Er moeten ongetwijfeld meer IJzertijd-artikelen onder het havenslib liggen. Hoe kom je daar ooit nog bij? De verder bestudering van de oude krekensels van de polder kan nooit meer worden afgemaakt. Enzovoort. Dit zijn echter zaken die de prehistorie aangaan, een paar tenminste. We laten de latere geschiedenis maar even buiten beschouwing want de vragenlijst zou dan zeker véél langer worden.

Een polder op een dergelijke botte en roekeloze manier volstorten met havenslib, waarin zich bovendien kanker-verwekkende stoffen en zware metalen bevinden en waardoor velen zich jarenlang door de verspreide stank van de bagger onpasselijk voelden, doet verdacht aan.

Door de voordelige handel die Vlaardingen dacht af te sluiten met Rotterdam, werd de zaak veel te haastig beklonken. Een nauwkeuriger besluit, waarin bijvoorbeeld een monster-analyse van de samenstelling van de bagger was begrepen, zou veel ellende hebben bespaard. Maar deze zaken waren nog niet aan de orde.

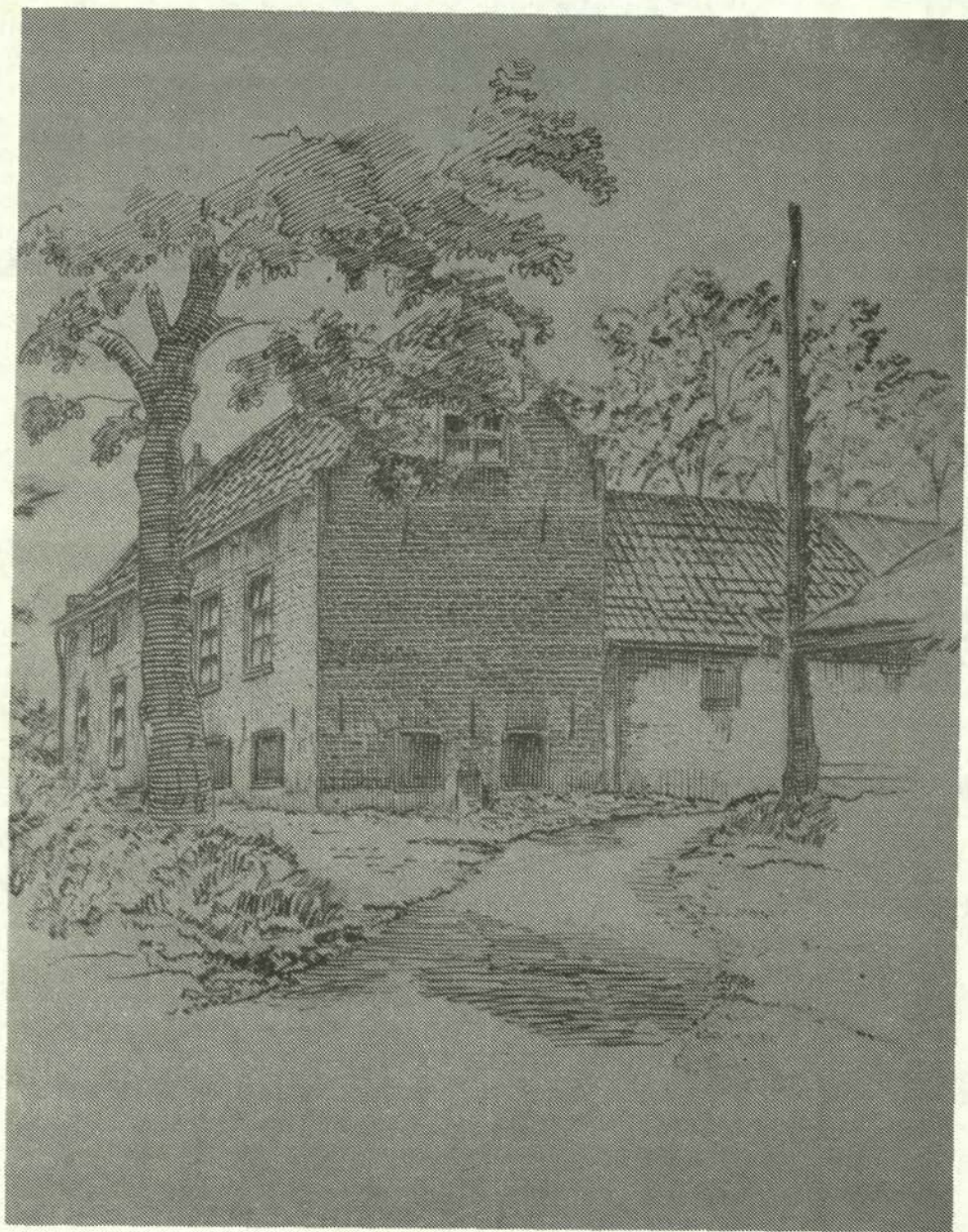
Als de gemeente Vlaardingen de padvinders een stukje grond van kooiboer Maarten Hoogendam laat kopen, is er nog weinig van de komende veranderingen te bespeuren. Die gaan zich pas in 1958 voltrekken!

HET OPSPUITEN.

Op of omstreeks 1 november 1958 werd de eerste baggerspecie of havenslib de Broekpolder en de Aalkeetbuitenpolder ingespoten. Om deze blubber niet zomaar in de Broekpolder te smijten had men zogenaamde perskaden opgeworpen. Deze kaden of dijken werden op de oude wegen en weggetjes geplaatst. De grond daarvoor haalde men uit de omgeving. Door van de oude wegen gebruik te maken is een deel van het oorspronkelijke patroon van de polder nog te herkennen. Dat de vaak eeuwenoude boerderijen het veld moesten ruimen is duidelijk. Hieraan is een apart hoofdstuk gewijd.

De aanleg van de perskaden.

Wij zeiden al dat het oude polderpatroon min of meer door de wijze van opspuiten werd gehandhaafd. Omstreeks juni 1958 werd daartoe de eerste spa in de grond gestoken in de vorm van de bek van een dragline. De Rotterdamse firma Gebr.H.en G.Lagendijk had het werk in uitvoering. Zij kreeg een termijn van 20 weken toegemeten om het eerste deel van de polder "opspuitklaar" te maken. Het is het deel van de Aalkeetbuitenpolder ten noorden van Rijksweg 20. Dan komt de noordelijk daarvan gelegen Broekpolder aan de beurt met zijn ruim 400 hectare. De als dijken opgeworpen perskaden waren nauwelijks mooi te noemen. De polder was vroeger een moerasachtig gebied waardoor de bodem van een zeer slappe kwaliteit was. Door hier nu betrekkelijk zware dijken op te maken werd dit voor de grond te veel en

"Eeuwenoude boerderijen moesten het veld ruimen".
Broekweg 253. Kooiwoning van Maarten Hoogendam.
Tekening door Leo K. Zeldenrust, 1958.

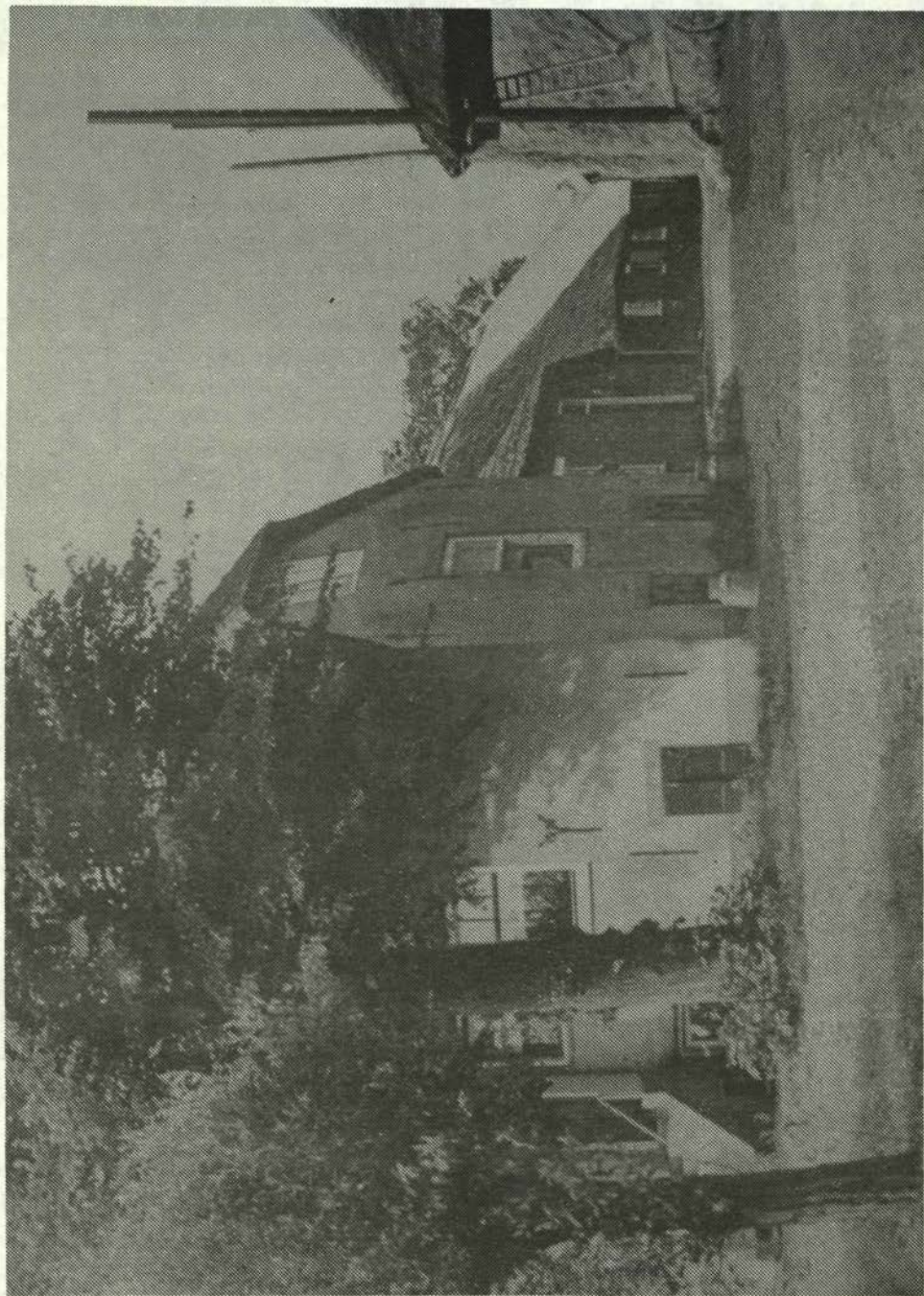
zakte de dijk door de grond tot de helft van zijn oorspronkelijke hoogte.

De ruimten tussen de opgeworpen dijkjes of perskaden noemde men loswallen. Het havenslib werd achter de wallen of dijken gelost. Destijds lag de polder ongeveer twee meter onder N.A.P. Het zou tot twee meter bóven N.A.P.moeten worden. Om dit te bereiken diende er op de bodem een laag van ca zes meter te worden gestort. Immers, de slappe grond of veenbodem zou door de grote druk van de dikke laag baggerspecie nog twee meter inzakken, waardoor de gewenste hoogte zou worden bereikt. Dat men toch wel enige angst had voor de gevolgen van dit karwei blijkt uit het feit dat, om onnodige schade aan de omgeving te vermijden, de heren ingenieurs honderd meter ten noorden van de rijksweg en zeventig meter langs de Vlaardingse Vaart en de Boonervliet van opspuitingen vrijhielden. Dat is momenteel duidelijk te zien. Zij wilden namelijk niet het gevaar lopen dat de grotere bovendruk van de opgespoten gebieden een stuwing in de ondergrond zou veroorzaken die "een rijksweg zou kunnen "opblazen" of een vaart "dicht-drukken". Dit had tot gevolg dat er toch nog enkele boerderijen het geweld van de slopershamer ontliepen en tot op de dag van vandaag nog zijn te bewonderen als stille getuigen van wat eens een schone polder was.

Buizen en blubber.

Uit de havens van Rotterdam werd rond 1960 per jaar ongeveer drie miljoen kubieke meter baggerspecie omhoog gehaald. De beide Petroleumhavens leverden elk een miljoen kubieke meter; voortdurend was en is daar een baggermolen nodig.

De grote rivieren voeren fijn slib en zand mee richting zee. Doordat de stroomsnelheid van de rivier in de buurt van Rotterdam niet erg groot meer is, komt het slib tot bezinking en de havens en de rivier slibben dicht. Om aan dit euvel het hoofd te bieden dient men te baggeren. Het vervelende is dat je voor baggerspecie een plaats moet vinden. De Broekpolder was zo'n plaats.

Boerderij van M.Hoogendam, Broekweg 263. Ca 1955.

In de Nieuwe Waterweg, even stroomopwaarts van de "Windmill" of de E.N.C.K. (of "De Super", zoals deze firma in kunstmest vroeger werd genoemd), werd in 1958 een geul gebaggerd. Op die plaats kwam een perszuiger te liggen die twee miljoen kubieke meter baggerspecie vermengd met vier miljoen kubieke meter zout rivierwater per jaar door een persleiding van drieënhalve kilometer lengte en met een doorsnede van 65 centimeter naar de Broekpolder moest stuwten. Hij zoog dus de blubber op en perste het spul de polder in. Eigenlijk was hij een "zuigperser" als je de volgorde bekijkt. De "dunne" specie, waarin zich geen zand bevond, kon door de zuiger maximaal 4 kilometer ver worden getransporteerd en kwam derhalve slechts tot de tweede loswal in de op te spuiten polders. Daarom werd naast de Zuidbuurtseweg, waar de leiding onderdoorging, een aanjaagstation gebouwd dat voor verder transport zorgde. In dit zogenaamde minifabriekje stond een kolossale centrifugaalpomp opgesteld die als een soort zweep de baggerstroom verder stuwde. Er waren in dit station twee machinisten werkzaam. Eén van hen was de heer P.C. van Stiphout. Hij was de chef en zorgde ervoor dat de zaak goed bleef lopen. Reeds 35 jaar was hij in dienst bij "De Koninklijke Maatschappij tot uitvoering van werken Adriaan Volker", zoals dat toen plechtig heette, die de uitvoering in handen had en waaraan circa november 1958 werd begonnen. Van Stiphout kon toen vooruit: de opspuiting zou twaalf jaar gaan duren!

De werking van de aanjager was heel simpel: aan de ene kant komt de baggerstroom het station binnen en wordt via buizen verder geleid naar de centrifugaalpomp, de aanjager. De specie werd daartoe axiaal, dat is liggend op een as, in een schoepenradwaaier geleid die op een as was bevestigd en snel ronddraait. Daardoor krijgt de specie evenzo een ronddraaiende beweging en wordt door de vorm van het toestel naar buiten geslingerd, alwaar de vloeistof opgevangen wordt in een ruimte rondom de waaier die zich in de draaizin regelmatig verwijdt en daardoor de vorm krijgt van een slakkehuis en zo ook

wordt genoemd. Aan dit slakkehuis is de persbuis verbonden die de bagger verder geleidt. Via een buis die ter hoogte van de nok van het gebouw naar buiten komt, verdwijnt de buis met de stroom blubber in de richting van de polders.

Techniek en cijfers.

Tot slot nog een beetje techniek. De enorme motor van de pomp telde 20 cilinders en leverde normaal 1.000 en maximaal 1.500 PK, hetzelfde vermogen waar een flinke coaster mee kan varen. De brandstof was gasolie, waarvan de motor per uur 150 liter nodig had. Het aanjaagstation was evenals de perszuiger (of zuigperser) 48 uur per week in de weer. Per dag verwerkte men ca 20.000 m³ havenslib. Het station werd geïnstalleerd door de firma I.A.Kreber in Vlaardingen en paste precies in het gebouwtje. Wegens overbodig werd het pandje in 1981 afgebroken en de stalen heenleiding verwijderd. Inderdaad, er was ook een retourleiding. Een betonnen buis met een diameter van een kleine meter, zorgde ervoor dat het water dat na bezinking in de loswallen van de polder overbleef, via een persgemaal bij de rijksweg, dat er nog steeds staat, weer richting rivier ging. Momenteel dient de buis als afvoerleiding voor regenwater dat in de Broekpolder valt. De stalen buis was de persleiding waarin de met rivierwater vermengde havenbagger stroomde. Was de melange eenmaal in de polder gedeponeed, dan was het rivierwater overbodig geworden en werd, zoals gezegd, via de betonnen buis afgevoerd.

In totaal gingen ongeveer 87.600.000 (87,6 miljard) liter vloeibare blubber door de buizen de Broekpolder in. Zoveel bagger gestort in een polder waar kort tevoren een prachtige boerenstand was en waar meer dan twee duizend jaar geleden Keltische Vlaardingers leefden...

**HET VERWEER VAN G.VAN DER MOLEN TEGEN DE
OPSPUITPLANNEN VAN DE AALKEETBUITEN-
EN DE BROEKPOLDER IN VLAARDINGEN EN MAASLAND.**

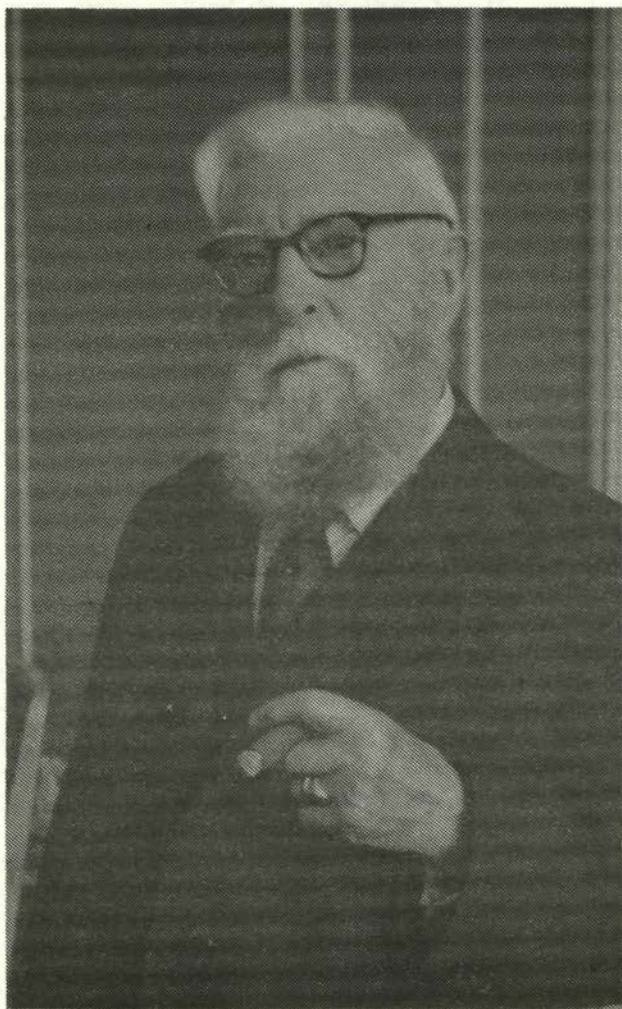
(Samenvatting van de brieven in de Nieuwe Vlaardingsche Courant, 1952 tot en met 1957).

"Dus zal tenslotte toch de door ons in een "wilde actie" al maar aangevochten stroom van bagger uit de Rotterdamse havens naar onze polder toe straks in beweging komen!".

Met deze aanhef begint de heer G.van der Molen zijn brief die één van de laatste zou worden die hij schreef tegen de plannen van de Provincie en de Gemeente Rotterdam, om de Broekpolder en een deel van de Aalkeetbuitenpolder met bagger uit de Rotterdamse havens op te spuiten en die hij in de Nieuwe Vlaardingsche Courant van 9 augustus 1956 publiceerde.

Als hij op zaterdag 26 oktober 1957 zijn deur sluit om zijn dochter in Leeuwarden te gaan bezoeken, hij is dan 88 jaar oud, zal hij zich wel niet hebben gerealiseerd dat hij die deur niet meer zou openen. Onderweg naar het station bezwijkt hij aan een hartaanval. Of de "bekokstoofde" plannen van de overheid daaraan debet waren ? Feit is dat met hem één van de laatste stemmen zweeg die zich tegen de opspuitingen van de Broek- en Aalkeetbuitenpolder hadden verzet. Van der Molen was een bijzonder mens; uit wat wij over hem lazen bleek dat wij te maken hebben met iemand die zich het lot van "zijn" boeren terdege aantrok.

Gjalt van der Molen werd op 15 maart 1869 te Drachtstercompagnie geboren en werd aan de Kweekschool te Leeuwarden voor onderwijzer opgeleid. Via Balk en Sommelsdijk kwam hij in 1900 naar Vlaardingen waar hij werkte aan de openbare School A, de "Afrolschool". Reeds in 1897 behaalde hij in Wageningen als één der

GJALT VAN DER MOLEN

15 maart 1869 - 26 oktober 1957

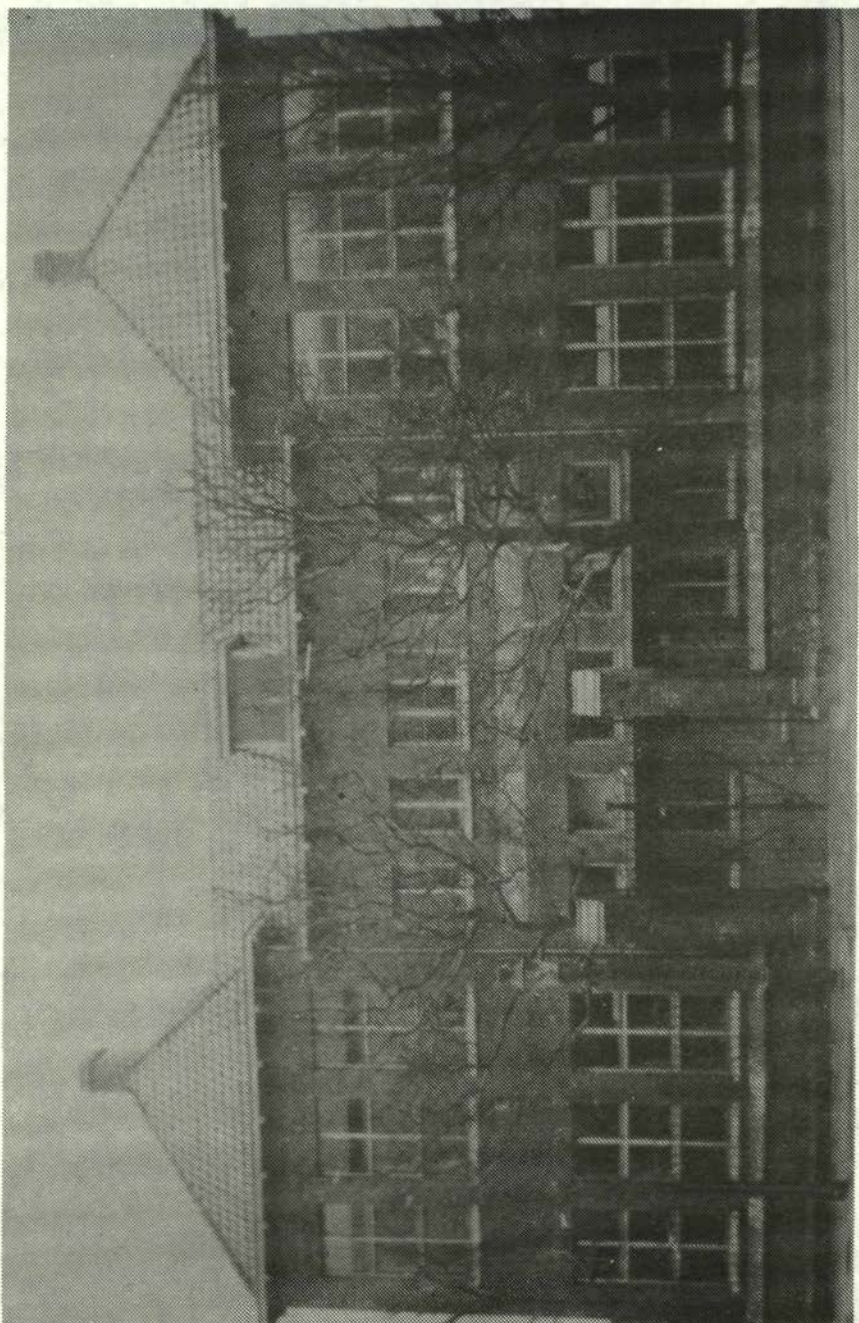
eersten de landbouwakte. In die jaren deed de kunstmest in het boerenbedrijf zijn intrede, iets waar hij een warm voorstander van was en waarvoor hij veel pionierswerk verrichtte toen hij de boeren van het nut van het gebruik van kunstmest probeerde te overtuigen. Ook voor de veehouderij heeft hij veel werk verricht. De melkcontrole- en fokverenigingen hadden zijn grote belangstelling en hij stelde ontelbare voederrantsoenen vast. Later, toen de TBC-bestrijding onder het rundvee aan de orde kwam, heeft hij ook daaraan zijn steentje bijgedragen.

Zijn grote aktiviteit, waaronder publikaties in de Nieuwe Vlaardingsche Courant over de landbouw en de veehouderij, bracht hem in aanraking met de Melkfabriek N.V.Hollandia, die uiteraard grote belangstelling had voor een juiste bedrijfsvoering door de boeren. Op 1 januari 1912 trad hij dan ook als chef van de afdeling Landbouw bij de Hollandia in dienst. Uit zijn publikaties blijkt dat hij met hart en ziel voor de landbouw en de veehouderij leefde, maar zijn vooruitstrevendheid werd echter door de boeren niet met open armen ontvangen. Daarvan getuigt wel zijn kernachtige uitdrukking "Ploegen op de rotsen". Boeren waren kennelijk niet zo modern ingesteld. Van der Molen in ieder geval wel en met succes.

Niet alleen aan de landbouw gaf hij zijn krachten, ook als voorzitter van de Openbare Leeszaal en Bibliotheek werd hij zeer gewaardeerd. Naar aanleiding van de opspuitingen verleende hij ook medewerking aan de Nieuwe Vlaardingsche Courant en daarover gaat het in het vervolg van dit hoofdstuk.

De plannen.

Als hij op 15 januari 1953 zijn pen pakt om te ageren tegen het logge ambtelijke lichaam dat boze opspuitplannen smeedt, is hij 84 jaar oud en heeft hij een zeer werkzaam leven achter de rug. Aan stilzitten denkt hij niet, oh nee. Er is veel te doen; er gebeuren te

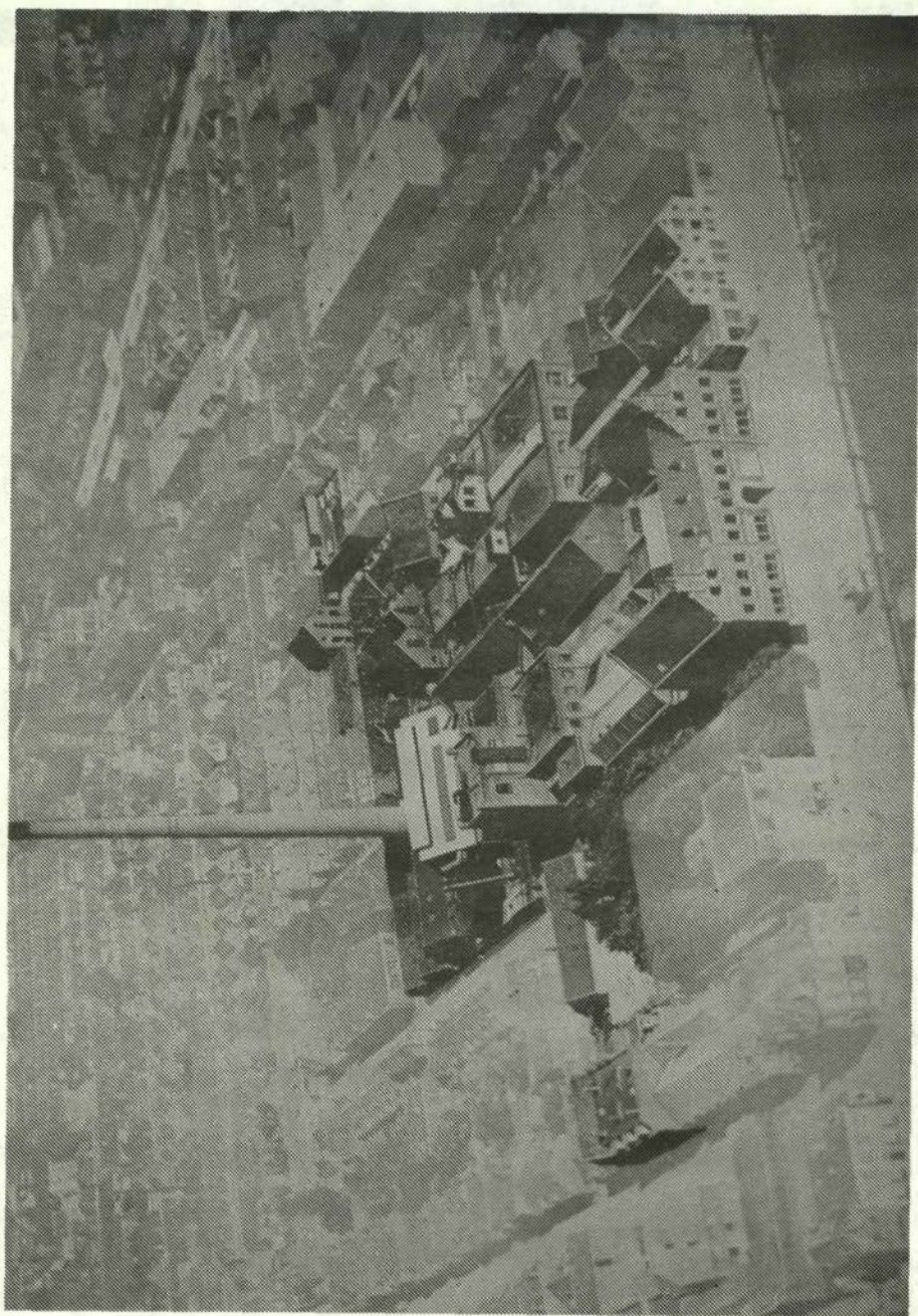

De openbare school A aan de Afrol (nu Gr.van Prinstererstraat), waar Van der Molen in 1900 onderwijzer werd.

veel dingen om hem heen die hem daarvan afhouden. Grote dingen staan te gebeuren. De gemeente Rotterdam bedreigt **zijn** boeren in de Aalkeetbuiten- en Broekpolder. Hier moet ingegrepen worden voor het te laat is, er dient actie te worden gevoerd.

In onze ogen komt deze actie over als een uiterst vriendelijke en sympathieke bezigheid. Geen spandoeken, blokkades, Mobiele Eenheid, opgeworpen barricades, arrestaties en in brand gestoken trams en dergelijke. Niets van de dingen van onze tijd.

Van der Molen schreef op 15 januari 1953: "Hoe het ermee staat!". Kennelijk werd er door de autoriteiten meer in stilte beraamd dan goed was voor de openheid. Als het moeilijk werd sloten de dames en heren van de gemeenteraad en B & W simpelweg de vergadering om achter gesloten deuren nog wat te babbelen. De grootste bezwaren van Van der Molen c.s. tegen de opspuitplannen betroffen wel het advies van een ambtelijke commissie dat het hier om minderwaardige landbouwgronden ging en dat er na de opspuiting grondverbetering zou optreden, hetgeen bij Van der Molen in het verkeerde keelgat schoot. De Broekpolder slechte landbouwgrond! Honni soit qui mal y pense! Waar wel kwaad van kon worden gedacht was volgens Van der Molen dat de blubber wel eens "bleekaarde" zou kunnen bevatten. Volgens hem stond er in een brief die hij van de Rijkstuinbouwconsulent in Den Haag ontving, dat de analyse van een monster dat getrokken was van een met havenslib opgespoten stuk grond in Maassluis, bekend onder "stuk K en K", niet dat er giftige stoffen in de baggerspecie zat in Maassluis, maar blijkbaar wél bleekaarde. Bleekaarde is een aanduiding van een aantal kleisoorten met als hoofdbestanddeel montmorilloniet (kleimineralen) en wordt gebruikt in onder andere chemische technieken. De opgespoten terreinen in Maassluis zouden met deze aarde verontreinigd zijn, waardoor dus niet van grondverbetering sprake kon zijn! Men kon de met bleekaarde opgespoten grond immers met een lucifer in brand steken.

Het "Hollandia" complex aan de Oosthavenkade. Van der Molen trad in 1912 in dienst van dit bedrijf als chef van de landbouwafdeling.

Op 1 mei 1953 bericht hij ons dat er een "Commissie uit de Belanghebbenden ten strijde trekt, bestaande uit eigenaren en pachters uit de Aalkeetbuiten- en Broekpolder. Deze commissie houdt op Woensdag 6 mei a.s. in het Handelsgebouw in Vlaardingen een vergadering, alwaar mededeling zal worden gedaan van de stand van zaken met betrekking tot de gevoerde actie...". Onze zegsman zal ons op de hoogte houden.

Terwijl in de Vlaardingse Vaart de Watersportvereniging "De Bommeer" onder een stralende zon aan een strak blauwe hemel en een prachtige bries uit het noordoosten met aan beide zijden van de Vaart feestelijk versierde jachten, het zeilseizoen opent en de vereniging domicilie zoekt op de jachtwerf van de heer Buisman; en er op de Insulindesingel voor ca f 6.200,- een rolschaatsbaan zal worden aangelegd, gaat onze verdediger moedig door. Op 12 mei 1953 gooit hij het over een andere boeg en probeert hij de Broekpolder en omgeving als recreatieruimte te verkopen. We laten hemzelf maar aan het woord:

"Want", schrijft hij, "als dan zijne Excellentie 't zelf ook nog een keer kan zien, met eigen ogen en het ervaren, al 't landschapsschoon hier van ons heerlijk polderland, (om 't even, of 't van Zuidbuurt uit werd benaderd of wel langs de Broekweg) dan was dit stellig weer zo'n stap. Mocht het gelukken de Excellentie met een zeilboot of een motor (mooi zijn die hier; men heeft er plenty) 't zij langs de Vaart of één der Vlieten of over de Bommeer naar 't hartje toe te brengen van dit enig stukje Delfland hier, waar alles nu z'n allerbeste pak aan trok en er de talloos vele watervogels hoogtij vieren, kemphaantjes tussen 't gras d'r wondere dansen dansen, d'r halskraagveren - wie noemt er al de kleuren! - heel wijd uit... dan, dunkt me zo, dat 't pleit al helemaal gewonnen ware; dat zó die **waterstaatse Nutswet** van de baan ging. **DAAR MOET 'T NAAR TOE!!!!!!**",

aldus Van der Molen.

En dat allemaal in de Broekpolder.

Ook de dichter Nacky Mulder betreedt op 24 augustus 1953 het strijdperk via de Nieuwe Vlaardingsche Courant met zijn gedicht:

BLUBBER

Rotterdam dat wil z'n blubber
Lozen op ons lage land,
Daar verzetten we ons tegen,
Allemaal, met hand en tand!
Want als Rotterdam die blubber
Op de weel'ge weiden smijt,
Zijn we Vaart- en Vlietenspolders
en Bommeerlandouwen kwijt!
z'Willen ons blubber-overbluffen,
Met die bagger-blubber-brij,
Al die mooie lieve plekjes
Worden 'n dorre woestenij...
w'Zijn toch niet blubber-belabberd ?
Al die plekjes zijn ons lief!
Veel te mooi voor baggerspecie,
Met z'n stromen ongerief...
Deze dagen staan in 't teken
Van veel modderig gemier,
Maak 'r een einde aan en teken
't U gezonden formulier!

Maar, zegt Van der Molen in de bovenaangehaalde brief, 't is net of de grote massa 't volkomen koud laat. Niet één die hem erover aansprak, slechts één die hem gek-scherend de "blubberkoning" noemde. Kennelijk had men belangrijker zaken te doen.

In september 1953 besluit de gemeenteraad van Vlaardingen bij de Kroon in beroep te gaan tegen het besluit van Gedeputeerde Staten met betrekking tot de opspuit-plannen van de beide polders. Met algemene stemmen werd

OPROEP

Aug. 1953.

aan alle ingezetenen van Vlaardingen !

Zoals U in de pers hebt kunnen lezen, zijn vanwege de Gemeente Rotterdam plannen in voorbereiding, om laaggelegen landen aan de Vlaardingse Vaart en Vlieten te gebruiken als bergplaats voor baggerspecie, waar men elders geen raad mee weet.

Deze plannen verkeren reeds in een vergevorderd stadium, hetgeen betekent dat (als er NIETS gedaan wordt om de uitvoering ervan te verhinderen) weldra met het opspuiten zal worden begonnen.

Dan worden de mooie Vaart- en Vlietpolders, met inbegrip van de omgeving van het verrukkelijke Bommeer, recreatieoord van duizenden stadgenoten, herschapen in een troosteloze woestenij van modder, zo ver het oog reikt. Waar nu het malse groen van de sappige weiden U van alle kanten tegenlacht, zal dan slechts een doodse eentonige grauwhed overschieten, waar alle teken van leven en elk spoor van natuurschoon is weggevaagd, bedolven onder een dikke blubberlaag. Een plaats om zo spoedig mogelijk te ontvluchten.

Kan het U niemendal schelen, dat als U straks op Uw wandeling langs onze onvolprezen Vaart of tijdens Uw tochtje per zeilboot of kano aan een kant niets dan een onafzienbare grauwe baggervlakte ziet, waar Uw oog zich voorheen verlustigde in de aanblik van de grazige weiden, bespikkeld met het talrijke vee dan laat U deze oproep maar rustig als een onbetekenend „drukwerkje” liggen. Waar zou U zich dan verder druk om maken!

Maar als U dit schone landschap ongerept wilt behouden voor U en Uw kinderen, dan zegt U met ons:

**Dit MAG niet gebeuren,
Dit ZAL niet gebeuren !!**

Neem direct Uw pen en zet Uw naam onder bijgaand protest. Alleen dan heeft U zichzelf niets te verwijten. Slechts een **eendrachtig** verzet zal de aanranding van ons spaarzaam natuurbezit op het laatste ogenblik nog kunnen verhinderen

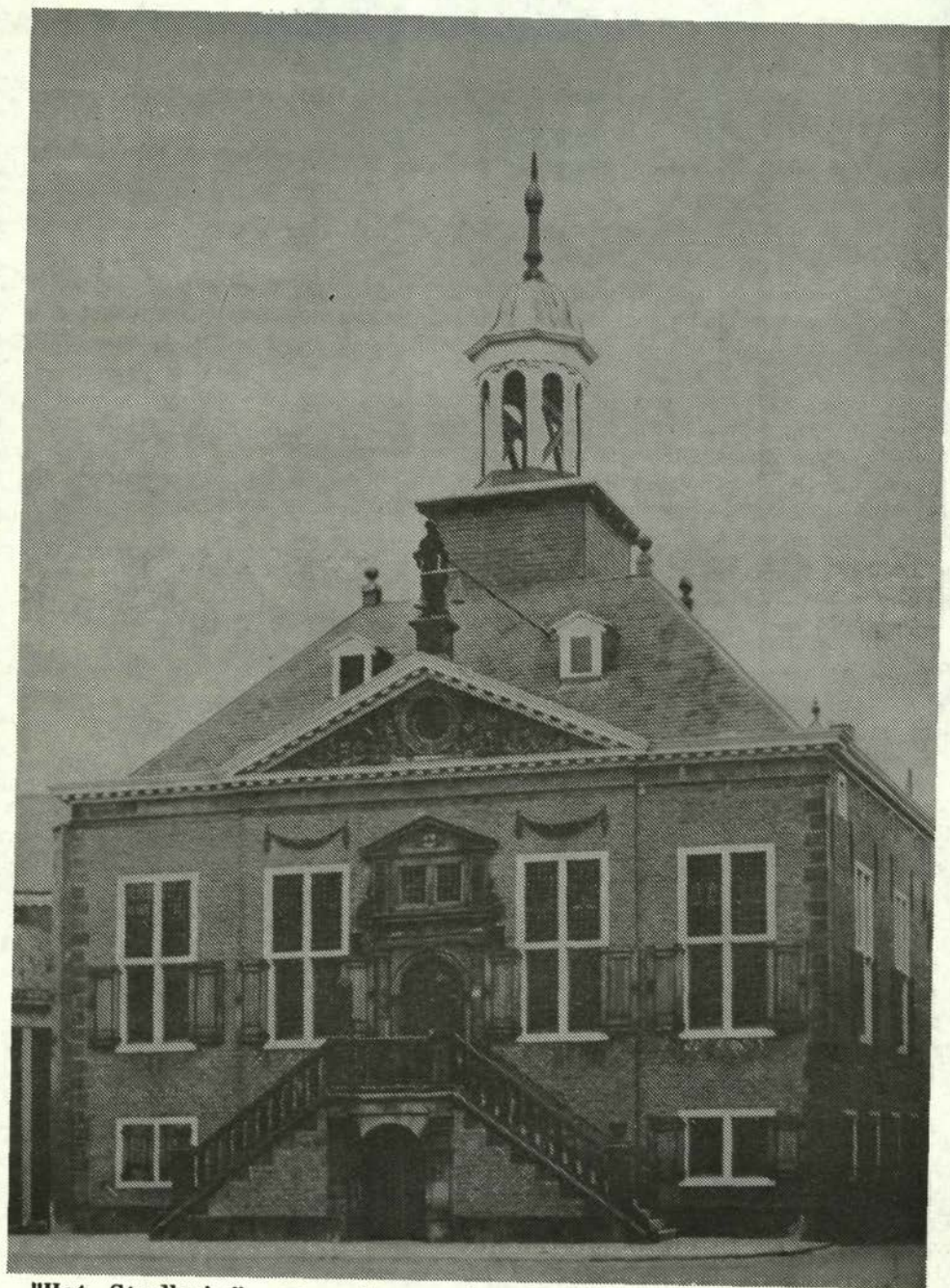
ER IS HAAST BIJ !!

Lever na ondertekening Uw formulier zo **spoedig mogelijk** in bij:

DORSMAN & ODÉ, Hoogstraat 158.

Mocht U de winkel gesloten vinden, stopt U uw ondertekend formulier dan in de bus!
Doet 't nog vandaag en anders morgen!

HIER LANGS AFKNIPPEN !

"Het Stadhuis", waar de openbaarheid van bestuur in de vijftiger jaren nog geheel onbekend was.

besloten een request aan de Koningin te sturen. Lang daarvoor trekt Van der Molen opnieuw van leer. Nog steeds is het hem niet mogelijk "los te komen van de opspuitplannen". Het blijft voor hem aldoor een **dreiging**. Nu komt hij ook met produktiecijfers op de propen. Met gevoel voor undertstatement rekent hij ons in de N.V.C. van 19 juni 1953 voor wat de opbrengst per 10 hectare in de Aalkeetbuiten- en Broekpolder is:

*"... komen hier per 10 ha 16 koeien aan de kost;
of te wel per 100 ha 160.
Over heel Nederland bedraagt dit aantal slechts 115
per 100 ha.
Voor Zuid-Holland als geheel genomen 150.*

Per ha vinden we dus:

<i>Voor heel het land</i>	<i>1,15 koe</i>
<i>Voor heel Zuid-Holland</i>	<i>1,50 koe</i>
<i>Voor 'onze' polders hier</i>	<i>1,60 koe</i>

En hij vervolgt:

"Nu de melkopbrengsten per koe per jaar.

Deze zijn:

<i>Voor Aalkeetbuiten- en Broekpolder</i>	<i>4.000 kg;</i>
<i>Voor Zuid-Holland als geheel</i>	<i>3.800 kg."</i>

Per hectare en per jaar rekent hij ons ook nog het één en ander voor, namelijk voor de polders een melkopbrengst van 6.400 kg en voor Zuid-Holland 5.700 kg. Zo gaat het nog een tijdje door. De ene berekening na de andere komt tevoorschijn. Tot hij een schade van één miljoen per jaar heeft gecalculeerd. We schrijven 1953! "Geldverspilling, dat men 't zo mocht zien", besluit hij zijn pleidooi.

Maar op 3 en 6 juli is hij er weer, nu met een antwoord op een paar reacties. Op 16 juli probeert hij een tipje

van de sluier op te lichten. Die sluier is dan het gordijn dat om de plannen hangt. De zaken werden wel eens minder openbaar behandeld dan nu 't geval is.

De gemeente Vlaardingen ziet vele zaken aan haar voorbijgaan. Rotterdam en Gedeputeerde Staten hebben zo hun eigen methoden van zaken doen. In een artikel van 3 augustus 1953 wordt uit de doeken gedaan hoe de keuzes zijn gemaakt: de polders waren laag gelegen, ongunstig verkaveld en daarom prima geschikt voor een lading blubber tot + 2 meter N.A.P. De affaire kostte veel geld: voor enkele jaren f 3,4 miljoen. Baten waren er niet.

De door de minister van Verkeer en Waterstaat ingestelde ambtelijke commissie vond het een goede oplossing als Rotterdam een groot deel van de opspuitkosten voor z'n rekening zou nemen. Het rijk en de provincie zouden de rest dan betalen.

Intussen ontvangt Van der Molen een schriftelijke handreiking van de oud-archivaris M.C.Sigal. Samen geven zij op een deftige manier te kennen dat zij de Nederlandse Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten voor hun karretje willen spannen vanwege het dreigende gevaar.

Teneinde de vele belangen te bundelen beveelt de ambtelijke commissie de vorming van een provinciale Stichting aan, onder de naam "Stichting Landverbetering Zuid-Holland". Nou ja! Het tegenstrijdige in deze zaak was, zoals altijd, de belangen van de partijen. Rotterdam moest zijn blubber kwijt. De provincie vond Rotterdam als havenstad belangrijk en had ook agrarische belangen. Vlaardingen had uitbreidingsplannen. Om de zaak een beetje af te dekken kreeg de stichting naar onze mening deze rare naam. Van cadmium en zware metalen was nog geen sprake.

Wél van onze eenmansaktie. Vanuit Leeuwarden meldt onze zegsman op 15 augustus 1953 "dat het volgens de Nieuwe Rotterdamse Courant van 1 augustus 1953 de bedoeling is dat de voor opspuiting en landverbetering in aanmer-

king komende gronden niet het eigendom van de gemeente (Rotterdam) worden, doch door de stichting worden aangekocht c.q. te hare name onteigend".

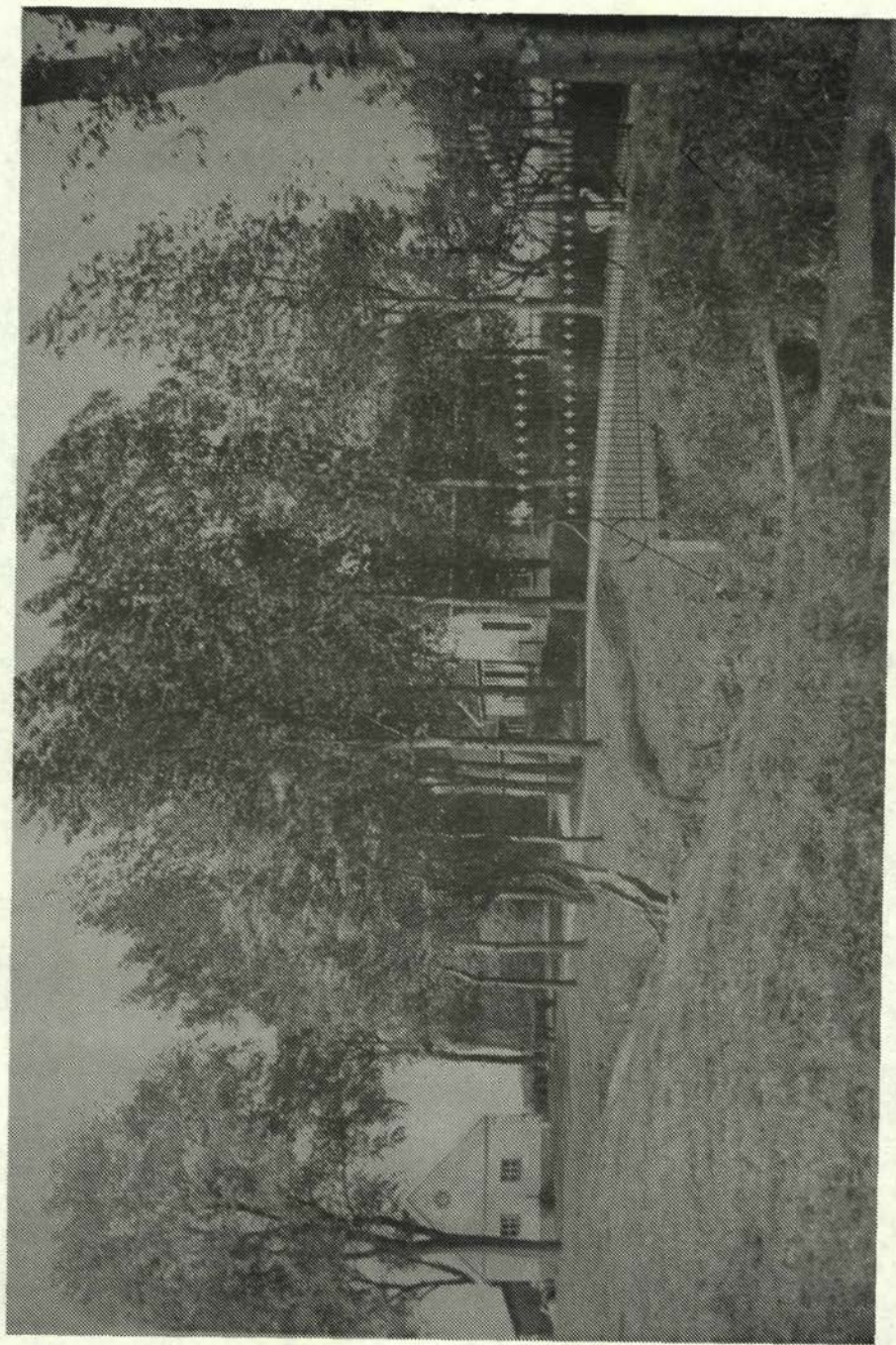
Opmerkelijk is dat de gemeente Vlaardingen reeds grond in de beide polders had. Deze gronden zouden dus t.b.v. de stichting onteigend worden. De Stichting Landverbetering Zuid-Holland werd dus in de gelegenheid gesteld grond in de polders op te spuiten zonder eigenaresse te zijn.

De Nieuwe Vlaardingsche Courant van 25 september 1953:

"Reeds geruime tijd zijn er plannen aanhangig tot het opspuiten van de Aalkeetbuiten- en Broekpolder. Provinciale Staten hebben destijds een verordening vastgesteld, waarbij het mogelijk werd om ontheffing te verlenen van het verbod tot opspuiten en het lag voor de hand aan te nemen, dat een dergelijke ontheffing zou worden verleend aan de eigenaar van de op te spuiten grond. De gemeente Vlaardingen heeft grond in bovengenoemde polders in eigendom en het gemeentebestuur heeft aangenomen, dat vóór ontheffing zou worden verleend, overleg met de eigenaren zou plaats vinden, dan wel de grond eerst van eigenaar zou moeten verwisselen. Vorige week is het echter, op volkomen toevallige wijze, tot de conclusie gekomen dat gedeputeerde staten besloten hadden om de bedoelde ontheffing te verlenen aan de Stichting Landverbetering Zuid-Holland. De eigenaren waren hiervan dus niet op de hoogte en de stichting verkreeg een recht, zonder eigenaresse te zijn. Gelukkig kwam het gemeentebestuur te weten dat dit besluit op 27 Aug. was gepubliceerd door het aan te plakken aan het huis van het Hoogheemraadschap te Delft. Ook de hoofdingenieur en de besturen der beide betrokken polders kregen hiervan bericht. Formeel hebben gedeputeerde staten hier volkomen juist gehandeld, maar aangezien het gemeentebestuur niet dagelijks langs het huis van het Hoogheemraad-

schap in Delft wandelt en ook de polderbesturen het nieuws niet doorgeven, was het gelukkig dat het toch van deze publicatie op de hoogte kwam, want de beroepstermijn bedroeg 30 dagen. Dat betekent dus dat uiterlijk deze week een eventueel bezwaarschrift moest worden verzonden en vandaar deze spoedvergadering [van de gemeenteraad].

Met het probleem van de baggerberging zijn belangen gemoeid, die het hele land raken, omdat het Rotterdamse havengebied zo uitermate belangrijk is. We zullen ons, aldus wethouder De Bruijn, daarvan terdege rekenschap moeten geven, alvorens we beslissen of we ons tegen plannen in dat verband verzetten of niet. De wijze echter, waarop deze zaak wordt geregeld levert voor de gemeente grote bezwaren op. In de eerste plaats moet de gemeente Vlaardingen hierin gekend worden, omdat zij zowel uit een oogpunt van volkshuisvesting als eigenaresse van grond in beide polders, belanghebbende is. In de tweede plaats werd de ontheffing van het verbod tot opspuiten verleend aan de Stichting Landverbetering Zuid-Holland, die geen eigenaresse is en dus niet gerechtigd was deze ontheffing te vragen. In de derde plaats is de taak, die de stichting zich uitsluitend gesteld heeft, nl. het verbeteren van gronden, in strijd met hetgeen met deze opspuitplannen bereikt zal worden. Immers heeft de Vlaardingse gemeenteraad zowel voor grond ten zuiden als ten noorden van Rijksweg nr 20 een uitbreidingsplan in hoofdzaak vastgesteld. Bij de huidige ontwikkeling van de stad zal alle grond, vallende onder de uitbreidingsplannen in onderdelen, in 1955 zijn volgebouwd en er kan met zekerheid worden aangenomen, dat al in 1954 begonnen zal moeten worden met sommige werken voor de volkshuisvesting in het gebied ten zuiden van de Rijksweg nr 20 en als daar dus opgespoten wordt, zal deze grond nooit als cultuurgrond in gebruik worden genomen. Ook hierom

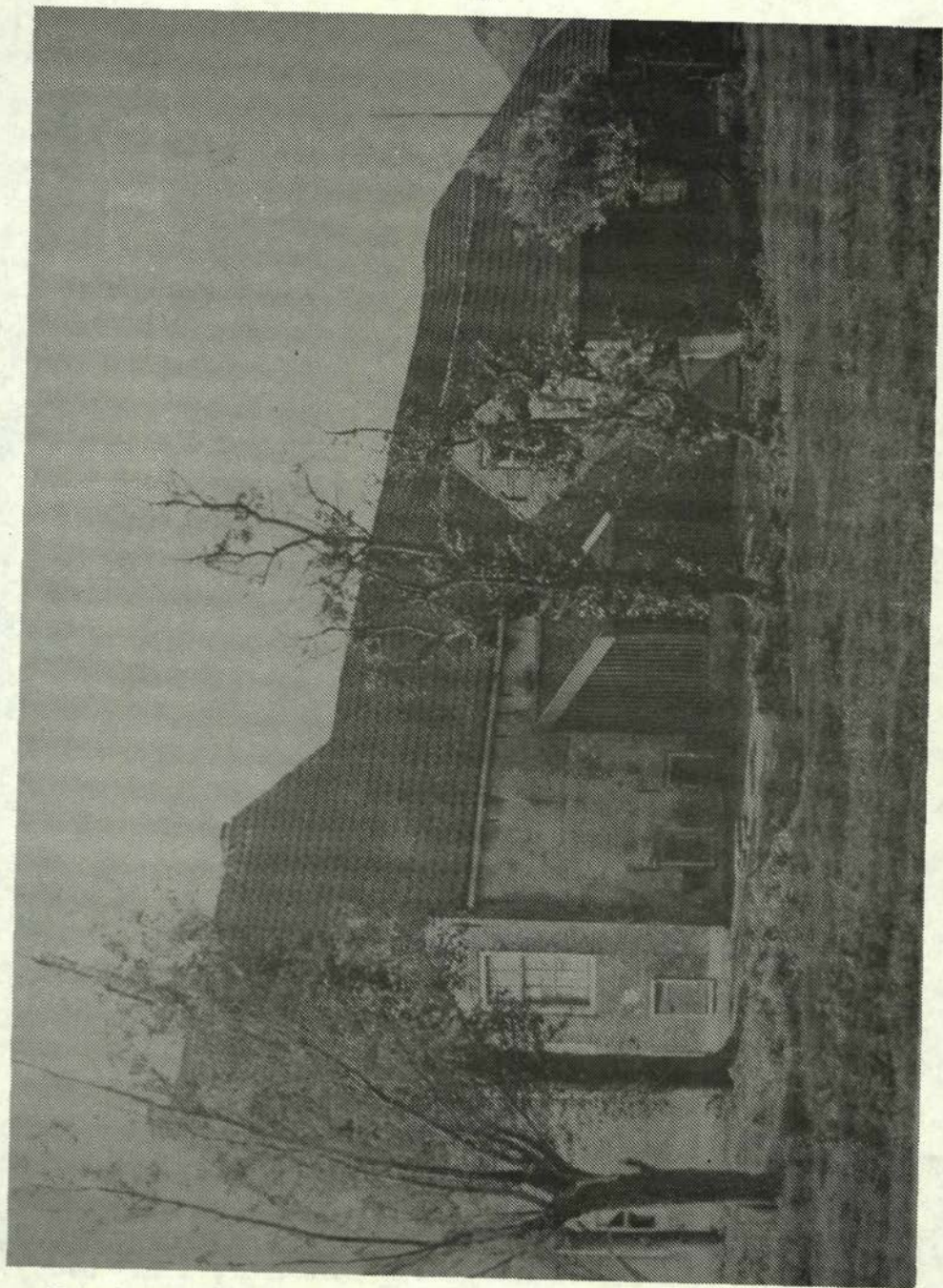

Boerderij van D.Keyzer, Broekweg 269. 1956.

was dus de stichting niet gerechtigd de ontheffing te vragen, want ten aanzien van deze grond zal zij nooit haar doel - grondverbetering - kunnen bereiken. Bovendien zal, indien de ontwikkeling van Vlaardingen op de huidige manier blijft doorgaan - en alles wijst daarop - binnen 8 á 10 jaar de nieuwe Westwijk zijn volgebouwd. Daarom is het goed dat de gemeenteraad ook al een plan in hoofdzaak aannam voor het gebied ten noorden van de rijksweg, want binnen 10 jaar zal de grond daar nodig zijn voor de volkshuisvesting. In de plannen van de stichting is echter aan deze grond de bestemming gegeven van hoogwaardige landbouwgrond, die dan als een gordel Vlaardingen zal omgeven. Als Vlaardingen zich dus niet tegen die plannen verzet, dan zal op dat moment de verdere uitbreiding van de stad niet meer op economische wijze mogelijk zijn.

Voor de burgerij is deze zaak wel geruisloos verlopen tot nu toe, maar voor de raad toch niet helemaal, want er is al eens eerder over gesproken. Als men zich ergens tegen wil verzetten, kan dat soms op verschillende manieren en het college heeft hier nu eenmaal niet de behoefte gevoeld om erg naar buiten op te treden. Delfland maakt geen bezwaar, omdat het van grondverbetering nu eenmaal nooit slechter kan worden en bij de uitvoering zal het zijn eisen wel zo stellen, dat de eigen belangen niet in het gedrang komen.

De voorzitter deelde nog mee, dat hij, op voorstel van ged.staten, werd benoemd in het bestuur van de Stichting Landverbetering Zuid-Holland en dat hij verhinderd was geweest de eerste vergadering daarvan bij te wonen. Op die vergadering werd het voorstel van ged.staten om ontheffing van het opspuitverbod mogelijk te maken, behandeld, maar dat punt had niet op de hem toegezonden agenda gestaan. Verder werd de burgemeester ook nog benoemd in de commissie, die straks eventueel gronden ten

Broekweg 265. Boerderij van J.de Jong. 1956.

behoefte van de stichting zal moeten onteigenen. Nadat er even was gelachen om deze zotte figuur, kreeg de heer De Graaf nog antwoord op zijn vraag over de onteigeningsmogelijkheid van gemeentegron- den. Dat kan inderdaad wel door middel van nuts- wet. De heer De Graaf kreeg ook nog de toezegging, dat de raad op de hoogte zal worden gehouden van de verdere ontwikkeling. Ter geruststelling van de heer Van Toor zette de voorzitter nog uiteen, dat de raad zich niet behoefde te binden voor dingen, die nog niet zijn besloten. Het gaat er alleen maar om, de aanwezige mogelijkheden voor de toekomst open te houden.

Met algemene stemmen werd tenslotte besloten om, overeenkomstig het voorstel van het college, een request aan H.M.de Koningin te sturen".

Recreatie, reactie en de pers.

De protesten die opklonken tegen al deze plannen vonden nauwelijks response. Wethouder Teun de Bruijn distanti- eerde zich ervan. Dat de recreatie in gevaar zou komen wees hij van de hand. "De bagger zal ver genoeg van Vaart en Vlieten verwijderd blijven, aan de watersport zal geen strobreed in de weg worden gelegd". Ook andere bezwaren werden door hem van de hand gewezen.

Drie dagen later grijpt Van der Molen naar zijn pen om de wethouder van repliek te dienen.

Hij is natuurlijk verheugd over het beroep van de gemeenteraad tegen de opspuitplannen, maar minder blij is hij met wat De Bruijn te berde brengt.

En zo gaat de strijd door; een papieren strijd, zonder werkelijk effect. Plannen worden gemaakt, openlijk of stiekem en onze schrijver protesteert in een tijd waar- in dit aktie voeren eigenlijk nog taboe is. Zelfs ont- vangt hij in zijn brievenbus een "tip", zoals hij het

zelf noemt, "om nu maar er is op te houden met dat gesputter tegen de ambtenaren van dat opsputplan enz.", maar Van der Molen vindt dat de pers lastig móet zijn. Door al het geknoei van de autoriteiten heeft hij zich er steeds dieper ingewerkt, zodat hij er niet meer van los kan komen. Hoe meer hij schrijft hoe drukker hij zich maakt.

Het is reeds februari 1954 als er geheimzinnige dingen in de gemeenteraad gebeuren.

Van der Molen schrijft op 5 februari 1954:

*"Maar... nu zeggen de geruchten, dat er in een **geheime vergadering** bekend werd gemaakt, dat de uitbreidingsplannen van de stad **niet** in 't gedrang zouden komen, zodat de Raad zijn Beroep op de Kroon gerust zou kunnen intrekken!*

*Mocht echter de bedoelde **Geheime Vergadering** inderdaad leiden of reeds geleid hebben tot het intrekken van dat besluit tot Beroep op de Kroon, dan lijkt mij het logisch gevolg daarvan, dat het adres namens al die **vele burgers** thans opnieuw ter tafel komt, zodat zich daarover de Raad in het **openbaar** uitspreke".*

Volgens Van der Molen zou in een in het Rotterdams Parool gepubliceerd artikel zijn geopperd dat de gesuggererde geheimzinnigheid tot doel had in de betreffende polders een vliegveld aan te leggen. Hij wijst dit zonder meer van de hand. De dreiging van de opspuiting blijft echter bestaan. Het is al 10 augustus 1956 als hij één van zijn laatste brieven in de Nieuwe Vlaardingsche Courant publiceert. (De laatste die wij vonden was van 10 augustus 1957 maar die ging over het storten van huis-, straat- en industrievuil in de Holiërhoekse-en Zouteveensepolder). Boven zijn laatste brief over de opspuitingen, waarmee wij dit hoofdstuk begonnen, staat: "Dus toch!". Voor de volledigheid laten wij de tekst van die brief hier in haar geheel volgen.

"DUS TOCH!

Dus zal tenslotte toch de door ons in een "wilde actie" al maar aangevochten stroom van bagger uit de Rotterdamse havens naar onze polders toe straks in beweging komen! Trots het feit, dat ook de Raad destijds aan Hare Majesteit de Koningin verzocht "het onderhavige besluit van Gedeputeerde Staten der provincie Zuid-Holland te vernietigen". Blijkbaar is er achter de schermen sindsdien weer zo het één en ander bekokstoofd. Wij laten dit nu maar voor wat het is. Bezien alleen nog even het gevolg voor de mensen, die uit de vol te spuiten polders dan op straat staan. Zo maar in d'r hemd! Uit d'r brood gestoten!

Dat zich de overheid ter dege bewust moge zijn, wat zulks wil zeggen voor dien mensen! Van wie er velen van ouder op ouder boer waren; 't zelf nog zijn; met hart en ziel! Die 't toch zo gaarne zouden blijven! Zó graag, dat ze er dagelijks om bidden, of 't hun elders toch mocht lukken. Want och, ze weten het zo goed, dat daarvoor de kans van slagen maar luttel is. De vraag naar boerderijen is immers véél groter dan het aanbod! Dat dit geen praatje is bewijzen ons de cijfers! We lezen 't immers in het boekje "10 jaren Noordoostpolder", dat zich in 1950 voor de eerste vrije verpachtingen van 264 boerderijen niet minder dan 2.824 gegadigden aanmeldden en er voor de in 1951 aangeboden 135 bedrijven zelfs 3.027 liefhebbers kwamen opdagen. Dit soort cijfers zegt toch alles!

De "opgejaagde" boerenmensen hier, die zo bitter graag weer ergens anders aan de slag zouden gaan, zijn echt te beklagen. Tenzij ... de Overheid met de uit te keren schadeloosstelling aan de gedupeerden **royaal** uit de hoek komt! Inderdaad **koninklijk**! Zich daarbij realiserend voor het eerst, dat zij - noodgedwongen dan natuurlijk - hier diepen wonden slaat; maar bovendien dat zij, diezelfde Overheid, eerlang de onaangevochten eigenaar wordt

van hele complexen bouwterreinen van niet zo licht te overschatten waarde; een waarde, waarbij toch zelfs de kosten van het nieuw gewonnen cultuurland van vandaag, te weten 10.000 gulden per bunder, of zelfs wel 12 mille, zó maar - en ver! - wordt overtroffen. Of correspondeert $4\frac{1}{2}$ cent erfpacht na 't bouwrijp maken van die gronden niet reeds met $4\frac{1}{2}\%$ van 1 gulden per m^2 ?! En 45 cent - wat ik persoonlijk wel al meer dan 40 jaren betaalde - met eenzelfde percentage van 10 gulden?! En wordt het mogelijk verder dalen van de gulden, wat deze bouwterreinen aangaat niet opgevangen door de onlangs door de Raad aangenomen veranderlijke erfpacht?!

Inderdaad, als de Overheid dit één en ander bedenkt en het haar daarbij gelukt, zich in te leven in de toch wel zeer beklagenswaardige toestand van de weg te spuiten boeren, dan ziet zij - heel speciaal in dit geval - bij het overwegen van een schadeloosstelling niet op een aantal duizendtallen guldens.

Al zijn de gedupeerde boerenmensen, vooral nu onze gulden niet al te vast is, in feite met geld niet te redden, dit neemt niet weg, dat een schadeloosstelling zal kunnen bijdragen tot het wat lichter worden van de last, die op hun schouders viel, toen ze vernamen, dat "dus toch" de blubber onderweg is.

Aan de Overheid de **daad!**

G. van der Molen

Vlaardingen, 9 augustus 1956.

En zo eindigt zijn "wilde actie". Een aktie die hij gestalte gaf in plus minus 28.000 woorden en die geen resultaat opleverde. Of toch wel? In het begin van de besprekingen is er van ca 700 á 800 bunders of hectare sprake, ongeveer twee maal de oppervlakte van de Broek-

polder. Uiteindelijk is er "maar" totaal 325 ha met havenslib in de beide polders opgehoogd, waarvan slechts ongeveer 34 ha in de Aalkeetbuitenpolder en de rest in de Broekpolder.

Dus toch! Had de aktie van de heer G.van der Molen dus toch effekt ? De Broekpolder en de Aalkeetbuitenpolder werden wel met 50 miljard liter vloeibare bagger en 20 hectare huisvuil be- en vergiftigd.

Als wij toevallig het bericht van het overlijden van onze verweerder en voorvechter voor het lot van de bedreigde boeren ontdekken, dan is het alsof hij, door de energie die uit zijn brieven straalde, een levend persoon is geworden die ons plots verlaat.

Zijn schrijfwerk laat na verloop van tijd in hoeveelheid een sterke daling zien. In 1953 ca 19.290 woorden, in 1956 slechts 1.570. Waarschijnlijk voelde hij aan dat de zaak hem uit de handen ging glippen en legde hij er zich bij neer.

Zijn deftige brieven, zijn energieke stijl en zijn verbijsterende argumenten konden de blubber niet tegenhouden.

Het was "Ploegen op de rotsen".

Bijlage bij: "Het verweer van G.van der Molen tegen de opspuitplannen van de Aalkeetbuiten- en Broekpolder".

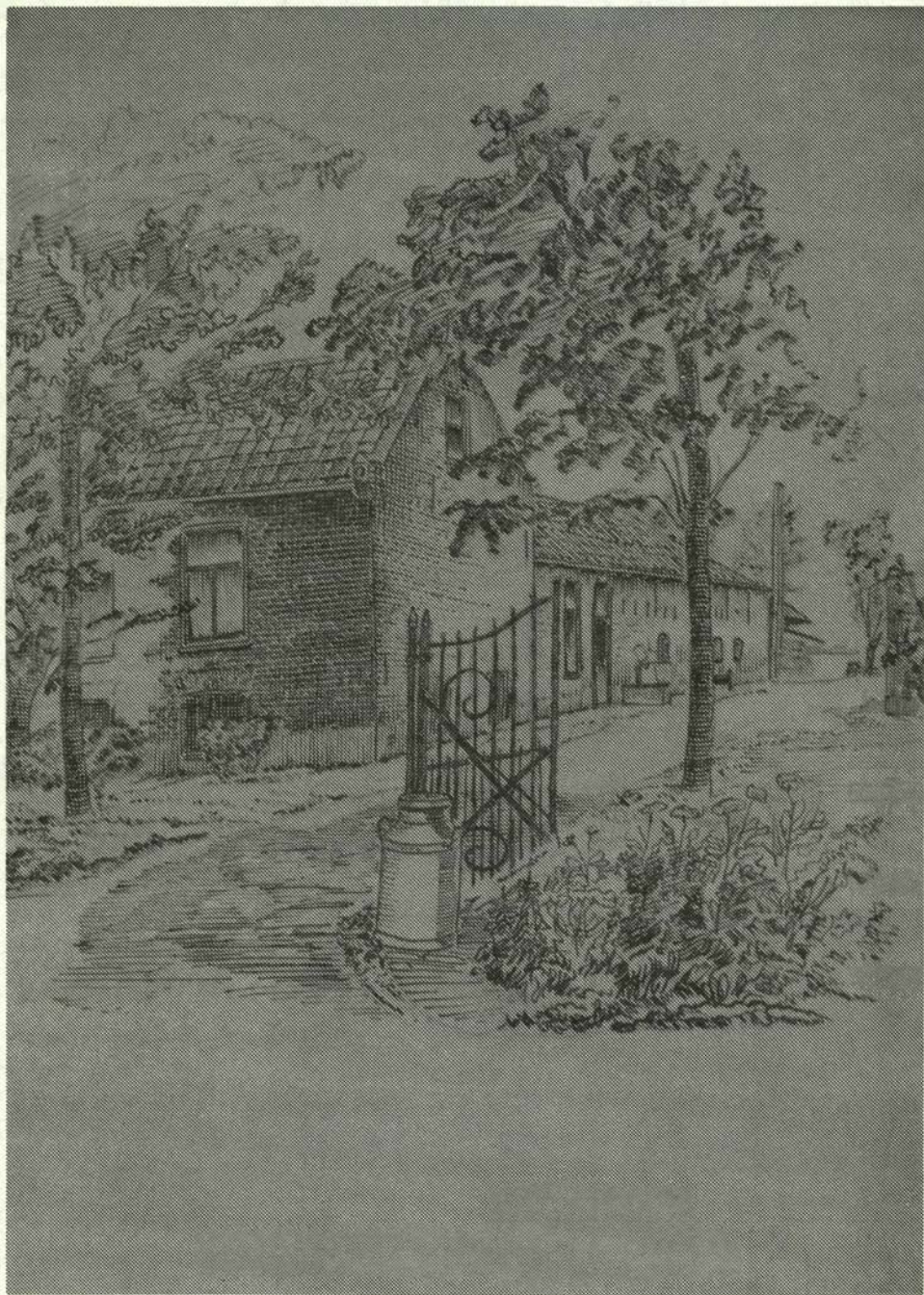
Betreft data en titels van de brieven die Van der Molen schreef in de Nieuwe Vlaardingsche Courant in de periode december 1952 tot en met augustus 1956 n.a.v.de opspuitplannen van de Aalkeetbuiten- en Broekpolder in Vlaardingen en Maasland.

Nr.	Schrijf- datum	Titel	Publikatiedatum
1	5.12.1952	Noodkreet!	5.12.1952
2	20.12.1952	Prima cultuurgrond bedreigt met degradatie tot baggerspecie bergplaats! -Tengevolge van ambtelijk overleg -.	23.12.1952
3	15.1.1953	Hoe 't ermee staat.	19.1.1953
4	1.5.1953	Hoe 't ermee staat.	4.5.1953
5	9.5.1953	Ons polderland als recreatie-oord!	12.5.1953
6	30.5.1953	Weer thuis.	30.5.1953
7	7.6.1953	Geldverspilling ?! (Dat men 't zo moge zien!)	19.6.1953
8	30.6.1953	Naar aanleiding van een paar reacties op mijn schrijverij der laatste tijd.	3.7.1953
9	6.7.1953	En nu die brief van "Maar een burger".	6.7.1953

10	7.7.1953	Tien gulden per seconde dag en nacht.	7.7.1953
11	16.7.1953	"Een tipje opgelicht".	16.7.1953
12	30.7.1953	Een stevige handreiking.	3.8.1953
13	5.8.1953	Echt een verrassing.	7.8.1953
14	15.8.1953	De berging van baggerspecie.	17.8.1953
15	20.8.1953	"Voor de bedreigde boeren allereerst".	21.8.1953
16	31.8.1953	Nog wat reacties en dan straks op zoek naar 't DAAR!	31.8.1953
17	31.8.1953	DAAR!	2.9.1953
18	7.9.1953	Aalkeetbuitenpolder en Broekpolder (melkopbrengst wereldrecord).	7.9.1953
19	12.9.1953	Veel weiland helemaal vernietigd! Dus extra zuinig op wat bleef!	16.9.1953
20	17.9.1953	"De pers moet lastig zijn".	18.9.1953
21	23.9.1953	Dat "boze" opspuitplan en Rijksweg nr.20.	23.9.1953
22	25.9.1953	Dat boze opspuitingsplan en nog meer bedreiging.	25.9.1953
23	28.9.1953	Eindelijk (weg met dat plan).	28.9.1953
24	3.10.1953	Weest op uw hoede (de andere feiten).	5.10.1953
25	5.2.1954	Besloten gemeenteraadsvergadering.	5.2.1954
26	24.4.1954	Betreft "Opspuitplan	27.4.1954

Aalkeetbuitenpolder en
Broekpolder".("Vreemd en
Geheimzinnig").

27	12.4.1954	Of onze boeren hier ook met d'r tijd mee willen! (Indrukken opgedaan ter jongste ledenvergadering van de plaatselijke afdeling van de Holl.Mij.van Landbouw).	27.4.1954
28	15.11.1954	Opspuitplan Aalkeetbuiten en Broekpolder.	15.11.1954
29	26.1.1955	Betreft "Opspuitplan Aalkeetbuitenpolder en Broekpolder". ("Dus zal het er toch van komen ?").	26.1.1955
30	25.6.1955	Het 9000 st zeeschip in '55 te Rotterdam. (is 't "Opspuitplan" net van de baan ?)	29.6.1955
31	18.7.1955	Klei voor uitvoering deltaplan (Bestuur Landbouwschap richt zich tot Minister) En ... nog twee woorden over het "Opspuitplan".	18.7.1955
32	29.11.1955	Berging van baggerspecie uit de havens van Rotterdam.	30.11.1955
33	5.1.1956	Koren op mijn molen.	6.1.1956
34	9.8.1956	DUS TOCH!	10.8.1956

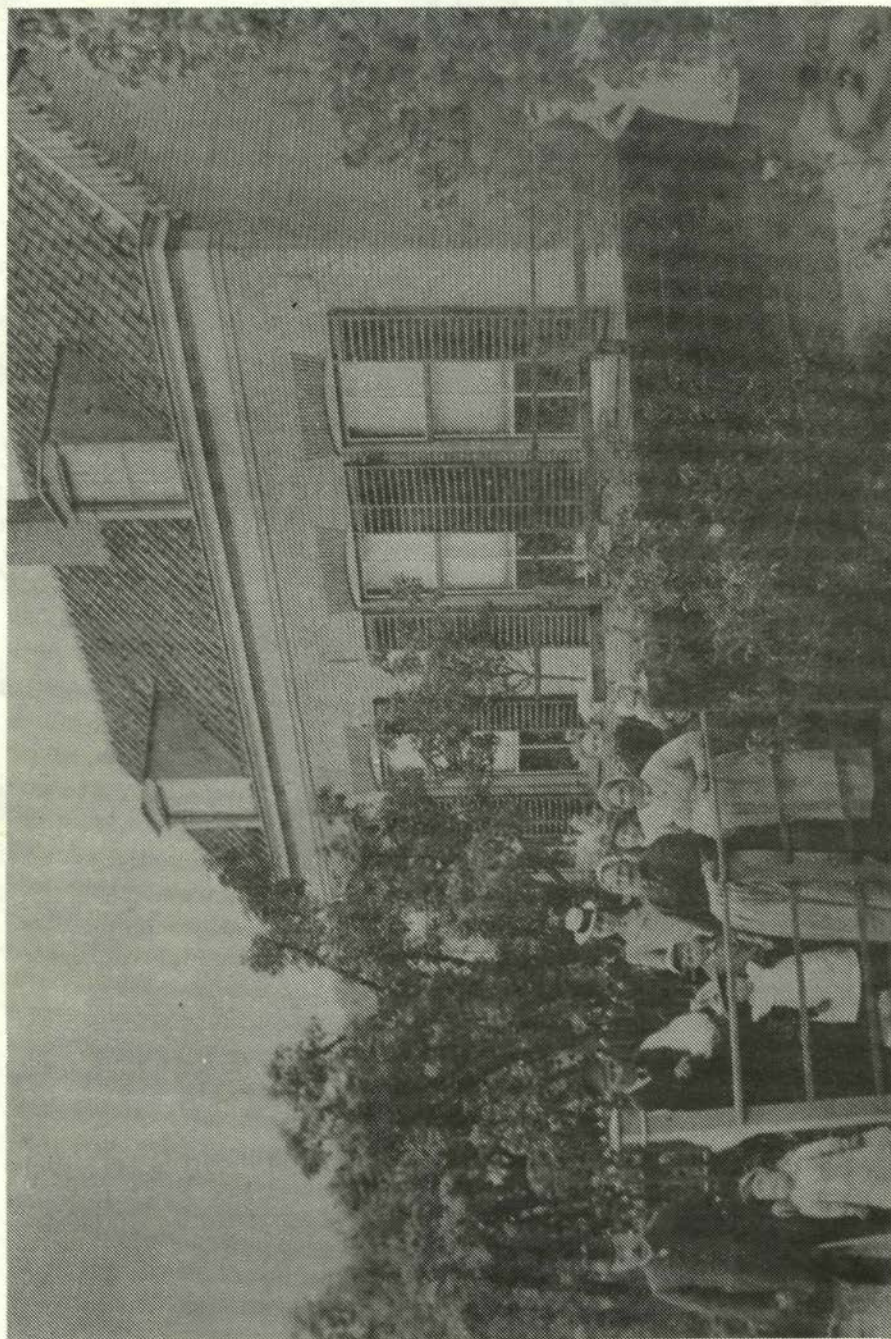
Boerderij van Hoogendam.
Tekening Leo K. Zeldenrust, 1958.

BOERDERIJEN IN DE BROEKPOLDER OMSTREEKS 1950.

Als men in vroeger tijden, laten we zeggen zo rond 1950, besloot om vanuit de oude stad Vlaardingen via de Broekweg naar de Boonervliet te gaan, dan had men een aardige wandeling voor de boeg. Gaande vanaf de Afrol rechtsaf de Broekweg op kreeg men, na de bocht bij het huidige marktterrein, al snel de boerderij Hoogstad in zicht, na aan de linkerzijde de zogenaamde Meewoning te zijn gepasseerd. Aan de overkant van "Hoogstad", waar nu Dr Moerman woont, lag de boerderij van Flip en Piet Sonneveld, de Engelsche Bogaard genaamd. Deze hoeve moest destijds plaats maken voor het Kolpabad. Slechts een enkele boom herinnert nog aan die boerderij.

Als we onze weg vervolgen en gemakshalve Rijksweg 20 even wegdenken, dan kunnen we zonder problemen bij de huidige padvindersboerderij op de bocht van de Broekweg aankoersen en zo de Broekpolder in om, ter hoogte van de "Broekheul", een onderdoorgang voor water, lijnrecht naar de Vlietlanden te wandelen. Aangekomen bij de Boonervliet had men er dan wel een uurtje stevig lopen erop zitten.

Na de "Engelsche Bogaard" lag en ligt aan de noordzijde van de Broekweg, tegenover het Van Heutszpark, de boerderij van In 't Hout. De boerderij na de bocht en die nog net in de Aalkeetbuitenpolder staat, is die van de hoogbejaarde Jacob Hoogendam. Momenteel huizen hier "Die Flardinga Ruiters". De boerderij ernaast stond destijds in de Broekpolder, net op de grens ervan. Die grens, de Rijskade, liep juist langs het erf. In die hofstede woonde Maarten Hoogendam. Zijn huis werd het kooihuis genoemd, want hij was kooiker of kooiboer van de verderop gelegen eendenkooi. Maarten was een broer van de eerder genoemde Jacob Hoogendam.

Twee woningen aan de noordzijde van de Broekweg, ten westen van de huidige Dr Schaepmanstraat, gezien naar het noorden.

De kooiwoning en de eendenkooi van Maarten Hoogendam.

De kooiwoning of kooiboerderij.

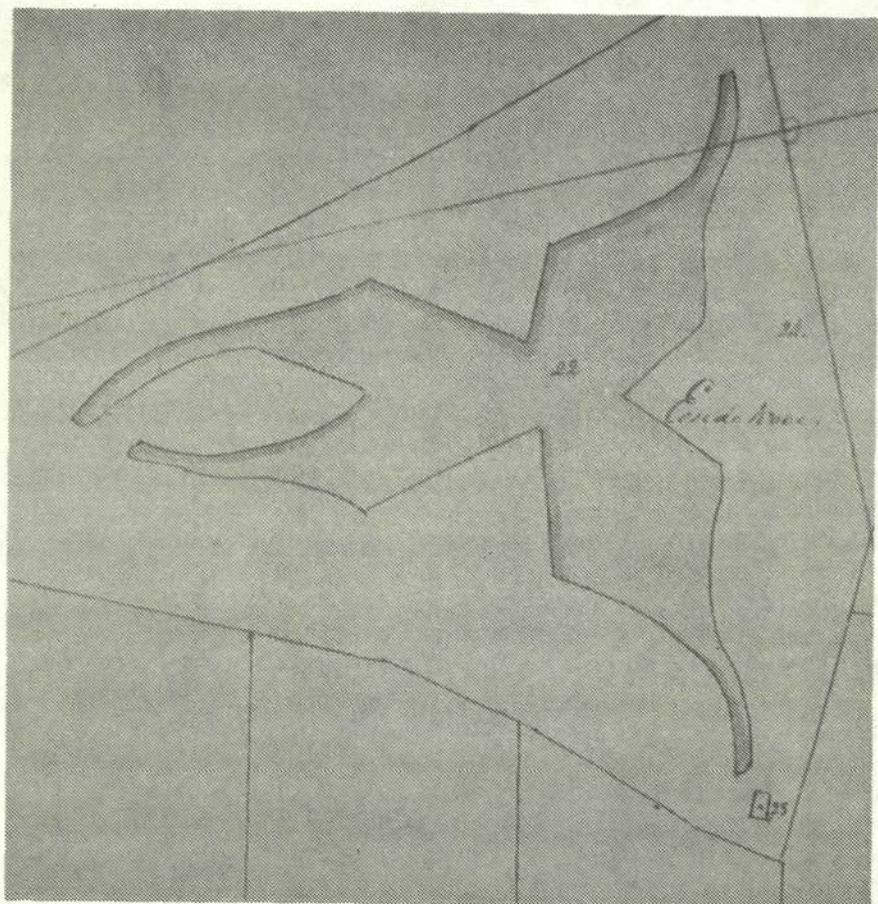
Kooiboer Maarten Hoogendam diende op 1 februari 1960 zijn oude boerderij te verlaten. Door de opspuitingsactiviteiten in de Broek- en Aalkeetbuitenpolder was de 300 jaar oude boerderij zó gekraakt dat de bouwpolitie verdere bewoning verbood. Of de heer Hoogendam maar op wou krassen!

Die drie eeuwen ouderdom waren de kooihoeve wel aan te zien. Zwarte eikenhouten balken droegen de zoldering; in de betegeling boven de oude schoorsteenmantel in de grote holle kamer, tegenover de bedsteden, stond de eendenkooi afgebeeld. Toen Hoogendam de mededeling over zijn onvrijwillige aftocht in ontvangst had genomen, klopte hij als een speer de tegeltjes van de muur, verpakte ze eigenhandig stuk voor stuk in papier en deed ze zorgvuldig in een kist. Er werden flinke sommen geld voor geboden, maar Maarten peinsde er echter niet over van de tegeltjes afstand te doen. Hij beschouwde hen als relikwieën, nadat alles wat hem lief was, was weggefallen en hij bovendien nog de polder moest verlaten. Hoogendam was niet alleen kooiker, hij was ook boer. De grote, tegen de woning aangebouwde koeienstal, de boes, en de opslagruimten getuigden van een eens welvarende boerderij. Met lede ogen zag hij de ondergang van zijn omgeving aan. De afbraak van de wonderschone, eeuwenoude eendenkooi in 1958, de ontluistering van de Broekpolder en de Aalkeetbuitenpolder ten behoeve van de opspuitingen, de achteruitgang van zijn kooiboerderij, het verschijnen van draglines en tractoren, waarvan er zelfs één in zijn schuur stond geparkeerd, vreemde koeien in de boes, enzovoort, dit alles moet wel erg aan zijn hart hebben geknaagd en meer dan ooit zal hij de eenzaamheid hebben gevoeld.

Een aantal wonden, geslagen door de expansiedrift van de stad, die daarmee de oercultuur onder de voet liep of volkomen negeerde.

De eendenkooi.

Niet alleen de kooiboerderij was oud, wellicht stak de eendenkooi haar in ouderdom de loef af. De kooi van Hoogendam was één der grootste in ons land. Het was de natuur in haar oervorm. Oud hakhout met halfvergane essebomen werd afgewisseld door woekerende heesters, braamstruiken in het bijzonder. In dat geheimzinnige woud priemden de ogen van de roerloze uilen in de hals van de bezoekers die slechts bij hoge uitzondering de kooi mochten betreden.

Een eendenkooi is een vanginrichting voor eenden en is van oudnederlandse origine. In het midden van de kooi ligt een plas (het wed), afgezet met rietmatten en omgeven met hoog opgaand houtgewas. Vanuit de plas, wed of wad, lopen de vangpijpen: gebogen slootjes afgezet met coulissen van rietmatten, overdekt met gaas, naar het eind lager en nauwer wordend en tenslotte uitlopend in een vanghokje. De kooiboer of kooiker lokt de op het wed neergestreken wilde eendensoort (de bout) in de vangpijpen door het strooien van voer, met behulp van zijn stal halfwilde lokeenden én geholpen door zijn kooihondje, een apart hondenras dat de nieuwsgierigheid van de eenden opwekt. Zijn de eenden ver genoeg opgezwommen, dan komt de kooiker tevoorschijn en jaagt ze zó diep in de pijp dat zij aan het eind in het vanghokje komen en daar worden gegrepen. De openingen van de pijpen zijn naar alle windstreken gekeerd zodat als de wilde eenden tegen de wind in neerstrijken er altijd één opening van een vangpijp uitnodigend voor hen gereed staat. Het is overigens merkwaardig dat de lokeenden nooit het laatste gedeelte van de vangpijp binnen zwemmen. Kennelijk hebben zij de gedragingen van hun "baas" leren doorzien en laten zij zich niet vangen.

Aan de eendenkooi is ook het kooirecht verbonden. Dat is een geregistreerd en wettig kooirecht dat een cirkelvormig gebied bestrijkt van 1.130 meter, met als middelpunt het midden van de kooi. Een gebied waarvan de grenzen door kooipalen worden aangegeven en waarin het verboden is zonder toestemming van de kooibaas veranderingen aan te brengen. Binnen de cirkel mag men niet jagen: rust is de hoofdzaak. Werkzaamheden die die rust konden verstoren waren taboe. Door deze rust was er in het omliggende weiland een "stiltegebied" ontstaan wat een gunstig effect op de omgeving had.

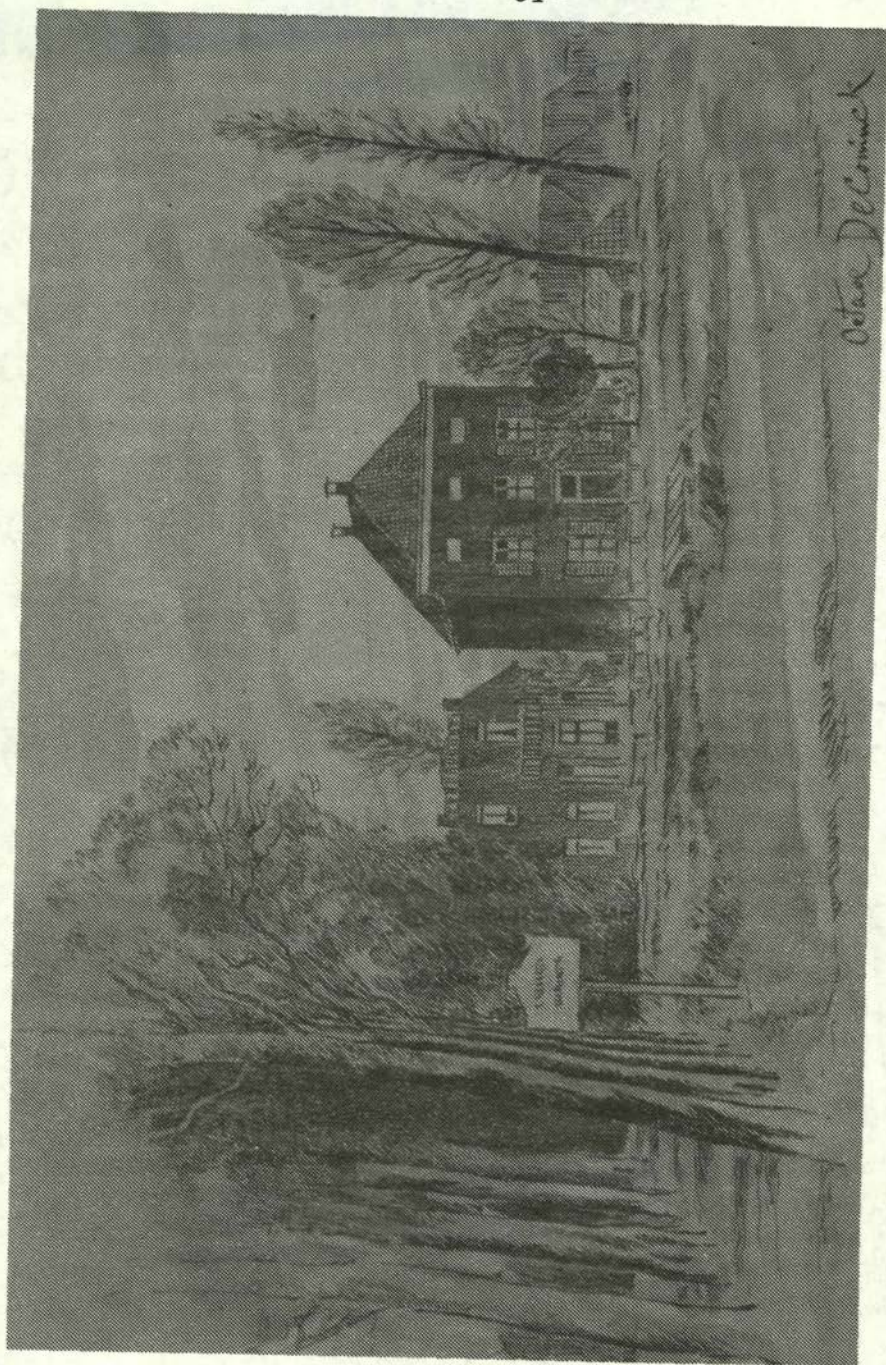
De eendenkooi van Maarten Hoogendam was oud toen zij in 1958 werd vernietigd, zó oud zelfs dat haar ontstaan in de archieven niet is terug te vinden, maar in het

"Een van de oudste eendenkooien prooi van Vlaardingse honger naar bouwgrond", aldus de kop van het krantenartikel waarbij deze tekening was geplaatst. 1955.

Kohier van de 10e penning van Vlaardinger-Ambacht worden in 1553 al twee eendenkooien op "Den Broeck" vermeld. De ene is van Jacob Engelsz. (vermoedelijk de hier behandelde) en de andere van Symon Foyssoen. In 1603 werd de kooi gekocht door ene Cornelis Meesz. (ook wel genoemd Cornelis Meesz. Bontekoe) uit de nalatenschap van zijn vader Mees Cornelisz. In 1655 wordt een Cornelis Meesz. van Adrichem als eigenaar van de kooi vermeld. Van Adrichem verkocht de kooi in dat jaar aan Rijck Adrianus van Muyen. Eén van zijn erfgenamen, Richard Verschuier uit Rotterdam, verkoopt de kooi aan de Schiedammer Johannes van Gesel en bij die gelegenheid blijkt dat het terrein een achterleen is van Naaldwijk, waarvan in die tijd de Pruisische koning Frederik Willem de leenheer was. Een nakomeling van Van Gesel, Alida Waardenburg, is in 1774 eigenaresse. Als zij is overleden verkoopt haar man Otto van Velden, gepensioneerd luitenant, wonende te Schiedam, in 1781 de kooi aan Mr Eduard Jacob Penning, die er in 1783 mee wordt beleend door de Prins van Oranje als Heer van Naaldwijk. (Zie bijlage). Uit de laatst genoemde verkopen blijkt overigens dat het lot van de eendenkooi nauw verbonden was met het lot van de boerderij Hoogstad. Vanaf circa 1822 is de familie Dijkshoorn eigenaar van de kooi. In 1847, na het overlijden van Antje van den Berg, vrouw van Pieter Willemsz. Dijkshoorn, die al in 1831 was overleden, gaat het goed over aan Maria Dijkshoorn, die getrouwd was met Jan Hoogendam. In 1860 koopt Maarten Hoogendam, getrouwd met Magadalena Man In 't Veld, de kooi en de kooiwoning. Maarten overleed in 1902 en bij die gelegenheid wordt de waarde van de kooi geschat op 5.000 gulden en de woning op 31.500 gulden. Jacob en Maarten Hoogendam, aan het begin van dit hoofdstuk genoemd, waren twee van de elf kinderen van genoemd echtpaar.

Het definitieve einde van de eendenkooi komt met de teeloorgang van de Broekpolder c.a. Een gebied dat vele jaren nodig had om te worden zoals het was, voordat

Octave DeCominck

Boerderij "Hoogstad", Broekweg 252. Nu de woning van de bekende arts C. Moerman.

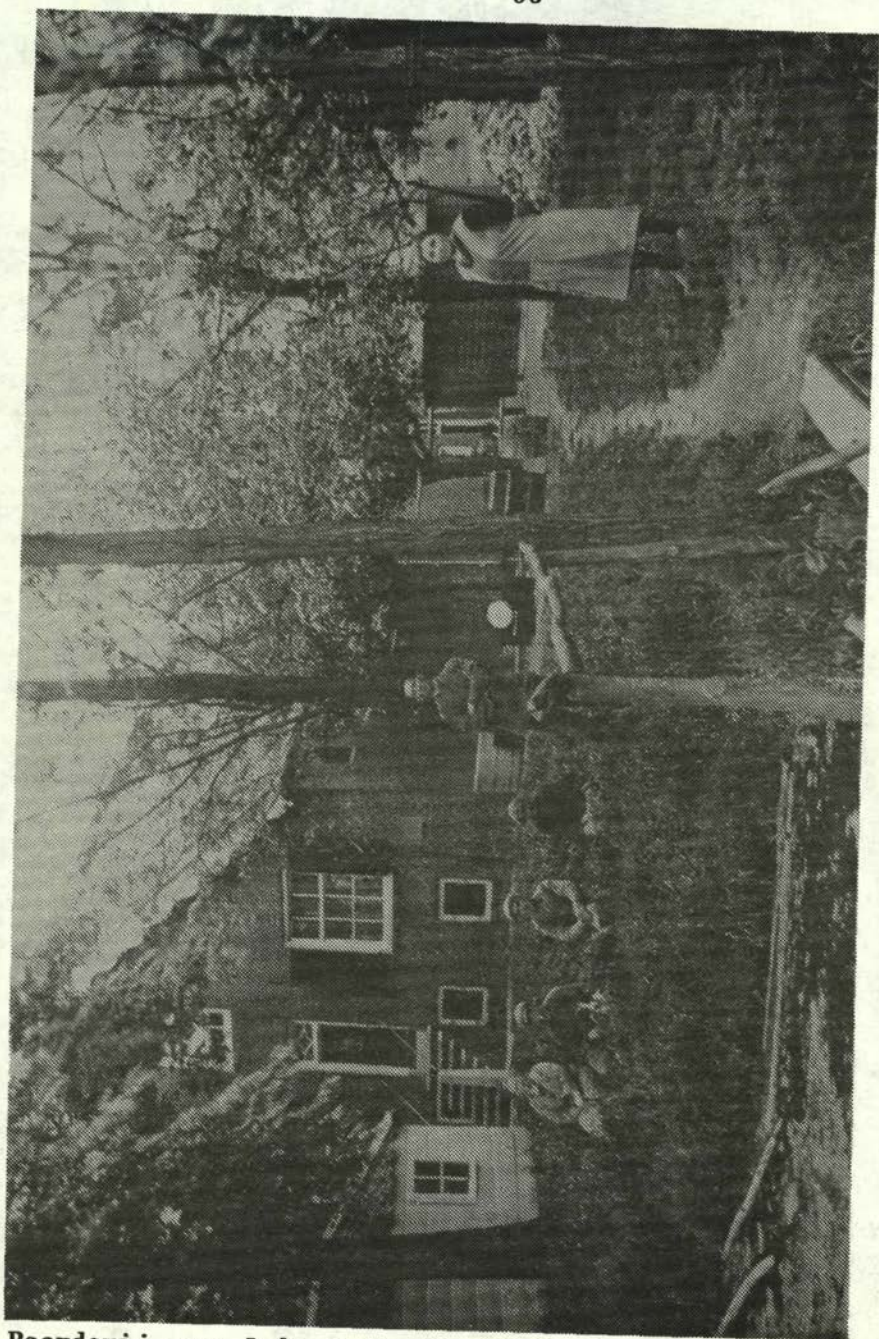
draglines en baggerspecie er een eind aan maakte, zodat het gebied nu plaats kan bieden aan een hockeyclub en een voetbalvereniging.

Polders, ondergegaan in de vaart der volkeren...

Andere boerderijen.

Verderop aan de Broekweg zag men rechts de fraaie woning van Jannetje de Jong, het enige huisje in de Broekpolder. Met zijn erker en steil dak een aparte verschijning. Het was trouwens het enige bouwsel dat in de Broekpolder aan de oostkant van de weg stond; in de Broekpolder stonden alle boerderijen aan de westkant van de weg. Doordat zij heel vroeger gesitueerd waren op oude kreekrukken lagen ze om die reden soms ver van de weg af. In verband met wateroverlast was een hogere ligging dan de omgeving noodzakelijk. Kreekrukken boden deze gelegenheid omdat zij een zandige kern bevatten, daardoor boven het land lagen en zodoende droog bleven.

Tegenover de woning van Jannetje de Jong lag de schil-derachtige hoeve van Piet en Arie Kalisvaart. Een geliefd teken- en schilderobject. Op nr 257 lag de boerderij van Swerus de Jong en bij de knik in de Broekweg de boerderij van Ton van Vliet, die op 1 mei 1959 zijn boerderij moest verlaten. Eind oktober 1958 beviel zijn vrouw van een gezonde zoon, waarvan werd verondersteld dat dit wel het laatste "Broekpolderkind" zou zijn. In plaats van de oude boerderij na het leegkomen te slopen, werd zij eenvoudigweg in brand gestoken. Van Vliet beschikte over 17 bunder of hectare grasland. De grote stal mat 30:40 meter. Bij het slopen werden aardige tegeltjes gevonden, waarop verschillende leuke tafereeltjes stonden afgebeeld zoals tollende kinderen en kegelende mensen. Van onder de houten vloer kwam een grote plavuizenvloer tevoorschijn. De boerderij van Ton van Vliet was minstens 300 jaar oud toen zij werd vernietigd.

Boerderij van J.de Jong die 90 koeien had, 4 knechts en 2 meiden. Eerder werd de boerderij bewoond door Kalisvaart.

Maarten en Jan Hoogendam boerden op de boerderij ernaast, op nr 263. Hoewel de ouderdom niet kon worden vastgesteld, leed het geen twijfel dat die méér dan een paar jaar was. In het kaartboek van het Gasthuis van Schiedam zit een kaart uit 1572 van Jan Jansz.Potter, "gesworen lantmeter", waarop heel duidelijk de boerderij en de verkavelingen van de omgeving zijn waar te nemen. Tot aan de opspuitingen bleef deze indeling bestaan.

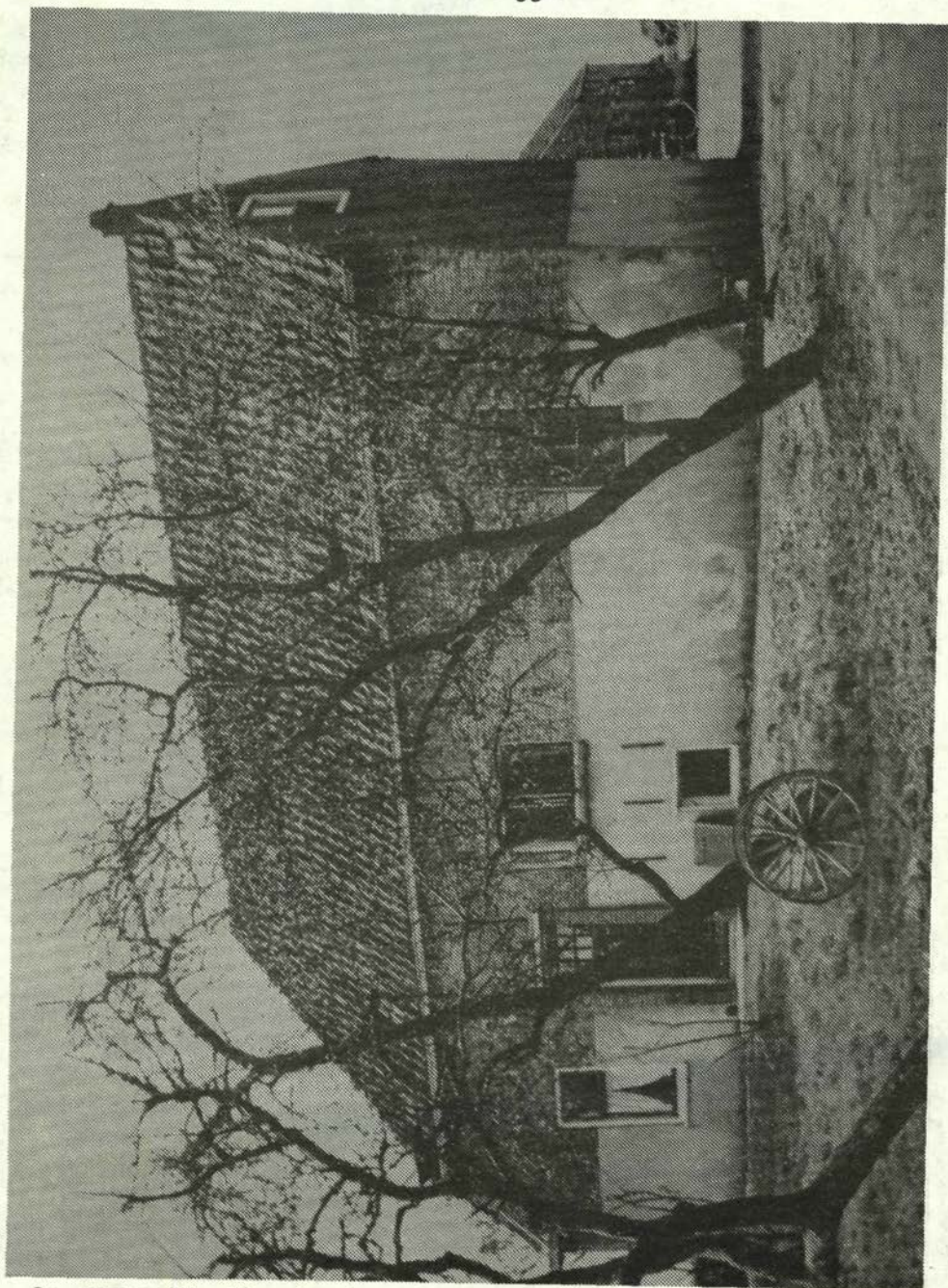
Ook de oude vrijgezel Jacob de Jong met zijn twee ongetrouwde zusters moest op 1 mei 1959 zijn boerenplaats hebben verlaten. Waarschijnlijk was deze boerderij één van de meest pittoreske in de omgeving. Met haar hoge woning en haar lage stal en schuur was zij als een door de natuur gevormd verschijnsel, geheel passend in de omgeving.

Als we nu nog even in gedachten doorlopen zien we verderop de resten van wat eens de nieuwbouwboerderij van Piet Keyzer was. Amper 8 jaar oud werd zij tegen de grond gesmaakt. Een modern bedrijf dat het nog nieuwe loodje legde.

Onderwijl zijn we bij de Boonervliet aangeland. Pal onderaan de kade stonden vroeger de boerderijen van de weduwe Mosterd en een stukje terug de hofstede van Willem Bos.

Het Rotterdamse slopersbedrijf Mes maakte korte metten met de boerderijen, want er is geen spoor meer van te vinden. Ook de "Sint Antonushoeve" of "De Tempel" van Arie Bos verdween van het toneel. Boerderijen die hun ontstaan vonden in een periode waar alleen maar een slag naar kon worden geslagen en die alleen in herinnering en op wat papieren afbeeldingen kunnen worden gememoreerd.

Ook langs de Broekkade moesten boerenwoningen het veld

Op voormalig Maaslands gebied de boerderij "De Tempel"
van Arie Bos. 1958.

ruimen. Zoals voor de Rijksweg de hoeve van Arie Lansbergen "Aai" zeiden de Vlaardingers. "Kuk Ham" boerde hier ook nog op.

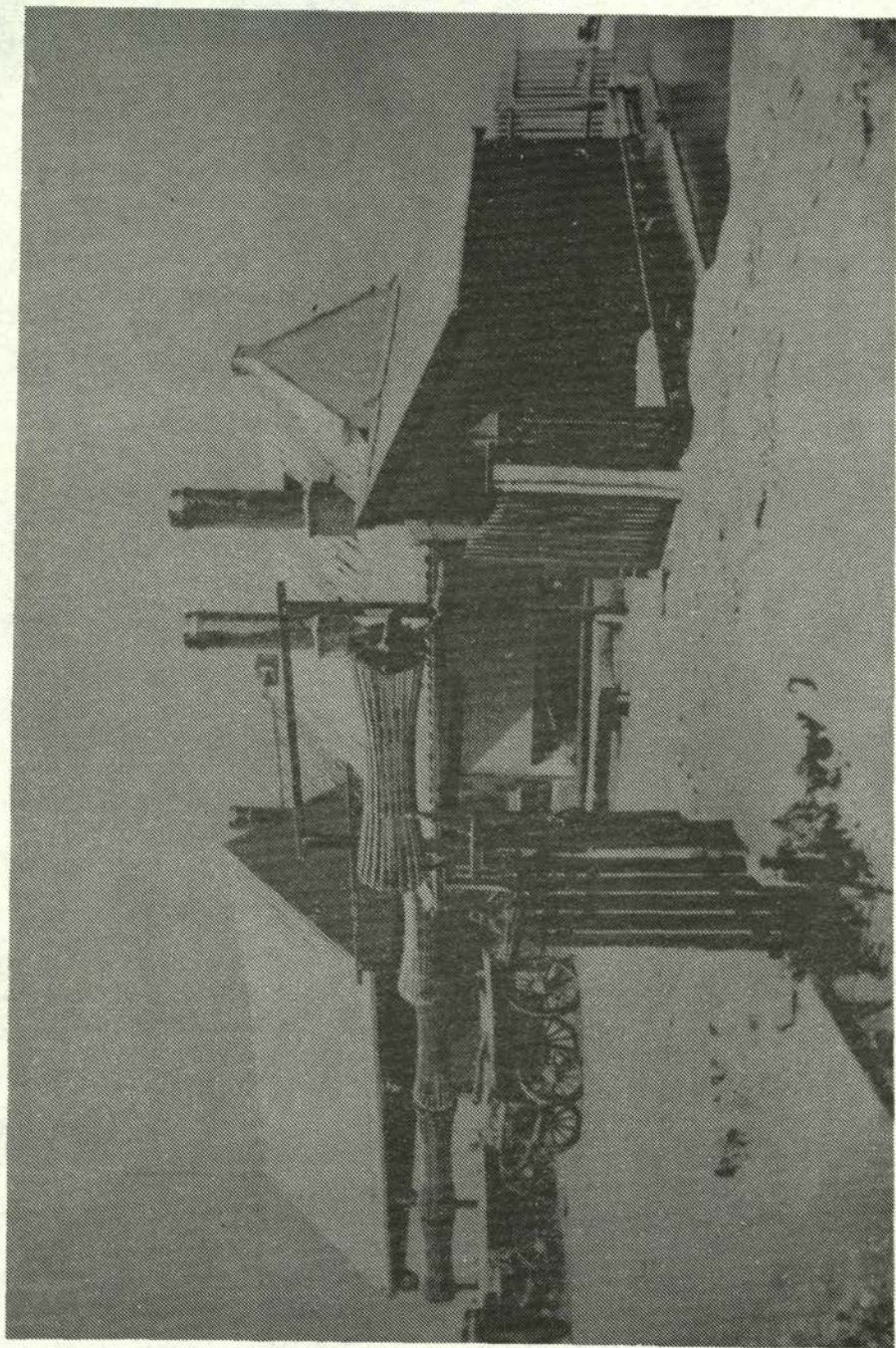
Verderop verbleef de woning en de taanschuur J.Kool, Broekkade nr 3 en op nr 5 woonde J.Z.de Jong.

Overgebleven is de watersportvereniging "De Bommeer" (waarvan zij overigens een aardig stukje is verwijderd). Slechts een enkele boerderij ontsnapte aan de slopershamer. Boerengebouwen waar op het erf alles zo z'n vaste plaats had daar achter Hoogstad, en waar de boer met zijn zoons op een bank voor het huis aan het eind van de werkdag alles besprak omtrent het land en plassen en vaarten in de omgeving, de melkgift, het vee enzovoort. Of zoals onze stadgenoot Jaap Kolkman als Fenand van den Oever schreef:

"Het boerenspul wel oud, maar zeer verre van gammel. Zoo is 't met het bouwsel, niet minder met de grond en het vee. Op bar bestige lappen land grazen in de zomerdag welgedane koeibeesten, vette melk en smijge boter gevend. Waar het hoevengedoe ligt neergehurkt als een grafelijke burcht, fraai kakkestoelmeiend onder dik lover".

Helaas, dat is voorbij, bedolven onder baggerspul, vermengd met lood, chroom, arceen, cadmium en nog wat hapklare brokken vergif, zodat er nu kan worden gewandeld en gefietst.

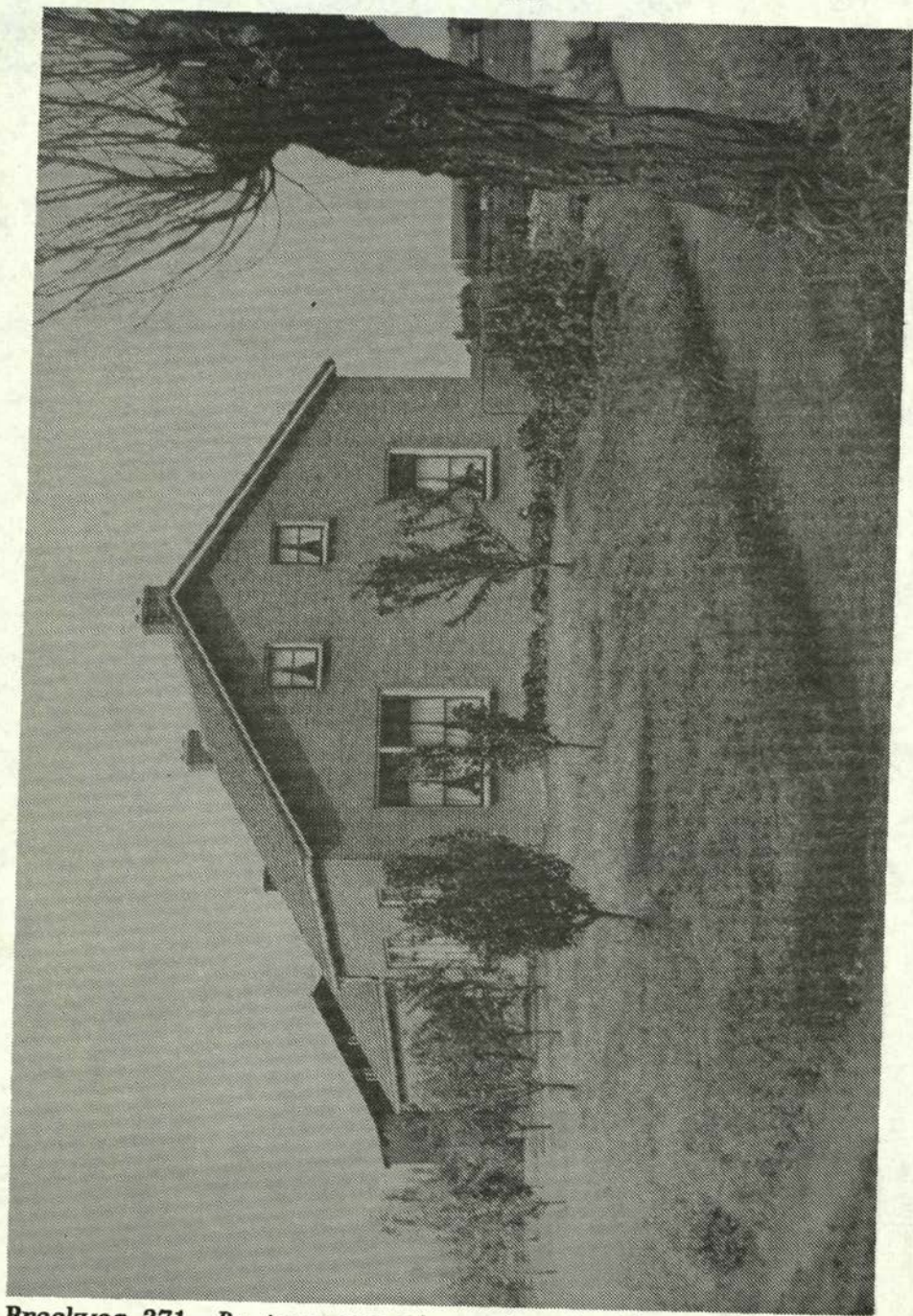
OF DAT TOEN NIET KON in de Broekpolder.

De vroegere Taanderij "De Broekpolder" in de winter.

Bijlage bij: De Eendenkooi.

"Wij Willem, bij de Gratie Gods Prince van Oranje Nassau enz. enz. enz., doen hier mede weeten dat voor Onsen Lieven en getrouwen Mr Andreas Ardesch, ordinaris Raad, rekenmeester, Secretaris en Griffier onser Domainen, als Stadhouder onzer Leenen van Naaldwijk en voor Lheenmannen nagenoemt verschenen en gecompareert is Otto van de Velde, woonende te Schiedam ende heeft Ons met hand, halm ende monde opgedragen, overgegeven en quitgescholden zonder eenig recht, actie of toezeggen daar aan meer te behouden als Lheenmannen wijsden dat recht was. En zulks uit kragte van gedane verkoop waarvan de Transport Brieff in dato 19 december 1781 benevens deze in ons Leen-Register van Naaldwijk is geregistreerd ten behoeve van Mr Eduard Jacob Penning, Raad en oud burgemeester der stad Schiedam: twee helften eener vogelkooy, groot circa een halve Hond lands leggende in Vlaardinger Ambagt in een stuk lands groot zes morgen in Hoogstad, zijnde voormaals geweest twee onderscheidene Leenen dog bij appointement van die van Onsen Raade in dato 8 juni 1761 geconsolideert en dus wederom tot één Lheen gemaakt in ons vernieuwt Lheen Register gedesigneert met No. 214 en 215, Ons ootmoedig versoekende de voorsz. opdracht te willen accepteren den voorsz. Mr Eduard Jacob Penning met het voorsz. Leen investituren en daar van aan dezelve verlenen Onze Brieven in forma, waartoe genegen wesende. Soo is 't dat wij de voornoemde overdragt, overgift en quijscheldinge believende en aannemende behoudens ons ende een yders goed recht, hebben verleyen en beleend gelijk wij verleyen en beleenen bij dezen den voornoemde Mr Eduard Jacob Penninck met het Lheen hiervoren breder omschreeven, geleegen en belend als daar bij gespecificeert, te houden van Ons, Onse erfgenamen en Nakomelingen Heeren en Vrouwe van Naaldwijk bij de voornoemde Mr E.J. Penning, zijne Erfgenamen en

Broekweg 271. De toen nog nieuwe boerderij van J.P.Keyzer. 1956.

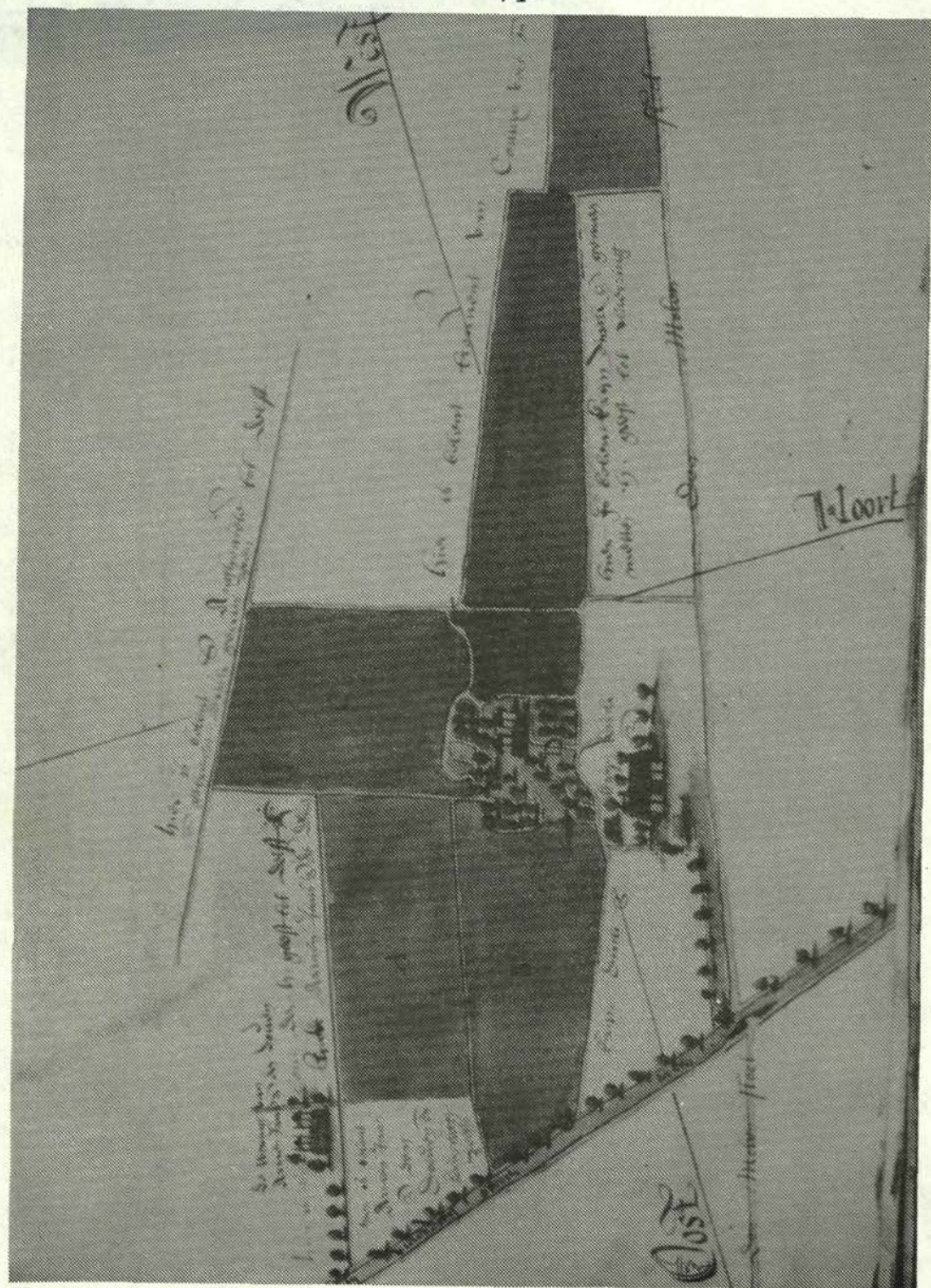
Nakomelingen tot een onversterflijk Erfleen binnen agterzusterskind niet te versterven, den jonger man altijd de voorrang hebbende voor 't oudere wijff daar zij bijde van wettige geboorte even na zijn en voorts in aller manieren als de oude handvesten en Onse Registeren daarvan zijnde dat breder inhouden en verklaren, te verheergewaden als 't gevalt met zes pluimert vogelen. En van dit voorsz. Lheen heeft ons de meergemelde Mr E.J.Penning hulde en manschap als dat behoorde gedaan aan handen van Onsen Stadhouder bovengemeld.

Aldus gedaan en gegeven ten overstaan van Leenmannen J.A.Brand en Mr J.Camman.

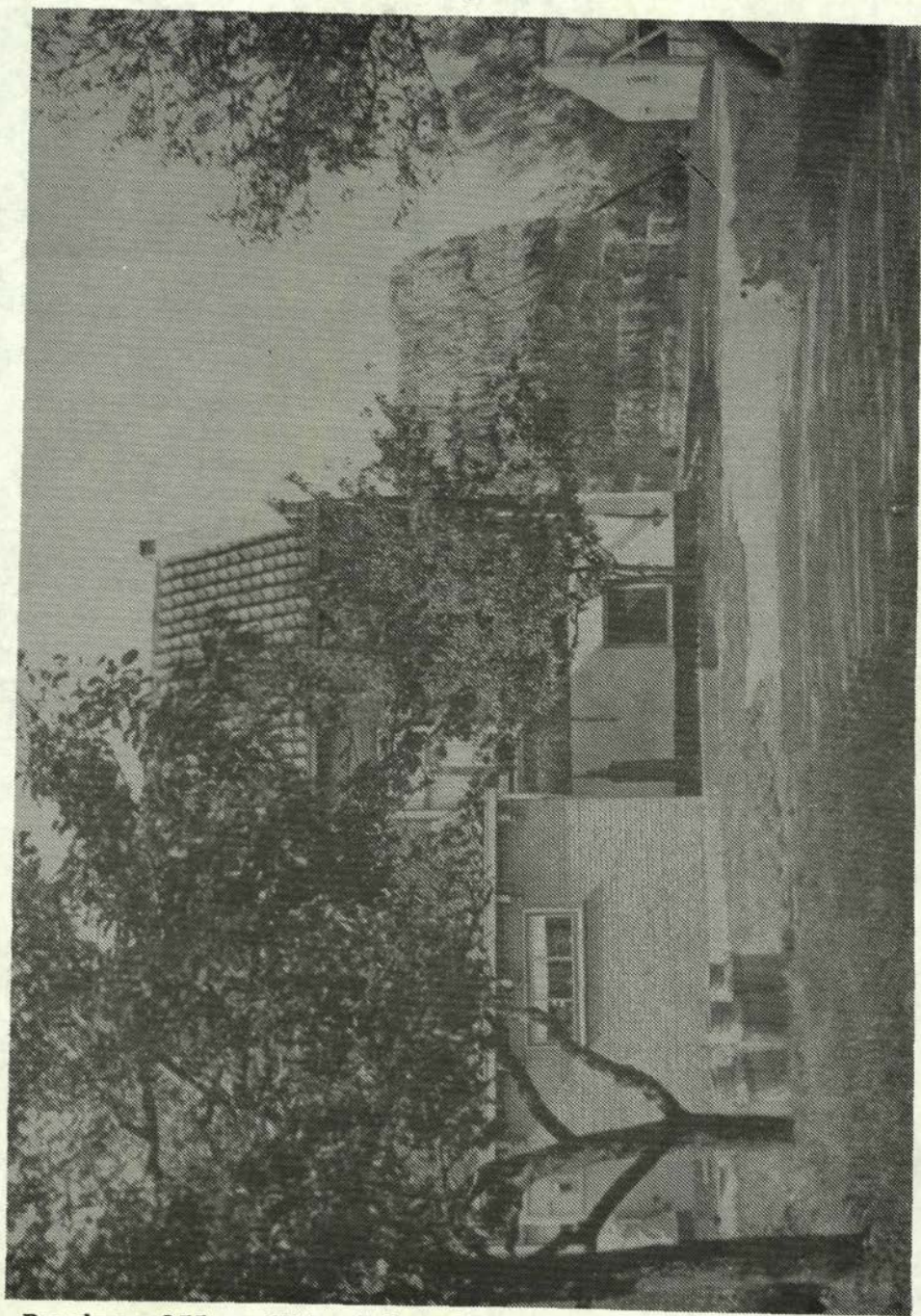
Des ten oirconde hebben wij 't zegel onzer Lheencamere van Naaldwijk hier onder aan doen hangen.

Actum 's Hage den 13 January 1783.

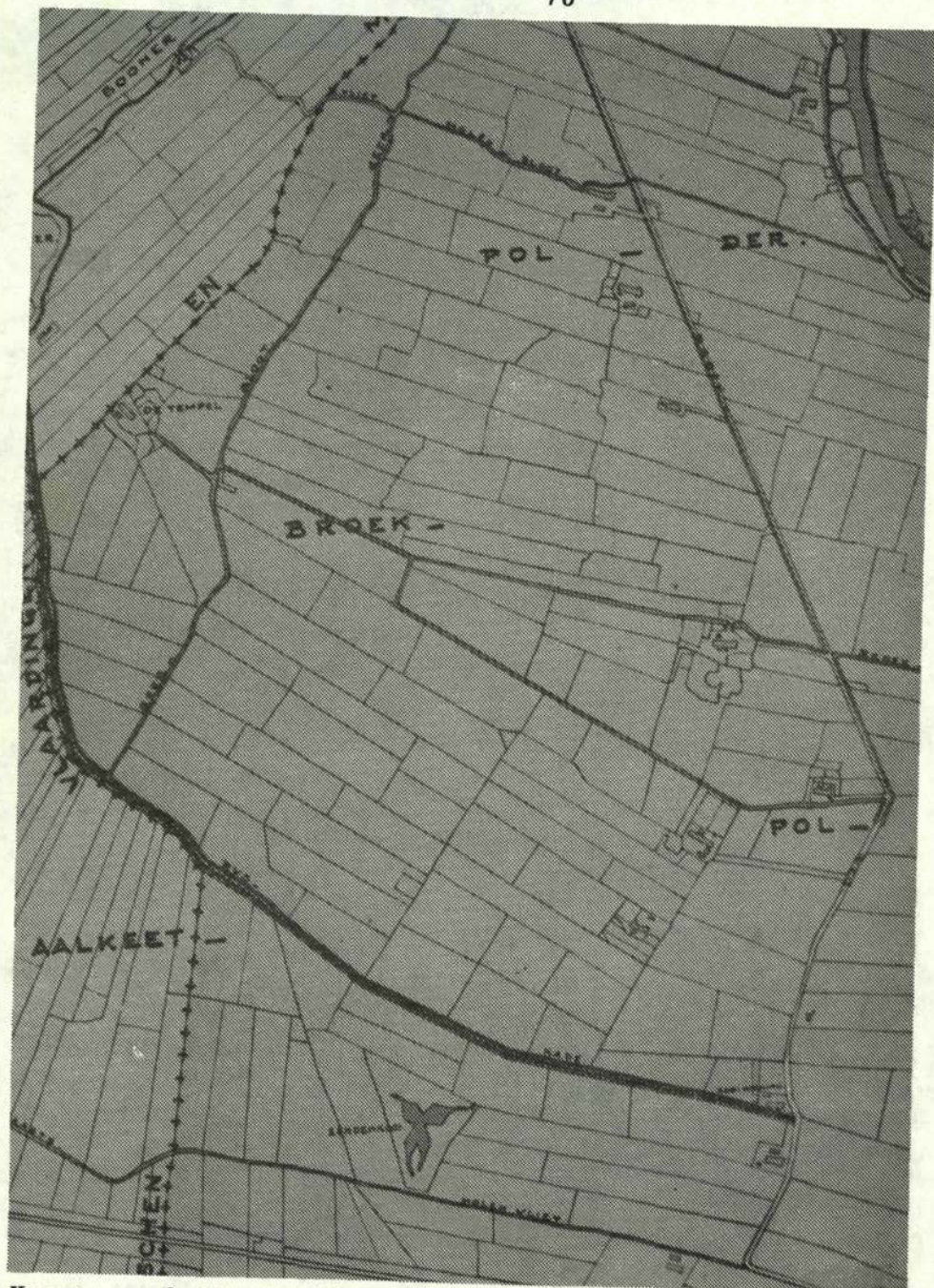
(w.g., onleesbaar)

Kaart van landerijen in "Vlaerdincxbroeck" door Jan Jansz. Potter, 1571.

Broekweg 255 en 255a. Gebroeders Kalisvaart. 1956.

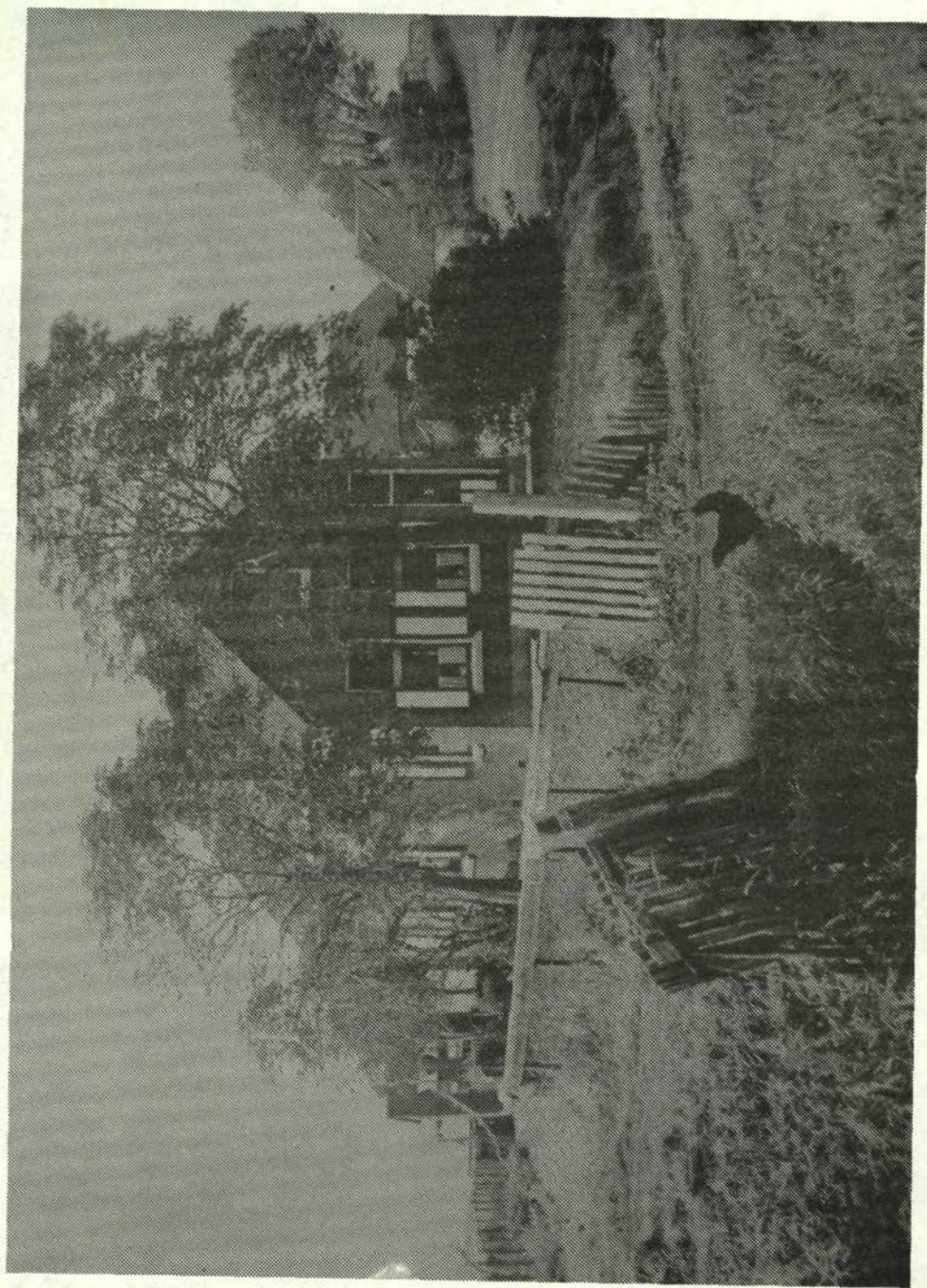
Kaart van de Broekpolder uit 1941. De zware, naar links lopende lijn is de Rijkskade. Onderaan de eendenkooi van Hoogendam.

DE OOST- OF RIJSKADE IN DE BROEKPOLDER.

De grens tussen de Aalkeetbuitenpolder en de Broekpolder werd en wordt gevormd door de Rijskade, op de kaart van Krukius ook Oostkade genoemd. Deze kade blijkt bij veel mensen nauwelijks bekend te zijn terwijl zij toch zeer oud is.

Hoe de Rijskade in het polderlandschap is ontstaan valt, met de ons ten dienste staande middelen, moeilijk vast te stellen. Zij is scheiding tussen de Aalkeetbuitenpolder en de Broekpolder en liep, vóór de opspuitingen, van het zuidelijke deel van de Bommeer tot aan de Broekweg, waarna zij in de Broekkade overging die tot aan de Vlaardingse Vaart liep.

Op de belangrijkheid van de Rijskade wordt de nadruk gelegd vanwege het feit dat zij reeds in de achtste eeuw als grens funktioneerde tussen de genoemde polders. Rond 725 schenkt ene Heribald aan de zendeling Willibrord de kerk van Vlaardingingen. Mogelijk dat ook Maasland een kerk verwierf en zodoende ook een invloed-sfeer in de omgeving. Om niet in elkaars vaarwater te zitten is een verdeling noodzakelijk van de werkterreinen van de aan de kerken verbonden priesters. Voor de hand liggend is, dan van de reeds in het landschap aanwezige scheidingen gebruik te maken. Hierbij zou voor ons gebied de toen een kreek zijnde Rijskade kunnen zijn toegepast, mogelijk met gebruikmaking van de verdwenen watering de "Zevenhonderd gaarden", waarover later meer. De aldus getrokken grens loopt nu nóg tussen beide gemeenten Vlaardingingen en Maasland, al circa 1258 jaar. Ook de voormalige Geersloot in de Broekpolder maakte deel uit van de grens van de "oerparochies" zoals Hoek ze noemt in de Midden Delfkrant van september 1980.

Broekweg 5. Boerderij van J.Z.de Jong. 1956.

De "700 gaerde" is aan het licht gekomen door een vergissing van de baggeraars van het ambacht van Maasland. Zij hadden hem namelijk in 1447 gewoontegetrouw uitgediept en dit ambacht vroeg nu de tussenkomst van de hoogheemraden om de kosten van de polders waarin het water lag terug te ontvangen. Dit verzoek werd door de Hoogheemraden gunstig ontvangen waardoor wij nu over de volgende gegevens beschikken. Tot ongeveer 1388 waterde Maasland af door sluizen die ver in de Maasdijk lagen, ten westen van Vlaardingen bij Hutjes- of Huitgenshoek, in de buurt van de huidige volkstuinten bij de Maassluissedijk. De afwatering werd verricht door de Middelwatering die zich via het Bommeer onder de naam Zevenhonderd Gaarden in de omgeving van de Rijskade onder deze naam voortzette tot aan Hutjeshoek. Uit een handvest van 1276 blijkt dat Floris V op 6 maart van dat jaar aan Heer Gerard van Wateringen toestaat het "Honderdland" gelijk voorheen uit te doen wateren langs de lozing van die van Maselant bij Huitgenshoek. Als men hierbij van de Rijskade gebruik maakte is de ouderdom ervan geïllustreerd, althans van haar oorsprong. Zekerheid is er helaas niet.

Terug nog even naar de baggeraars van Maasland. Waarom vergisten zij zich destijds in het uitdiepen van de Zevenhonderd Gaarden ? De zaak was, dat tengevolge van het graven van de Maaslandse Vlieten in de 14e eeuw, de sluizen van de 700 Gaarden bij Hutjeshoek overbodig waren geworden en derhalve in de Maasdijk konden worden opgeruimd, gedicht en afgedamd. Een tweede dichting of afdamming kwam tot stand toen men, in verband met de stichting van polderbemaling, het Bommeer "omkaadde"; de aldus aan beide uiteinden afgestopte kronkelende, natuurlijke watergang zal na "blind" verklaring door de Hoogheemraden in 1458 geleidelijk zijn verland en verdwenen.

Hoe de Rijskade is ontstaan kon aan de bestaande bronnen niet worden ontfutseld. Een mogelijkheid is dat vanwege de in zwang komende polderbemaling door middel van windmolens in de 15e eeuw, de Rijskade niet van

veel nut meer was en men de reeds verlande sloot dempte door er aan beide zijden sloten naast te graven en met de verkregen grond de watergang tot kade verhief, hiermee een weg verwierf en tevens de waterhuishouding beter kon reguleren, afgestemd op polderbemaling. Dit blijft echter een veronderstelling. Opmerkelijk is dat een dergelijke kade zo lang kon bestaan, tot de opspuitingen tenminste.

Het moet op de Rijs- of Oostkade aangenaam toeven zijn geweest. Door de houtopstanden van de kade werd er aan diverse soorten vogels broedgelegenheid geboden. Het is bekend dat er tuinfluiters, spotvogels, groenlingen, vliegenvangers, gekraagde roodstaarten, vinken, heggenmussen, mezen enzovoorts broedden in de iepen, essen, wilgen en elzen. Bodemhoenders, fazanten en patrijzen waren ook regelmatig in de vegetatie van de kade waar te nemen. De begroeiing bestond onder meer uit fluitekruid en hop, terwijl onder oude stobben holengravnende dieren een goede broedgelegenheid vonden.

Wat er momenteel van de Rijskade over is stemt droevig. Was zij toen een miniatuur natuurgebied, leverancier van rijshout nuttig voor zinkstukken, manden en matten, nu is zij niet veel meer dan een scheiding tussen enerzijds de Aalkeetbuitenpolder, rijk aan steltlopers en met een waardevol milieu, en anderzijds de Broekpolder, rijk aan cadmium en zware metalen en een bijna waardeloos milieu.

BEMALING EN MOLENS IN DE BROEKPOLDER.

De bemaling.

Een polder is een gebied met waterlopen waarvan de verbinding met het buitenwater is of kan worden verbroken en waarvan de waterstand door middel van kunstwerken kan worden geregeld. Voor polderbemaling wordt tegenwoordig van centrifugaal- en schroefpompen gebruik gemaakt, aangedreven door diesel- of elektromotoren. Het bestuur heet Waterschap en wordt bij Koninklijk Besluit opgericht. De molens en gemalen zorgen ervoor dat het water uit de polder in de rivier belandt en andersom, bijvoorbeeld ten tijde van droogte etc.

Om een polder bewoonbaar te houden is het zaak de waterstand goed te regelen. Nu was daar vroeger weinig of geen apparatuur voor beschikbaar. Men tobde maar wat met planken in een dijk of iets dergelijks, daarbij gebruik makend van het getij. Vloeddeuren of kleppen werden zij genoemd; bij eb gingen zij vanzelf open en bij vloed weer dicht. Sommige oude Vlaardingers herinneren zich dit systeem nog, dat destijds onder andere bij het Bonebos nog te zien was.

Tengevolge van de bemaling heeft er een konstante zinking van het maaiveld plaats: de klink. Door de opspuitingen is dit thans in de Broekpolder amper nog te zien. Staande bij het Bommeer is het verschil in hoogte tussen de Vlietlanden en de Aalkeetbuitenpolder wél goed waar te nemen.

Aan de bemaling van het Delflandgebied is een lange ontstaansgeschiedenis voorafgegaan.

Als in 1164 overstromingen enorme verwoestingen aanrichten is graaf Floris III genoodzaakt de Abdijs van Egmond te hulp te roepen om een deel van de aanleg van dijken voor haar rekening te nemen, maar ook om als geldschieter, sponsor zouden we nu zeggen, op te tre-

den. Ook in 1176 worden er door de Abdij van Egmond dijken aangelegd en uit dat feit kan worden gekonkludeerd dat er waterstaatkundige aktiviteiten in Delfland worden gepleegd. Van bemaling in de Broekpolder is nog niets te bespeuren.

In 1440 stonden er in Delfland 5 molens, in 1495 draaiden er molens in Maasland en Kethel. In een keur uit 1448 wordt gesteld dat "... soo sullen die Watermolens altijd malen als zij wind hebben ende dat oorbaer is...". Ter beteugeling van de overlast en de waterstand wordt in 1562 een maalpeil ingevoerd zodat men overal in Delfland "... mitte watermolens maelen sal op één peijl". Dat peil zou in elke polder worden aangebracht. Niettemin loopt de boel toch weer onder: in 1571 en 1572 staan diverse polders in Delfland blank, waaronder de Broekpolder. Maar hieraan lagen oorlogshandelingen ten grondslag en we spreken dán van inundatie.

De molens.

In datzelfde jaar 1572 tekent en schrijft Jan Jansz. Potter "gesworen lantmeter", een kaart in opdracht van het Gasthuis te Schiedam, waarop het volgende valt waar te nemen. Onderaan is de "grote vliet", de Boonervliet in Maasland met De Bommeer en, meer naar boven, het noordelijke deel van de Broekpolder te zien, alsmede een stuk van de Vlaardingse Vaart met de Zwethmolen. Aan de Boonervliet is één molen, "de kleine Broekmolen" getekend. Aan het einde van de Broekweg is een windas, dat is een toestel om boten over een dijk van de ene vaart of vliet naar de andere te slepen, te zien. Op een kaart van dezelfde Potter uit 1568 met de Maaslandse Vlieten en ook weer het noordelijke deel van onze Broekpolder, is deze windas ook aangebracht. Belangrijk echter is de molen die tussen de Broekweg en De Bommeer aan de Boonervliet staat: de Vlietmolen.

De Vlietmolen.

De Vlietmolen komt dus al voor op 16e eeuwse kaarten. Hij stond in de gemeente Maasland en wipte het water uit het noordelijke deel van de Broekpolder de Boonervliet in. De Vlietmolen stond algemeen bekend als "De Stenen Molen" en, zoals boven werd gezegd, als "de kleine broeckmolen". De molen aan de Vlaardingse Vaart zou dus de "de grote broeck molen" geweest kunnen zijn. Hij werd de Broekmolen genoemd.

De Maaslandse Vlieten werden in de 14e eeuw gegraven, terwijl in 1440 en 1450 de molens in Delfland hun intrede doen. Of zoiets ook in de Broekpolder plaats heeft gehad is niet bekend. Bij ons althans niet. Op de kaart van Vlaardingen van Jacob van Deventer, uit ca 1570, is in het noorden nog net de Broekmolen te zien tegenover de Holiërhoekse molen. Op de kaart van Krukius is duidelijk waar te nemen dat de molen aan de Vlaardingse Vaart groter is dan de molen aan de Boonervliet. De volgende veronderstelling lijkt derhalve gerechtvaardigd: eerst wordt de molen aan de Vaart gebouwd, een grote molen voor de hele polder. Deze molen blijkt niet te voldoen en men ziet zich genoodzaakt een molen erbij te bouwen. Een tweede molen, een kleinere, wordt geplaatst aan de andere kant van de Broekpolder, dáár waar hij het meest nodig was, namelijk in het noorden.

Opvallend is dat er over de Vlietmolen méér informatie beschikbaar is dan over de Broekmolen aan de Vaart. De met riet gedekte kleine molen aan de Boonervliet werd in 1753 vervangen door een schepradmolen. Boven de ingang van de molen heeft 212 jaar lang een gedenksteen gezeten die aan de totstandkoming herinnerde en waarvan de tekst luidde:

Dese moole is gestigt onder
het opsigt van den Burgem.
A.v.d.Linden, Capt. Dr.W.Box.
J.Wijnen, P.H.v.d.Schalk,
W.P.Dijkshoorn en A.v.d.Berg
in den jare 1753.

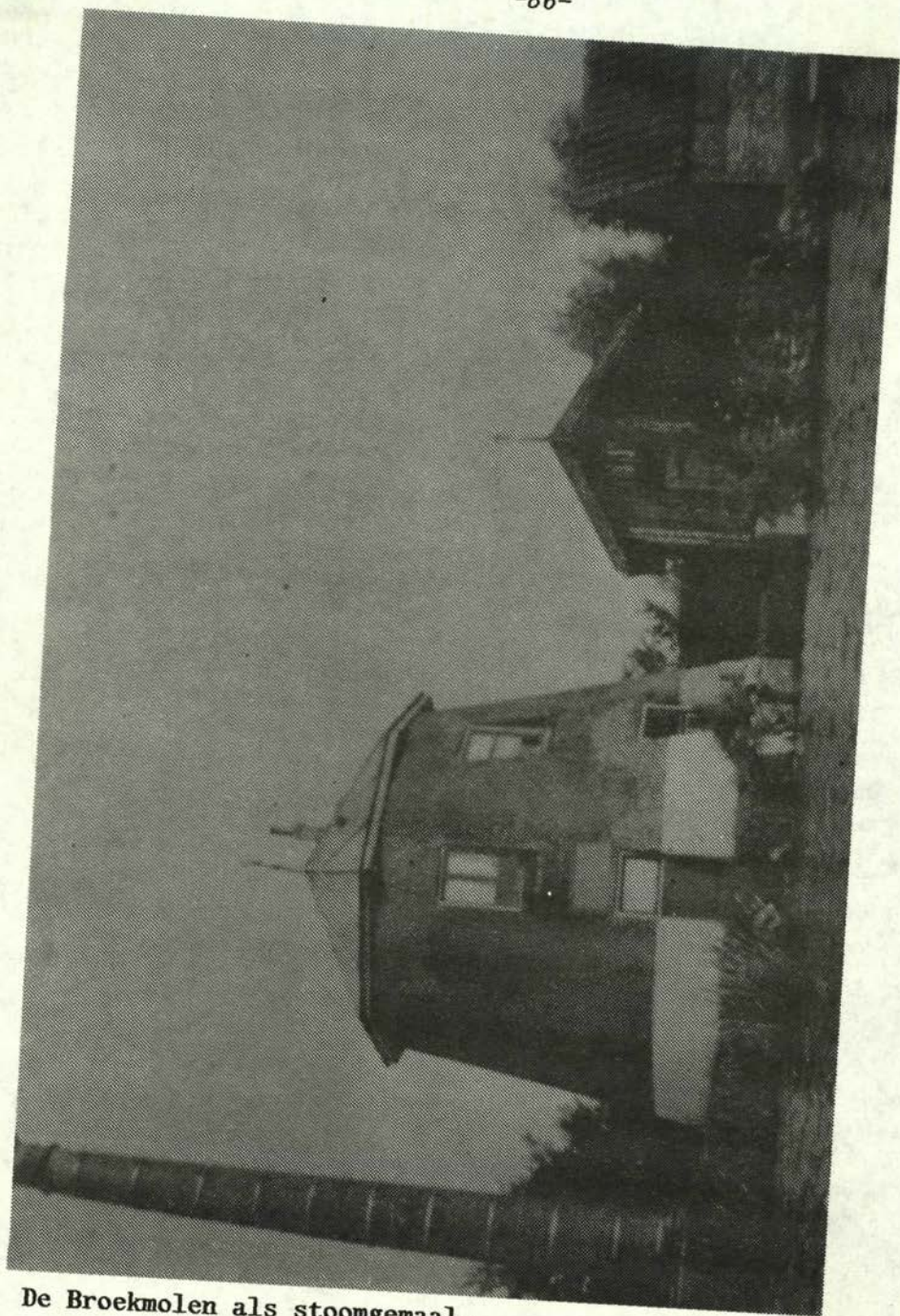
Dat de molen "gestigt" werd, dient kennelijk zo te worden verstaan dat toen een stenen windmolen tot stand kwam als vervanger voor de veel oudere met riet gedekte molen, zoals er tenminste al in 1571 één stond en waarschijnlijk allang vóór die tijd.

De Broekmolen.

De stenen molen van 1753 aan de Boonervliet was een schepradmolen, evenals de tweede molen die voor de lozing van het water uit de Broekpolder aan de Vlaardingse Vaart werd gebouwd en die de Broekmolen werd genoemd. Deze molen stond ter hoogte van de latere taanderij (nog later de eerste werf van de watersportvereniging De Bommeer en vóór de huidige jachthaven "Callenburgh"). Toen de "modernisering" van de waterlozing aan de orde kwam werd eerst deze Broekmolen verbouwd tot stoomgemaal, maar dat bleek geen succes te zijn: het gemaal stond op een ongunstige plaats. Daarom werd in 1904 besloten de Vlietmolen of Stenen Molen met een stoommachine uit te rusten; de Broekmolen is daarna van het toneel verdwenen.

Het gemaal in de oude Vlietmolen.

De Vlietmolen, ook wel met de naam "Molen Nooitgedacht" genoemd, heeft tot 1 juli 1962 dienst gedaan als gemaal voor de Vlieten. Toen op die datum de bemaling werd gestaakt was er sprake van dat de molen, die eigendom van de Broekpolder was, gesloopt zou worden. Anderzijds za-

De Broekmolen als stoomgemaal.

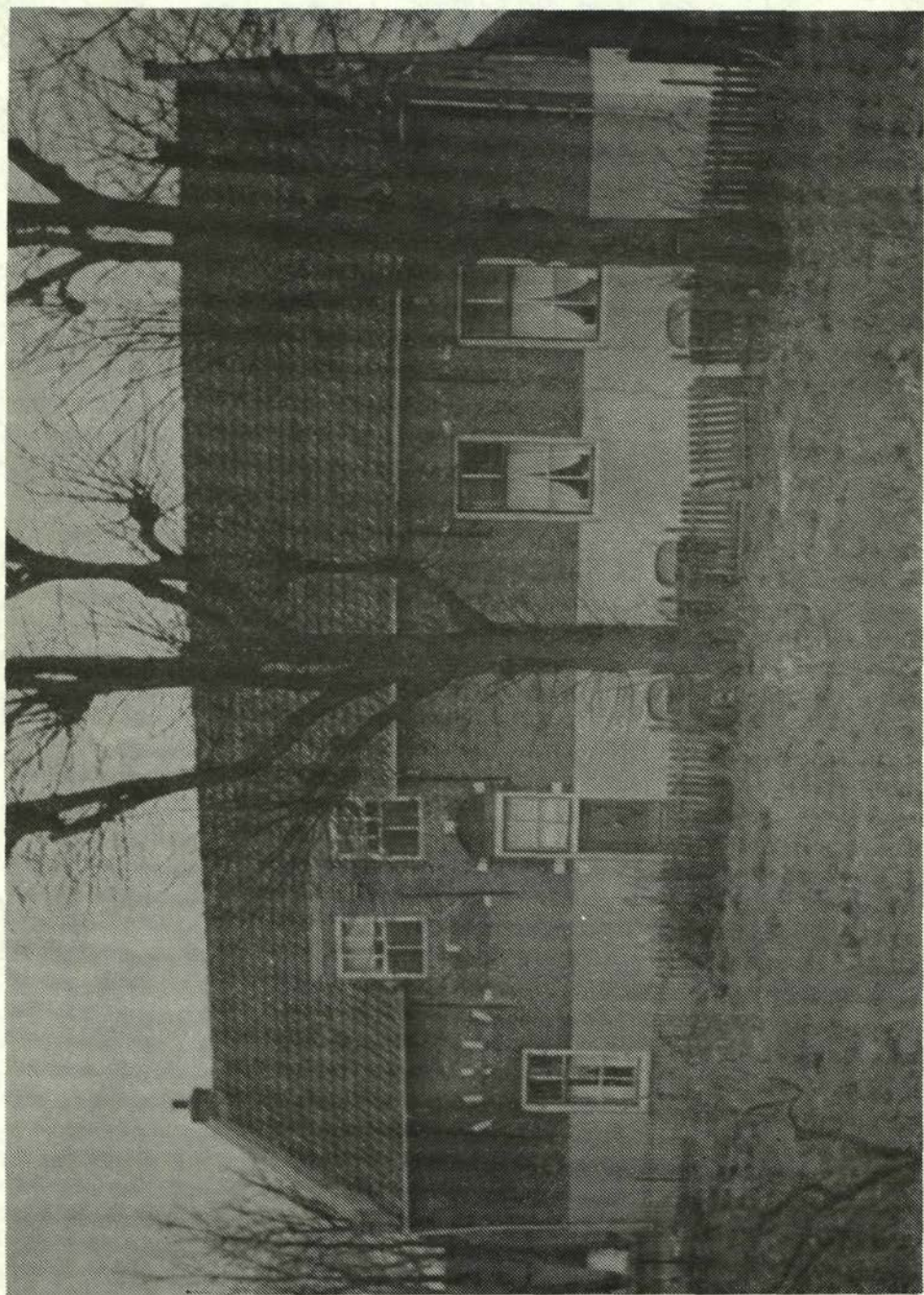
gen de watersportverenigingen er wel iets in om de molen, of wat er van over was, als uitkijkpost te gebruiken voor zeilers, terwijl ook de gemeente Maasland in het objekt was geïnteresseerd alsmede de Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland. Maar noch van het één, noch van het ander is ooit iets gekomen.

Vele jaren heeft molenaar P.Sonneveld de Vlietmolen bewoond. De laatste vier jaar dat de molen dienst deed werd hij bewoond door de heer A.Stolk (1958-1962).

Teneinde althans iets van de oude bebouwing van de in verval rakende Broekpolder te redden, probeerde Natuurmonumenten de Vlietmolen van de dreigende slopershamer te redden. De vereniging wilde er een "landschapsornament" van maken en de molen daartoe voor het symbolische bedrag van één gulden van de toenmalige eigenaresse, de gemeente Vlaardingen, overnemen en restaureren. Maar de molen was toen al in zo'n slechte staat, dat zij van haar plannen afzag en derhalve werd de molen in 1966 gesloopt.

Met de sloop van de Vlietmolen kwam een einde aan wat lang de Lickebaert en de omgeving van de Vlietlanden dat beeld gaf wat kenmerkend was voor het gebied en dat nooit meer te zien zal zijn. Je kunt er nog slechts over mijmeren, peinzen en puzzelen, van hoe dat was en nooit meer zijn zal.

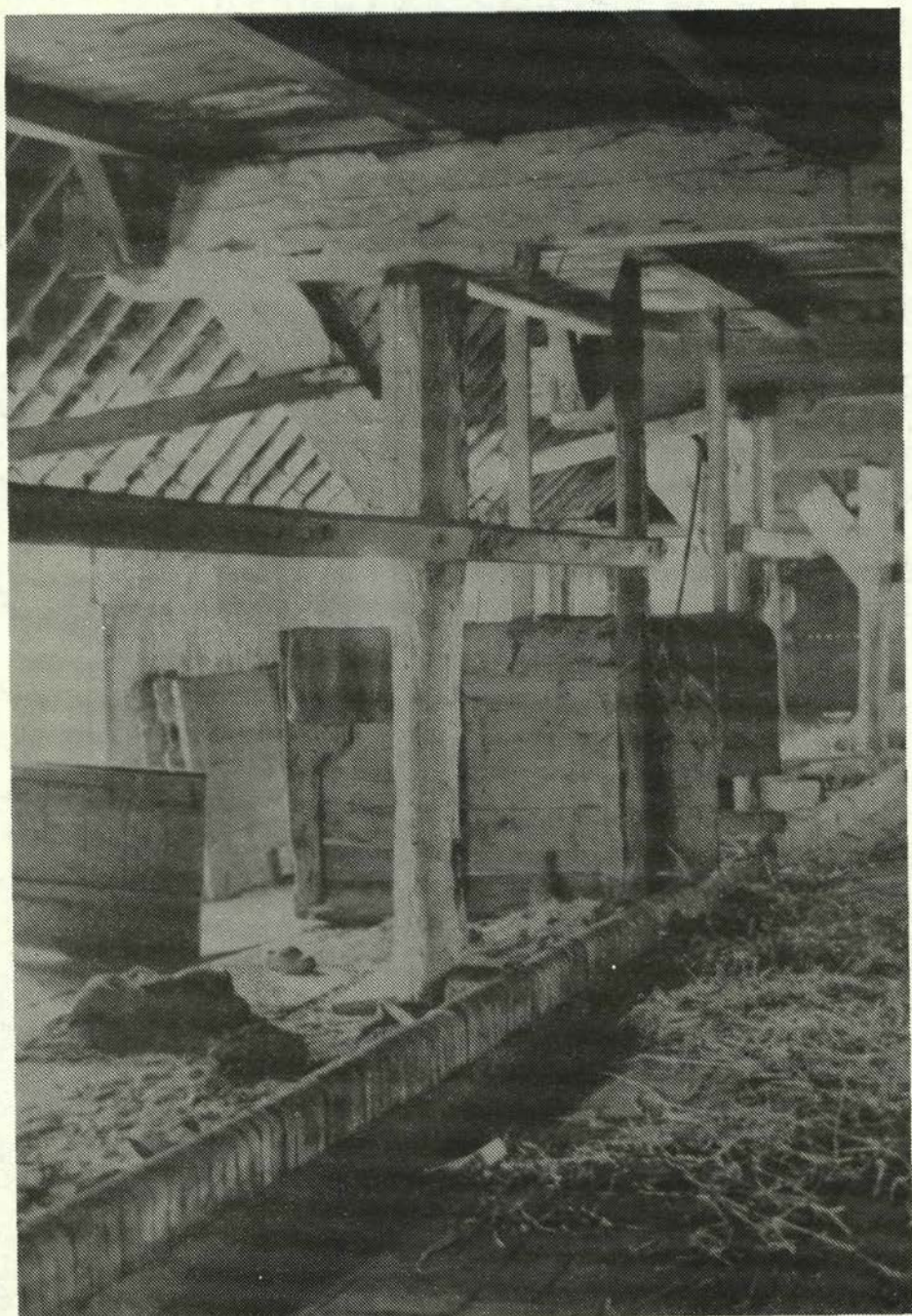
*

Het exterieur van boerderij "De Engelsche Boomgaard".
Ter plaatse kwam later het Kolpabad.

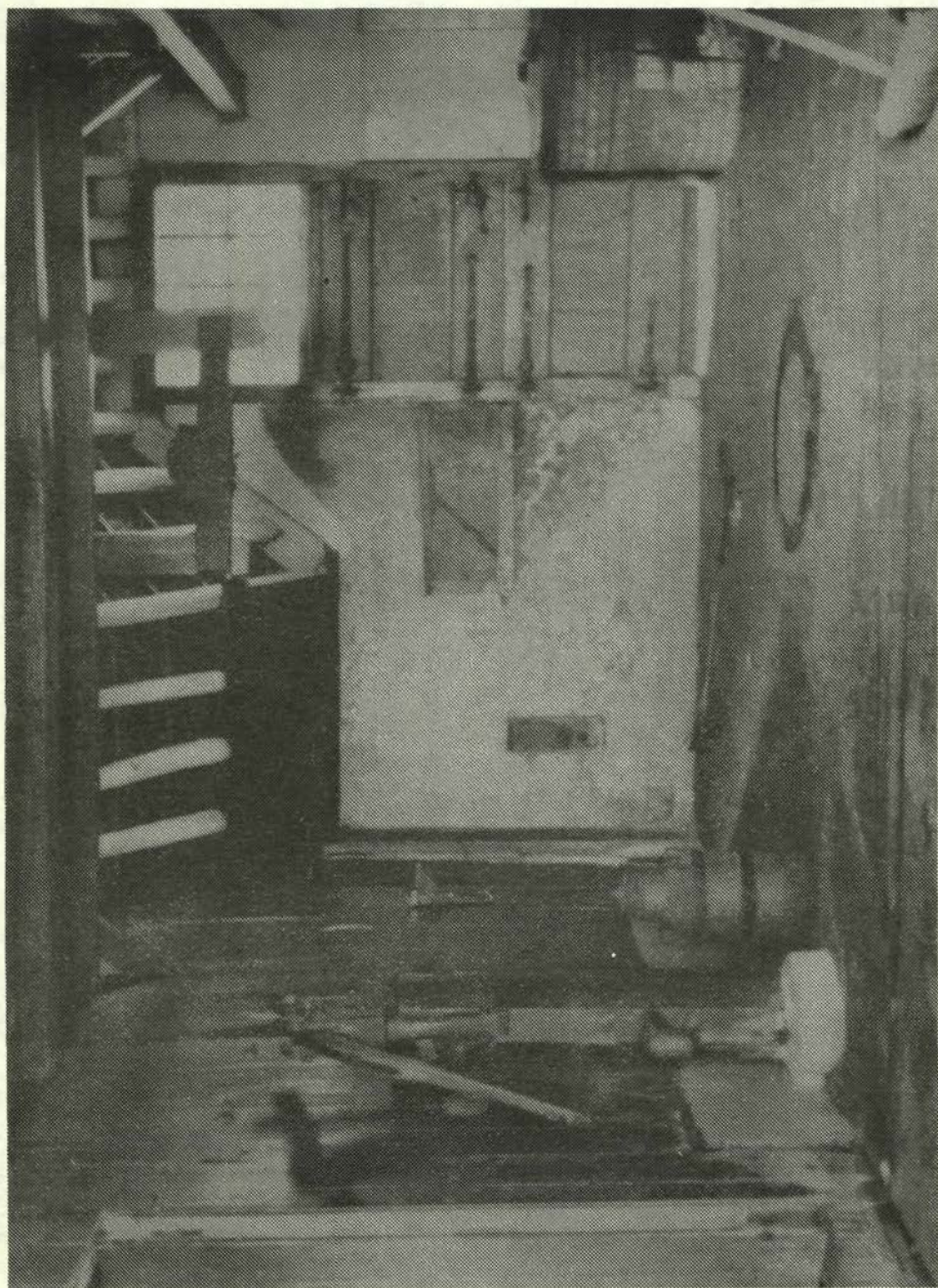
Bronnen en literatuur.

1. "Broekpolder Bos" van wens tot werkelijkheid.
Rapport van de frakties van de Partij van de Arbeid
en de P.P.R. in de gemeenteraad van Vlaardingen,
april 1976.
Gemeentearchief Vlaardingen (G.A.V.)
2. Aardrijkskundig woordenboek van A.J.v.d.Aa, 1840.
G.A.V.
3. Diverse artikelen gepubliceerd in de Nieuwe Vlaar-
dingsche Courant in de periode 1953 t/m 1961.
G.A.V. Microfilm.
4. "Van Steurvisser tot Stedeling". Archeologische
Momentopnamen uit 35 eeuwen Vlaardingen. A.W.N.
werkgroep. Vlaardingen , 1973.
5. Terra Nigra, mededelingenblad van de archeologische
werkgroep "Helinium", nr 57, maart 1970 en nr 61,
maart 1971.
6. Historie en Landschap van Midden-Delfland. Midden-
Delfkrant, uitgave van de Midden-Delfland Vereni-
ging, extra nummer, 13 sept.1980.
7. C.Hoek. Een miniatuurleenkamer. Repertorium op de
lenen van Holy. In "Ons Voorgeslacht", maandblad
van de Zuid-Hollandsche Vereniging voor Genealogie.
14e jrg, nr 77, juli/aug.1959 en 26e jrg, nr 204,
nov.1971.
8. Tijdschrift van de Historische Vereniging Vlaardin-
gen, nr 15, mei 1974.
9. Knipsels uit diverse kranten over de periode 28.8.
1958 t/m 21.12.1965. G.A.V. Plakboek nr 9.
10. Archivalia betreffende de Heerlijkheid Holy.
G.A.V. Inventarisnummers 10 - 13.
11. A.Bijl Mz. De voormalige Heerlijkheid Holy in
Vlaardingen-Ambacht. Vlaardingen, 1968.

De koeienstal van "De Engelsche Boomgaard".

12. Plakboek met diverse artikelen uit verscheidene kranten. Eigen verzameling van de schrijver.
13. "Gegevens betreffende de Eendenkooi". Map met verzamelde informatie. G.A.V.Handschriftenverzameling.
14. Kartografisch materiaal van de Broek- en Aalkeetbuitenpolder in Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht en omgeving. G.A.V. Kaartcollectie.
15. Fotomateriaal betreffende de Broekpolder, Broekweg etc. Historisch-Topografische Atlas G.A.V.
16. Kaart uit het Kaartboek van het Gasthuis van Schiedam, fol.9. Reproductie G.A.V., Kaartnr 263.
17. Fenand van den Oever (pseudoniem van Jaap Kolkman) "Casper van Adel".
18. J.J.Hoebé. "Broekpolder". (Scriptie).
19. Bosmodellen voor de Broekpolder.
Rapport van een werkgroep van de gemeente Vlaardingen ten behoeve van een onderzoek naar de mogelijkheden tot aanleg van een bos op depôtgronden in de Broekpolder in Vlaardingen. November 1977.
20. C.Hoek. De Hof van Vlaardingen. In: Reg.Hist.Tijdschrift "Holland", 1973, nr 2. G.A.V.
21. Midden-Delfkrant van aug.1980, dec.1980, juli 1981, nov.1981, maart 1982 en maart 1983.
22. Th.F.J.A.Dolk. De geschiedenis van het Hoogheemraadschap Delfland. Den Haag, 1939. G.A.V.
23. Bijlagen bij het voorontwerp rekonstruktie Midden-Delfland, januari 1982.
24. M.C.Sigal en A.Bijl. "De oudheid van Vlaardingen". Een reactie op het proefschrift van J.A.Jousma "De oudheid van Vlaardingen", gepubliceerd in de Nieuwe Vlaardingsche Courant van mei, juni en juli 1950. G.A.V. Microfilm.
25. A.Knottenbelt. Geschiedenis van een polder in het Hoogheemraadschap Delfland. Vlaardingen, 1920.

De boenhoek van "De Engelsche Boomgaard".

Foto's:

G.van der Molen,
bruikleen van de familie Van der Molen.

overige foto's,
Stadsarchief Vlaardingen.